GAMZE CEBECİ

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ

2022

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

ÇOCUĞUN TUVALET EĞİTİMİ SÜRECİNDE EBEVEYN TUTUMUNUN ETKİSİNİN BELİRLENMESİ

GAMZE CEBECİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

BURSA-2022

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

ÇOCUĞUN TUVALET EĞİTİMİ SÜRECİNDE EBEVEYN TUTUMUNUN ETKİSİNİN BELİRLENMESİ

GAMZE CEBECİ

0000-0002-2494-0852

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DANIŞMAN:

Prof. Dr. Nurcan ÖZYAZICIOĞLU

BURSA-2022

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "Çocuğun Tuvalet Eğitimi Sürecinde Ebeveyn Tutumunun Etkisinin Belirlenmesi" adlı çalışmanın, proje safhasından sonuçlanmasına kadar geçen bütün süreçlerde bilimsel etik kurallarına uygun bir şekilde hazırlandığını ve yararlandığım eserlerin kaynaklar bölümünde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir ve beyan ederim.

Gamze CEBECİ
Tarih ve İmza

TEZ KONTROL ve BEYAN FORMU

...../...../.....

Adı Soyadı: Gamze CEBECİ

Anabilim Dalı: Hemşirelik Anabilim Dalı

Tez Konusu: Ebeveyn Tutumunun Tuvalet Eğitimindeki Etkisinin Belirlenmesi

ÖZELLİKLER	UYGUNDUR	UYGUN DEĞİLDİR	AÇIKLAMA
Tezin Boyutları	■	❑	
Dış Kapak Sayfası	■	❑	
İç Kapak Sayfası	■	❑	
Kabul Onay Sayfası	■	❑	
Sayfa Düzeni	■	❑	
İçindekiler Sayfası	■	❑	
Yazı Karakteri	■	❑	
Satır Aralıkları	■	❑	
Başlıklar	■	❑	
Sayfa Numaraları	■	❑	
Eklerin Yerleştirilmesi	■	❑	
Tabloların Yerleştirilmesi	■	❑	
Kaynaklar	■	❑	

DANIŞMAN ONAYI

Unvanı Adı Soyadı: Prof. Dr. Nurcan Özyazıcıoğlu

İmza:

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANI II

KABUL VE ONAY III

TEZ KONTROL ve BEYAN FORMU IV

İÇİNDEKİLER V

TÜRKÇE ÖZET VII

İNGİLİZCE ÖZET VIII

1. GİRİŞ 1

2. GENEL BİLGİLER 4

2.1. Ebeveyn Tutumunun Tanımı ve Sınıflandırılması 4

2.1.1. Demokratik Ebeveyn Tutumu 6

2.1.2. Otoriter Ebeveyn Tutumu 7

2.1.3. Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu 9

2.1.4. İzin Verici Ebeveyn Tutumu 10

2.2. Ebeveyn Tutumunu Etkileyen Faktörler 11

2.2.1. Eğitim Durumu 12

2.2.2. Yaş 13

2.2.3. Çalışma Durumu 13

2.2.4. Aylık Gelir Seviyesi 13

2.2.5. Çocuğun Cinsiyeti ve Yaşı 14

2.2.6. Sahip Olunan Çocuk Sayısı 16

2.3. Tuvalet Eğitimi ve Tuvalet Eğitiminin Önemi 16

2.4. Çocukların Tuvalet Eğitimini Etkileyen Faktörler 19

2.5. Çocukların Tuvalet Eğitiminde Kullanılan Yöntemler 19

2.5.1. Brazelton (Çocuk Merkezli Yöntemler) 20

2.5.2. Azrin ve Fox Yöntemi 22

2.5.3. Tuvalet Eğitiminde Kullanımı Yaygın Olmayan Yöntemler 23

2.5.3.1. Yardımlı Tuvalet Terbiyesi 24

2.5.3.2. Eliminasyon İletişimi 24

2.5.3.3. Diğer Yöntemler 24

2.6. Çocuk Hemşirelerinin ve Sağlık Kuruluşlarının Tuvalet Eğitimindeki Rolü 25

3. GEREÇ VE YÖNTEM 28
3.1. Araştırmanın Modeli 28
3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı 28
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Büyüklüğü 29
3.4. Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri 30
3.5. Veri Toplama Protokolü 30
3.6. Veri Toplama Araçları 30
3.6.1. Ebeveyn Tutum Ölçeği 31
3.6.2. Tuvalet Eğitimi Uygulama Formu 31
3.7. Araştırmanın Etik Boyutu 32
3.8. Verilerin Analizi 32
4. BULGULAR 33
4.1. Çocukların Tanıtıcı Özelliklerine Ait Bulgular 33
4.2. Çocukların Ailelerine Ait Bulgular 37
4.3. Tuvalet Eğitiminden Sorumlu Bireylere Yönelik Bulgular 39
4.4. Tuvalet Eğitimi Sürecine Yönelik Bulgular 42
4.5. Tuvalet Eğitimine Yönelik Bilgilerin Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşması 47
4.6. Ebeveyn Tutum Ölçeği 50
4.7. Değişkenler Arası İlişkiler 57
5. TARTIŞMA VE SONUÇ 58
5.1. Tuvalet Eğitimi Sürecine Yönelik Bulguların Tartışılması 58
5.2. Tuvalet Eğitimine Yönelik Bilgilerin Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşması ile İlgili Bulguların Tartışılması 65
5.3. Ebeveyn Tutumu İle İlgili Bulguların Tartışılması 65
6. KAYNAKLAR 73
7. EKLER 86
8. TEŞEKKÜR 96
9. ÖZGEÇMİŞ 97

TÜRKÇE ÖZET

Bu araştırmanın amacı, çocuğun tuvalet eğitimi sürecinde ebeveyn tutumunun etkisinin belirlenmesidir. Kesitsel tanımlayıcı olan araştırma Eylül 2019-Şubat 2020 tarihlerinde Bursa'da bir Devlet Hastanesinde yapıldı. Araştırmanın örneklemde etki büyüklüğü 0,20, %80 güç ve %5 anlamlılık düzeyi için çalışmaya dahil edilmesi gereken katılımcı sayısı 200 olarak belirlendi. Çocuk polikliniklerine başvuran, 4-6 yaş çocuğa sahip ebeveynlere çocuklarının tuvalet eğitimi sürecini sorgulayan anket soruları yüz yüze uygulandı. Veri toplamada "Ebeveyn Tutum Ölçeği" ve "Tuvalet Eğitimi Uygulama Formu" kullanıldı. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 23.0 kullanıldı. Normal dağılım göstermeyen verilerde Mann Whitney U, Kruskal Wallis, anlamlılık durumunda Bonferroni testi kullanıldı. Kategorik verilerde Pearson Ki-kare, Fisher-Freeman-Halton ve Fisher'in Kesin Ki-kare testleri, değişkenler arasındaki ilişkilerde Spearman korelasyon katsayısı kullanıldı. Anlamlılık düzeyi $p<0.05$ belirlendi.

Çalışmada ebeveynlerin tutum ölçeği puanları genel toplamı(131,92 ± 14,99) ve alt ölçeklerden demokratik tutum(35,30 ± 16,87), otoriter tutum(41,35 ± 10,32), aşırı koruyucu tutum(22,26 ± 6,49), izin verici tutum(33,00 ± 8,54) tespit edildi. Ölçeğin toplam Cronbach alfa değeri 0,845 bulundu. Kız çocuk ebeveynlerinin demokratik tutumu daha çok benimsediği tespit edildi. Otoriter tutumun tuvalet eğitim süresini kısaltırken; izin verici tutumun süreyi uzattığı bulundu($p<0.05$). Araştırmada erkek çocukların daha erken dönemde dışkı ve idrar kontrolünü kazandıkları tespit edildi($p<0.05$). Çocukların tuvalet eğitimi süresinin; tuvalet eğitiminden sorumlu kişinin yaşına, daha önce tuvalet eğitimi verme ve bu konuda eğitim alma durumuna ve tuvalet eğitiminde güçlük yaşanma durumuna göre farklılaştığı bulundu. Tuvalet eğitimi sırasında otoriter tutum sergilemenin tuvalet eğitimi süresini kısalttığı sonucundan hareketle; çocuk hemşirelerinin tuvalet eğitiminin belli bir zaman dilimi içerisinde ve kurallar çerçevesinde verilmesi gerektiği konusunda ebeveynleri bilgilendirmelidir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn Tutum Ölçeği, Tuvalet Eğitimi Uygulama Formu, Tuvalet Eğitimi, Gelişimsel Özellikler, Çocuk Sağlığı Hemşireleri.

İNGİLİZCE ÖZET

The aim of this study is to determine the effect of parental attitude on the child's toilet training process. The cross-sectional descriptive study was conducted in a State Hospital in Bursa between September 2019 and February 2020. The number of participants to be included in the study was determined as 200 for the effect size of the study in the sample of 0.20, 80% power and 5% significance level. Questionnaires questioning the toilet training process of their children were applied face-to-face to parents with children aged 4-6 years who applied to pediatric outpatient clinics. "Parental Attitude Scale" and "Toilet Training Application Form" were used in data collection. SPSS 23.0 was used for statistical analysis of the data. Mann Whitney U, Kruskal Wallis test was used for data that did not show normal distribution, and Bonferroni test was used in case of significance. Pearson Chi-square, Fisher-Freeman-Halton and Fisher's Exact Chi-square tests were used for categorical data, Spearman correlation coefficient was used for the relationships between variables.The significance level was determined as $p<0.05$.

In the study, the general sum of the parents' attitude scale scores (131.92 ± 14.99) and the subscales of democratic attitude (35.30 ± 16.87), authoritarian attitude (41.35 ± 10.32), overprotective attitude (22.26) ± 6.49), permissive attitude (33.00 ± 8.54) was detected. The total Cronbach alpha value of the scale was found to be 0.845. It was determined that the parents of girls adopted the democratic attitude more. While your authoritarian attitude shortens the toilet training period; permissive attitude found to prolong time ($p<0,05$). In the study, it was determined that boys gained stool and urine control earlier ($p<0,05$). Toilet training period of children; It was found that it differed according to the age of the person responsible for toilet training, the status of toilet training and training on this subject before, and the difficulty in toilet training. Based on the conclusion that exhibiting an authoritarian attitude during toilet training shortens the toilet training period; Pediatric nurses should inform parents that toilet training should be given within a certain time frame and within the framework of the rules.

Keywords: Parental Attitude Scale, Toilet Training Application Form, Toilet training, Developmental Features, Child Health Nurses.

1. GİRİŞ

Tuvalet eğitimi, erken çocukluk döneminin önemli bir yönüdür. Büyüme gelişme sürecinde nörolojik ve davranışsal mekanizmaların karmaşık bir entegrasyonunu içerir. 1-3 yaşlarında ya da çocuk yürümeye başladığında, anüsü kasan kaslara giden sinirlerin olgunlaşması sonucu dışkının tutulması veya bırakılması işlevleri üzerinde denetim kurma yeteneği başlar(Hockenbery&Wilson, 2012). Freud'un psikoseksüel gelişim teorisine göre üretral kasların üzerinde kontrol kazanma, çocuğun oral dönemin edilgen durumundan anal dönemin etkin durumuna doğru geçişini sağlar. Bu dönemde çocuğun bir yandan ayrılma, bireyselleşme ve bağımsızlaşma istekleri varken diğer yandan da anneye ihtiyaç duyması karşıt duyguların birlikte yaşanmasına sebep olur. Bu nedenle anne ile sürtüşmelerin başladığı bir dönemdir. Erikson'a göre bu yaş dönemi bağımsızlığa karşı özerklik ya da utanç dönemi olarak tanımlanır. Herşey çocuğun kendi elindedir ve özgürlüğün sınırlarını zorlamaktadır. Annenin dediklerini yapmama kendi sınırlarını anneye tanıtma konusunda anneyle sürtüşme içindedir. Kakasını ve çişini istediği yerde istediği zaman yapmak ister, sınır tanımaz. Anneyse tuvalet eğitimini vermeye çalışır, yer ve zamanı belirlemek ister (Yiğit,2020). Tuvalet eğitimine çocuğun fizyolojik ve ruhsal açıdan hazır olduğu dönemde başlanılmalıdır. Anüs kaslarının tutulması ya da bırakılması işlev kontrolünün başarıyla sağlanması, çocuğun özerklik çabalarının ebeveynler tarafından desteklenmesi çocuğun otonomi duygusunu geliştirecektir(Törüner& Büyükgönenç, 2017; Çavuşoğlu, 2013; Arıkan ve ark., 2013; Aydın, 2014; Yiğit,2020).

Ebeveynlerin tuvalet eğitimine yönelik davranışsal yaklaşımları tuvalet eğitimi sürecinde etkili olmaktadır. Köstereliođlu(2018) araştırmasında olumsuz tutumların çocukların dışadönük problem davranışlarını artırdığı ve tuvalet eğitimi sürecini zorlaştırdığı sonucuna ulaşmıştır. Sclar&Mosler(2021) araştırmasında tuvalet eğitimi başarısında aşırı koruyucu duygusal yaklaşımın hiçbir etkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte Anjum ve ark.(2019) Pakistan'da yapılan araştırmasında otoriter ebeveynlik tarzının saldırganlığı ve çocukla eğitim sırasında çatışmalar yaşanabilme durumunu arttırdığını bulmuştur. Metwally(2018) araştırmasında izin verici tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuğun temel

ihtiyaçlarına(yemek yeme, tuvalet ihtiyacı gibi) gerekli özeni göstermediği gerekçesiyle çocuğun ihmaline yol açtığı sonucuna ulaşmıştır.

Kültürel faklılıklar da çocuğun tuvalete başlama yaşı üzerinde etkili olabilmektedir. Amerika'daki ebeveynler çocuğun bağımsız olarak idrar/dışkılama kontrolünü kazanabileceğini düşünerek daha esnek davranmaktadır. Bu nedenle idrar/dışkılama kontrolü yaşı daha ileridedir(Liu ve ark, 2016). Belçikalı ebeveynlerse tuvalet eğitim sürecini zaman alıcı olarak değerlendirmekte ve çocukların tuvalet eğitimini ilkokula başlamadan önce alması gerektiğini düşünmektedir(Van Aggelpoel, 2019).

Tuvalet eğitimindeki ebeveyn tutumlarının yanı sıra çocuğun fiziksel, psikolojik hazıroluşluluğunu da göz önünde bulundurmak gerekmektedir(Rahayu, 2021). Bu konuda yapılan araştırmalarda da tuvalet eğitimi sürecinde ebeveynlerin çocukların tuvalet eğitimine hazır olduğuna dair göstergeleri tanıması için bilgi ve desteğe ihtiyaçları olduğunu, bilgi eksikliği ve destek eksikliğinin tuvalet eğitimi sürecindeki stresi arttırdığını bulunmuştur(Lorenz, 2020; Scaler&Mosler, 2021). Bu konuda çocuk hemşirelerine büyük bir sorumluluk düşmektedir. Tuvalet eğitimi sırasında olumsuz davranış ve tutum sergileyen ya da bu konuda ne yapacağını bilemeyen ebeveynlere doğru tuvalet eğitimini öğretmede eğitim programları düzenlemeleri gerekmektedir.

Dünya'da ve ülkemizde çocuklarda tuvalet eğitiminde ebeveyn tutumunun etkisi konusunda güncel literatürde sınırlı çalışma vardır(Sclar&Mosler, 2021). Ülkemizde de YÖK Tez'e bakıldığında tuvalet eğitiminde ebeveyn tutumunun incelendiği araştırmalara rastlanmamıştır. Bu çalışma tuvalet eğitiminde ebeveyn tutumunun incelendiği ilk çalışma olacaktır. Bu çalışmada ebeveyn tutumunun yanı sıra çocuğun tuvalet eğitimine başlama yaşı ve tuvalet eğitim süresine etkisi de değerlendirilecektir. Bu çalışmada tuvalet eğitiminde en doğru yaklaşım ve yöntemin belirlenmesi konusunda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu tanımlayıcı çalışma;

- Ebeveyn tutumlarının tuvalet eğitimi sürecine etkisi nedir?
- Tuvalet eğitimi sırasında ebeveynler hangi tutum ve davranışları sergilemelidir?
- Tuvalet eğitimine başlamaya karar vermede etkili olan faktörlerin ve kullanılan yöntemlerin beceri kazanmadaki etkisi nedir?
- Tuvalet eğitimini etkileyen faktörler nelerdir? sorularına cevap aramaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ebeveyn Tutumunun Tanımı ve Sınıflandırılması

Bir bebek dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren, ilk iletişimini ebeveynleri ile kurmakta ve bu durum yaşam boyu devam etmektedir. Bireyin, kişiliğin oluşmasında en önemli faktör anne ve babadır(Yörükoğlu, 2007). Anne, baba ve çocuk arasındaki ilişki, çocuğun diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama yönelik tutum ve davranışlarının temelini oluşturmaktadır. Toplumun temelini oluşturan aile, yetiştirdiği bireylerin ileriki yıllarının nasıl şekilleneceğini belirlerken sağlıklı toplumların oluşmasına da katkı sunmaktadır. Bireylerin ilk öğrenmelerini gerçekleştirdikleri ve olumlu/olumsuz örüntülerini edindikleri yer olan ailenin çocuğun gelişimsel özelliklerini dikkate alması ve verilmesi gereken eğitimleri sağlıklı bir şekilde çocuğa kazandırması önem arz etmektedir. Her kültürün kendine özgü tutum ve davranışları olmakla birlikte aynı toplumdaki anne babaların çocuklarını yetiştirirken dahi tutum ve davranışları farklılık gösterebilmektedir. Öyle ki ebeveynler bir çocuğa hoşgörülü ve destek verici davranırken, diğer çocuğa karşı daha baskıcı veya reddedici davranabilmektedirler. Dolayısıyla ebeveyn tutumlarının çocukların kişilik gelişimi açısından son derece önemlidir(Kulaksızoğlu, 2008).

Ebeveyn duyarlılığı, sıcaklığı ve yeterli düzeyde uyarım çocuk gelişimi üzerinde olumlu bir etkiye sahipken(Gratton, 2001), yönlendiricilik, yüksek düzeyde uyarım ve koşulsuz tepki verme çocuk gelişimi üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir (Yavuzer, 2001). Ebeveyn tutumu, tuvalet eğitiminin seyri ve sonuçları üzerinde belirleyici bir etkendir de denilebilir. Olumsuz örüntülenerek geçirilen sürecin etkisi çocukta kalıcı davranış bozukluklarına neden olabilmektedir(Boyraz, Yıldız, & Fidancı, 2018; Oğuz, & Eren, 2014; Polat, 2019). Tersi bir yaklaşımın sergilenmesi halinde diğer bir ifadeyle çocukta olumlu örüntüler oluşturulması kişiliğinin olumlu şekillenmesine katkı sağlamaktadır(Boyraz, Yıldız, & Fidancı, 2018; Oğuz, & Eren, 2014). Ebeveynlik tutumları çok boyutludur ve kavram, çocukların gelişim, davranış ve ailedeki rolleri ile ilgili beklentileri içerir ve ayrıca ebeveynlerin çocuklarının bakış açılarını anlama, çocuklarına empati gösterme ve disipline ilişkin inançlarını

içerir(Gratton, 2001; Sigel, & McGillicuddy- De Lisi, 2002; Wamser-Nanney, & Campbell, 2020).

Beslenme, barınma, korunma gibi fiziksel ihtiyaçların yanı sıra anne babaların çocuklarına gösterdikleri sevgi, özen ve şefkat onların güven ve yeteneklerini verimli kullanmalarını sağlar. Kişiliğin oluşumunda en etkili faktör çocuklukta yaşanan olumlu ve olumsuz yaşantılardır. Bu nedenle çocukluk döneminde anne, baba ve çocuk deneyimleri çok önemlidir. Anne-babanın çocuğu yetiştirirken sağlıklı tutum ve davranışlarının yanı sıra çocuğun sosyal normlara uygun bir birey olarak yaşaması da anne-babanın kurduğu iletişimde belirleyici olmaktadır(Çağdaş, & Seçer, 2011).

Ebeveyn tarafından sergilenen tutum, gelişme evresindeki çocuğa model olacağından onun kişilik gelişimini etkilemekte ve özdeşleşme kapsamında çocuk ilerleyen yaşantısında ebeveynleri gibi davranmaktadır. Dolayısıyla anne babalar çocuklarına özgü tutumlarının belirlenmesinde etkilidir. Ebeveynin ve/veya ebeveynin değer ve tutumları, çocukların sosyal, psişik ve duygusal gelişimlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Yani anne baba tutum ve davranışları çocukların vicdanı ve ahlaki gelişimi üzerinde etkilidir ve onların pasif, etkin mi, özerk mi bağımlı mı, dışa dönük mü içe dönük mü olacağını belirlemektedir(Öztemel, 2009).

Ebeveyn tutumlarının değerlendiren birçok ölçek bulunmaktadır. Bununla birlikte farklı gelişimsel dönemlerde anne-baba etkileşiminin niteliksel olarak farklılaştığı dikkate alındığında anne-baba tutumlarına ilişkin farklı yaş dönemlerine duyarlı ayrı ayrı ölçeklerin de geliştirilmesi ve Türkçe uyarlamalarının yapılması gerekmektedir(Arkan, 2019). Tuvalet eğitimi gibi çocuğun belli yaş dönemlerindeki hedeflenen gelişimsel görevleri yerine getirebilmesinde ebeveyn tutumlarının etkisini değerlendiren araştırmalara gereksinim duyulmaktadır.

Literatürde yer alan çalışmalarda ebeveyn tutumları farklı şekillerde ele alınmıştır. Örneğin, Bakhla, Sinha, Sharan, Binay, Verma ve Chaudhury(2013) ebeveyn tutumlarını demokratik, otoriter ve izin verici olarak ele alırken, Baumrind, Larzelere ve Owens(2010) ise, otoriter, yönlendirici, izin verici, demokratik, yeterince iyi, ilgisiz ve güvenilir ebeveyn tutumları şeklinde bir sınıflama

yapmışlardır. Hibbard ve Walton'a(2014) göre demokratik, otoriter, izin verici-düşkün ve ihmalkar-reddedici şeklinde bir sınıflama söz konusu iken, Filiz ve Yaprak'a (2009) göre bu sınıflama demokratik, otoriter, koruyucu ve ilgisiz şeklindedir. Köstereliоğlu(2018) ebeveynler tarafından algılanan ebeveynlik tarzlarını demokratik, aşırı korumacı, izin verici ve otoriter olarak sınıflandırmıştır. Arkan (2019) araştırmasında ihmalkarlık (izin verici, tutarsız disiplin), aşırı tepkisellik (otoriter disiplin, sertlik, asabiyet) ve düşmanlık (fiziksel güç kullanımı) olmak üzere üç alt boyutta ebeveyn tutum ölçeğinin Türkçe geçerlik güvenirliğini yapmıştır. Karabulut Demir ve Şendil (2008) ebeveyn tutum alt boyutlarını demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici olarak değerlendirmiştir.

Bu çalışmada da demokratik, otoriter, izin verici ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumları üzerinde durulduğundan aşağıda bu tutumlara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

2.1.1. Demokratik Ebeveyn Tutumu

Demokratik tutum adından da anlaşılacağı üzere çocuğun bir birey olarak görüldüğü ve düşüncelerinde değer verildiği ebeveyn tutumudur. Bu yönüyle ebeveyn tutumları içerisinde en sağlıklı tutum olarak değerlendirilmektedir. Bu tutumun baskın olduğu bir aile ortamında yetişen bir çocuğun daha paylaşımcı, sosyal ve yardımsever özelliklere sahip olduğu ifade edilmektedir(Pekşen Akça, 2012).

Demokratik tutumda, aile sevgisine ve bağımsızlığa dayalı olarak çocukların fikir paylaşma hakları vardır; ebeveynler çocukların kararlarına saygı duyar, işbirliğine girer ve çocuklarını destekler. Bu çocuklar daha bağımsız, dışa dönük, yaratıcı olarak görülmektedir. Evde genellikle arkadaş canlısı bir atmosfer hakimdir(Yörükoğlu,2004). Yapılan çalışmalardan Engin(2020) araştırmasında ailede demokratik tutum sergilemenin çocuğun başarısını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Demokratik tutum sergileyen ebeveynler, çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine göre davranmakta ve beklentilerini bu özelliklere göre

belirlemektedirler. Böylece çocuklarının davranışını daha akıllıca ve pratik bir şekilde yönlendirebilmektedirler.

Çocuğun kendine özgü ve biricik olduğunu düşünen ebeveynler çocuğun kendini gerçekleştirme isteğini desteklerler. Çocuğun yetenek ve yaratıcılığını en üst düzeyde kullanması için imkânlar sunarlar (Kulaksızoğlu, 2008). Çocuklarını koşulsuz severler ve çocukların özerk hareket etmelerine izin verirler. Çocuklarını eğitmek için baskı yerine mantık kullandıkları gibi sert denetimden kaçınırlar ve çocukların her zaman destek alabileceği bir kaynak görevi görürler(Çağdaş, & Seçer, 2011).

Demokratik anne-baba tarafından yetiştirilen bir çocukta güven, kendine ve başkalarına saygı, düşüncelerini ifade etme yeteneği gelişmiştir. Ayrıca kendini geliştirmeye ve yaratıcı fikirler üretmeye isteklidir ve gerektiğinde inisiyatif alabilmektedir(Kulaksızoğlu, 2008). Demokratik bir aile ortamında büyüyen çocuklar, bu yaklaşımların etkisi ile ileriki yaşantısında daha korkusuz ve bağımsız hareket edebilmektedir(Özgüven, 2001). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada da demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin olumlu bir benlik imajı ve öz duyarlılık geliştirme, bağımsız bir birey olma, koşulsuz sevgi ve değer verme konularında olumlu davranış geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Eker&Kaya, 2018).

2.1.2. Otoriter Ebeveyn Tutumu

Otoriter ebeveyn tutumu çocuk gelişimi açısından olumsuz yansımaları olan tutumlardan biridir. Otoriter bir yaklaşım sergileyen ebeveynler çocuklarından kendi isteklerine göre davranmalarını bekler ve çocukları bu şekilde davranmadığında onları cezalandırır, isteklerini görmezden gelir ve öfke gibi duyguların ifadesine izin vermezler. Otoriter ebeveynler kontrol, talep, itaat iddiasında bulunur ve asgari düzeyde duygusal destek sağlarlar(Yavuzer, 2005).

Otoriter tutumlarda çocuklar sürekli gözetim ve baskı altındadır. Ebeveynler, çocukların katı kurallara uymasını ister ve ceza ön plandadır. Bu nedenle çocuk bir

şeyleri yanlış yapmaktan korkar. Ebeveynlerin disiplin konusundaki kaygıları, bu ebeveynlik tarzını kullanmalarına neden olur. Çocuklarının tam olarak istedikleri gibi olmasını isterler ve çocuklarının görüşlerine saygı göstermezler(Çelenk, 2003).

Otoriter ebeveynler çocuklar istedikleri gibi davrandıkları sürece, onlara sevgilerini gösterirler, istek ve emirlerin yerine getirilmesi konusunda mutlak itaat beklerler. Bu ilişki anne-baba ilişkisine dayanmaktadır. Köstereliоğlu(2018) araştırma sonucunda annelerin otoriterlik düzeyi arttıkça çocuklarla ilgili sorunların arttığını ve çocukların öğrenme düzeyleriyle otoriter tutum arasında ters bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Otoriter ebeveynler, çocukların kişilik özelliklerini, kaygılarını ve ihtiyaçlarını dikkate almazlar. Bu ebeveynler sevgiyi, çocuk tarafından yapılması beklenen davranışları etkileyen bir pekiştireç olarak kullanırlar. Bu ailelerde uygulanan sert disiplin sonucunda çocukların istekleri baskı altına alınmakta, sebep gösterilmeden kurallar konulmakta ve çocuklar bu kurallara uymak zorunda bırakılmaktadır. Bu kurallara uymadıklarında ise cezalandırılmaktadırlar(Kuzgun, 1972).

Otoriter ebeveynlere sahip çocuklar, ailenin beklentilerine aykırı davrandıklarında cezalandırılma korkusu yaşarlar ve uyma eğilimi gösterirler. Bu ailelerde itaat, otoriteye saygı gibi geleneksel değerlerin korunması vurgulanırken, çocukların özerk kişilik geliştirme çabaları ve bireyselleşmeleri desteklenmemektedir. Eker&Kaya(2018) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında otoriter ebeveyn tutumuyla yetişmenin bireyin kendilerine karşı duyarlı olmaktan çok diğer insanların taleplerine karşı daha duyarlı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Otoriter ebeveynlerin çocukları duygu ve düşüncelerini bastırırlar, öfke duygularını rahat sergileyemezler. Bu baskının çocuklarda pasif saldırganlığı tetiklediği düşünülmektedir(Kulaksızoğlu, 2008). Anjum ve ark.(2019) Pakistan'da yaptığı çalışma bu görüşü destekler niteliktedir. Araştırmada otoriter ebeveynlik tarzının saldırganlığı ve çocukla anne/baba arasındaki çatışmaları arttırdığını bulmuştur.

Ebeveynlerin disiplin konusundaki kaygıları, bu ebeveynlik tarzını kullanmalarına neden olmaktadır. Çocuklarının tam olarak istedikleri gibi olmasını isterler ve çocuklarının görüşlerine ve amaçlarına saygı göstermezler. Otoriter ebeveynlik stili, korkulu bağlanma, intihar, depresif duygu durum, artan sosyal kaygı, sigara içme düzeyleri, benlik ve dünya hakkında karamsar görüşlerle ilişkilidir (Çelenk, 2003; Keskin, & Çam, 2008).

2.1.3. Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu

Ebeveynlerin aşırı koruması, çocukları gereğinden fazla kontrol etmek ve onlara ilgi göstermek anlamına gelir. Bunun sonucunda çocuklar başkalarına bağımlı olabilir, duygusal kıskançlık gösterebilir ve özgüven sorunu ile karşı karşıya kalabilirler. Bu bağımlılık çocukların yaşamı boyunca sürebilmekte ve partnerlerinden koruyucu tutumu bekleyebilmektedir(Yavuzer, 2010).

Bir çocuğu korumak, ebeveynler için normal bir tutumdur. Ancak çevreyi olduğundan daha tehlikeli algılama sonucunda sergilenen aşırı koruyucu davranışlar çocuğun gelişimini ve kendini gerçekleştirmesini engellemektedir. Bu tutuma sahip bir ebeveyn, aşırı kontrolcü bir şekilde çocuğuna nasıl davranması gerektiğini dikte eder(Özgüven, 2001). Aşırıcı korumacı tavırla büyütülen çocuklar, bağımsız davranamayan, başkalarının hakkına saygı göstermeyen, gruba katılmakta zorlanan, bencil inatçı tavırlar sergileyen, kasları ve sosyal ilişkileri zayıf çocuklar olabilmektedirler. Bilişsel esnekliğe daha geç ulaştıkları belirtilmektedir(Çağdaş, 2012; Kulaksızoğlu, 2008).

Koruyucu ebeveyn tutumlarına sahip ebeveynler, genel olarak kendi duygusal yoksunluklarını kendilerinin bir uzantısı olarak çocuklarını tehdit ederek telafi etmeye çalışmaktadırlar. .Bu ebeveynler, çocukların kendi ihtiyaçlarını kendi başlarına karşılayamayacaklarını düşünürler ve çocuklarının tüm ihtiyaçlarına cevap vererek daha iyi ebeveyn olmaya çalışmaktadırlar(Aydın, 2002). Bu ebeveynler tarafından büyütülen çocuklar, aile bağlamı dışında sağlıklı ilişkiler kurmada zorluk yaşarlar. Bu çocuklar sorumluluk duygusunun engellenmesi nedeniyle karar verme ve uygulama sürecinde güçlükler yaşarlar ve hayata ve değişimlere karşı korku

duyarlar. Bu nedenle atılım ve başarı göstermekte, kabul görmekte, isteklerini kabul ettirmekte zorlanmaktadırlar. Başarısızlık ve mutsuzluğu sıklıkla yaşayabilirler. Toplumsal yaşamı bir güç göstergesi ve kavga gibi algılarlar, bağımlı, düşük performans gösteren, duygusal olarak çabuk kırılan kendini güveni olmayan bireyler olabilmektedirler(Kulaksızoğlu, 2008).

2.1.4. İzin Verici Ebeveyn Tutumu

İzin verici ebeveynler, çocuklarını birçok konuda serbest bırakmakta, aldıkları kararlarla pek ilgilenmekte ve kendi kararlarını vermeleri için onları özgür bırakmaktadırlar. İzin verici tutuma sahip olan aile ortamında anne babalar çocukların yemek yeme saati, uyuma saati ya da oyun oynama saati ile ilgilenmemekte, onlara bir sınırlama getirmemektedir. Hatta yapılan çalışmalardan Metwally(2018) izin verici tutum sergileyen ebeveynlerin çocuğun temel ihtiyaçlarında(yemek yeme, tuvalet ihtiyacı gibi) gerekli özeni göstermemesi sebebiyle çocuğun ihmaline yol açtığı sonucuna ulaşmıştır. Çocuklarını kuralsız bir şekilde yetiştirdikleri ve bu duruma alıştırdıkları için bu çocuklar eleştiriye açık değildir. Bu durum ise kendilerini geliştirmelerine engel olmaktadır(Okumuş, 2018). Yapılan araştırmalardan Engin(2020) ihmalkar ebeveyn tutumunun çocuğun başarısını ve motivasyonunu olumsuz etkilediği sonucuna varmıştır.

Disiplin anlamında esnek bir yaklaşımın sergilendiği bu tutumda, ebeveynin olgun bir davranış sergilemesine yönelik çocuktan beklentileri oldukça düşük düzeydedir. Saldırganlık gibi olumsuz durumlar söz konusu olduğunda bile yüksek hoşgörü içeren yaklaşımlar sergilenmektedir. Cezadan kesinlikle kaçınan bu aileler, hoşgörü adı altında aslında çocuklarını ihmal etmektedirler(Feldman, 2005).

İzin verici anne babalar, çocuğun eylemlerine, isteklerine ve dürtülerine karşı olumlu bir tavır sergileyen, cezalandırıcı olmayan, kabul edici ebeveynlerdir. Düzenli davranışlar ve evle ilgili sorumluluklar noktasında çocuktan çok az talepte bulunan bu tür ebeveynler, çocuğa kontrol uygulamaktan kaçındıkları gibi kendi faaliyetlerini düzenlemesine olabildiğince izin verirler(Ögelman, & Özyürek, 2021). İzin veren ebeveynler genellikle çocuk merkezlidir, ancak çocuklarının

davranışlarının olumsuz sonuçlarıyla yüzleşmesine izin vermezler. Çocuklar ailenin tam merkezi olup diğer tüm üyeler çocuğun taleplerini sorgulamadan takip etmektedirler. Başka bir deyişle, sınır yoktur veya davranış standartları çocuk taleplerine göre belirlenmektedir. Dolayısıyla çocuğun nasıl davranacağını tahmin etmek zorlaşmaktadır.

İzin verici ebeveyn tutumu, anne ve babaların sergiledikleri davranışlar nedeniyle; çocukların şımartıldığı ve ihmal edildiği bir tutum olarak da ifade edilebilir(Yavuzer, 2003). Çocuklarını şımartarak yetiştiren ailelerde, kararsızlık ve tutarsız bir disiplin anlayışı hakimdir. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarının rasyonel olmayan isteklerini sınırlamadıkları gibi genel olarak tek yönlü ve duyarsız bir iletişim kurmaktadırlar(Sümer ve ark.2010). Böyle bir ailede büyüyen çocuklar duyarlılığı gelişmemiş, sosyal ilişkiler kuramayan, yardımlaşma paylaşma işbirliği sergileyemeyen çocuklar olabilmektedirler. Bu çocuklar genellikle başkalarından çok kendi çıkarlarını düşünen, arkadaş gruplarına katılması istenmeyen, başkalarının haklarına saygı göstermeyen davranışlar sergilemektedirler(Çağdaş, 2012; Şendil, & Kaya Balkan, 2005).

2.2. Ebeveyn Tutumunu Etkileyen Faktörler

Ebeveyn tutumları içinde yaşanılan kültür ve toplumsal yaşantıdan etkilenmektedir. Dolayısıyla çocuklara yönelik sergilenen tutumlar farklılık gösterebilmektedir. Amerikalı ve Japon ebeveynler çocuklarını farklı tutumlarla yetiştirirler. Aynı kültürden ebeveynler de birbirinden farklı tutumlarla çocuk yetiştirmektedirler(Şendil, 2003). Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ailenin kültürel ve ekonomik durumu, ebeveynlerin eğitim durumu, çocuğun doğum sırası, yaşı, kardeş sayısı ve cinsiyeti gibi çok sayıda faktörden etkilenebilmektedir (Çubukçu, 2019; Arkan,2019). Arkan(2019) araştırmasında olumlu anne-babalık eğitim programının ebeveyn ruh sağlığını düzeyini iyileştirdiği ve çocukların problemli davranışları azalttığı bulunmuştur. Eker&Kaya(2018) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında otoriter ve korumacı anne baba tutumlarının cinsiyete göre, demokratik anne baba tutumunun kardeş sayısına göre, şefkatli sevginin de cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bölümde

çalışmanın konusu ile bağlantılı olarak annenin yaşı, anne babanın eğitim durumu, çalışma durumu, aylık gelir seviyesi, sahip olunan çocuk sayısı ile çocuğun cinsiyeti ve yaşı üzerinde durulacaktır.

2.2.1. Eğitim Durumu

Öğrenim durumu ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki en önemli etkenlerden biridir. Özellikle çocuk üzerinde daha fazla etkin durumda olan annenin eğitim düzeyi, çocuk yetişme tutumlarını da doğrudan etkilemektedir. Eğitim bireylerin istendik davranışlarını artırma özelliğine sahip unsurları içermektedir. Bu nedenle anne çocuk arasındaki ilişkiyi de etkileyebilmektedir. İlkokul ve yüksekokul mezunu aileler farklı tutumları benimsemektedirler (Alisinanoğlu, & Ulutaş, 2000). Eğitim düzeyi arttıkça çocuğa karşı daha demokratik bir yaklaşım sergilendiği bilinmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocukların ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumlarının incelendiği araştırmalarda, ebeveynlerin öğrenim düzeyi yükseldikçe, çocuklarına karşı paylaşımcı, eşitlikçi ve daha demokratik davrandıkları; buna karşın aşırı koruyucu ve baskıcı-disiplin tutumlarında azalmalar görüldüğü belirlenmiştir(Alabay, 2017; Sak ve ark., 2015;).

Çocukların beslenme bakım, ilgi ve sevgi görme düzeyleri üzerinde eğitimsizliğin ve yoksulluğun olumsuz etkilerinin olduğu belirtilmektedir. Örneğin eğitimsiz anneler daha çok çocuk sahibi olduklarından çocuklarına yeterli zamanı ayıramamaktadırlar(Demirel, Üner, & Kırmi, 2001). Dolayısıyla annenin eğitim düzeyi ile çocuk sayısı arasında negatif bir ilişki söz konusudur. Kitapçıoğlu, & Yanıkkerem'e (2008) göre eğitim düzeyi düşük ebeveynler çocuk sahibi olma ve onların eğitimi konusunda kaderci bir yaklaşım benimsemektedirler(Kitapçıoğlu, & Yanıkkerem, 2008). Yapılan bir başka çalışmada ortaokul ve mezunu ön lisans ebeveynlerden alınan bilgiler doğrultusunda öğrenim seviyesi arttıkça korumacı ve demokratik tutumların da arttığı belirlenmiştir(Kaya, Bozaslan, & Genç, 2012).

2.2.2. Yaş

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları açısından önemli etkenlerden biri de yaştır. Özellikle annenin yaşının küçük olmasının çocuğa yönelik sıkı bir disiplin gösterilmesinde ve aşırı koruyucu bir tutum sergilemelerinde etkili olmaktadır (Şahin, & Özyürek, 2008). Annenin yaşının artmasına paralel olarak bilgi ve tecrübesi de arttığından çocuk yetiştirme konusunda daha demokratik bir tutum sergilemektedirler. Bununla birlikte bazı çalışmalar da ebeveyn yaşının, ebeveyn tutumları açısından anlamlı bir değişken olmadığı sonucuna varılmıştır (Sclar&Mosler, 2021).

2.2.3. Çalışma Durumu

Ailede öncelikli olarak çalışan babalar olmakla birlikte, annenin çalıp çalışmadığı da çocuk yetiştirme tutumlarını doğrudan etkileyen faktörlerden biridir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde genellikle babalar çalıştığından ve anneler ev işleri ve çocuklarla ilgilendiğinden annenin çalışması hem ev işlerinde hem de çocuk bakımında belirli sıkıntıların oluşmasına neden olabilmektedir. Anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik çalışmalar, çalışmayan annelere göre çalışan annelerin çocuklarına karşı daha az aşırı koruyucu tutuma sahip olduklarını ortaya koymaktadır (Alabay, 2017; Atabey, 2017; Özben, & Argun, 2002; Şanlı, & Öztürk, 2012; Yalçın, 2016; Yener, 2015). Tortumluoğlu(1999) ise çalışmayan annelerin çocuklarıyla daha yoğun zaman geçirdiklerinden onlara karşı daha fazla aşırı koruyucu bir tutum geliştirdiklerini belirtmektedir(Tortumluoğlu 1999). Annelerin çalışma durumlarını inceleyen araştırmalarda, çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha fazla otoriter-baskıcı tutum sergiledikleri görülmüştür(Özben, & Argun, 2002; Şanlı, & Öztürk, 2012; Yener, 2015).

2.2.4. Aylık Gelir Seviyesi

Sosyo-ekonomik durumun iyi olması ve buna bağlı olarak eğitim imkanlarının daha iyi olması anne ile çocuk arasındaki ilişkiyi etkileyen önemli bir husustur. Çünkü sosyo-ekonomik durumun iyi olması yayın ve eğitimlere kolaylıkla

erişim imkânı sunmaktadır. Bu da ebeveynlerin kendilerini eğitmelerinde önemli bir noktadır. Ekonomik durumun iyi olan aileler gerekli gördüklerinde bir uzmandan yardım alabildikleri gibi bu ve benzeri durumlarda da daha bilinçli ve esnek davranabilmektedirler(Çağdaş, & Seçer, 2011). Ebeveynlerin ekonomik refahları çocuklarına karşı tutumlarını önemli ölçüde etkilemektedir(Adler, 2000). Ekonomik durumun iyi olmadığı koşullarda çocuk ve ebeveyn arasında karşılıklı problemlerin birbirini tetiklediği düşünülmektedir. Şayet çocuk isteklerine sınırlı düzeyde sahip oluyor, akranları arasında bu şekilde bir geri kalma hissediyor ise ve buna bağlı olarak ebeveynler çocuk ve çocuğun istekleri altında eziliyor ise olumsuz tutumlar takınabilmektedirler(Yılmaz, 2004).

Sosyo-ekonomik durum ailelerin çocuklarından beklenti düzeylerini de doğrudan etkilemektedir. Öyle ki alt sosyo-gelir durumuna sahip aileler çocuklarından otoriteye saygılı, daha itaatkâr, düzenli ve temiz olmalarını beklerken, orta gelir seviyesindeki aileler kendilerini geliştirmeleri ve bağımsız olmaları, konusunda çocuklarını desteklemektedirler(Altınay, 2012). Araştırmalar ekonomik düzeyin değerleri de etkilediğini göstermektedir. Sosyo ekonomik durumu iyi olan aileler çocuğun iyi özelliklerle doğduğuna, her çocuğun birbirinden farklı bir mizacı olduğuna inanmakta çocuğuyla daha pozitif bir iletişimi benimsemektedirler. Çocuklarına sorun çözen, yaratıcı, meraklı, araştırmacı ve otorite figüründen uzak bireyler olmaları için destek vermektedirler(Ayyıldız, 2005).

2.2.5. Çocuğun Cinsiyeti ve Yaşı

Doğum öncesi dönemde bebeğin cinsiyeti ile ilgili genel olarak annelerin beklentisi kız, erkeklerin ise erkek olması yönündedir. Buna bağlı olarak da daha sonraki süreçte anneler kız çocuklarına babalar ise erkek çocuklarına daha fazla ilgi göstermektedirler(Gander, & Gardiner, 2010). Annelere kıyasla babalar cinsiyet rollerini daha çok ön plana çıkarmakta ve buna bağlı olarak kız ve erkek çocuklarına olan yaklaşımları farklılık göstermektedir. Erkek çocuklara güç, atiklik, dayanıklılık ve hareketli oyunlar atfederken kız çocuklarına daha şefkatli davranma eğilimi göstermektedirler(Hortaçsu, 2012).

Anne babaların cinsiyete yönelik bu bakışları nedeniyle okul öncesi dönem çocukların ebeveyn tutumlarına yönelik çalışmalarda değerlendirilen hususlardan biri de çocukların cinsiyeti ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki olmuştur. Araştırmalar, ebeveyn tutumlarının çocuğun cinsiyetinden önemli ölçüde etkilendiğini göstermektedir. Öyle ki çocukların cinsiyetine göre ebeveynlerinin demokratik tutumlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığını gösteren çalışmalar vardır. Atabey'e (2017) göre anneler, kız çocuklarına erkek çocuklarına kıyasla daha fazla demokratik tutum sergilemektedir. Ebeveynleri tarafından kız çocuklarına daha fazla aşırı koruyucu ebeveyn tutumu sergilendiği de belirlenen bir diğer husustur. Çalışmada içinde yaşanılan kültürün bu duruma etki ettiği de özellikle vurgulanmıştır(Atabey, 2017).

Russell ve ark.(1998) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarına yönelik ebeveyn tutumlarına cinsiyetin etkisi incelenmiştir. Çalışmada kız çocuklara ebeveynlik yaparken demokratik ebeveyn tutumunun, erkek çocuklarına ebeveynlik yaparken otoriter ebeveyn tutumunun kullanılmasının daha muhtemel olduğu belirlenmiştir(Akt. Topkaya, & Kağnıcı, 2012). Özbey ve Alisinanoğlu(2009) tarafından okul öncesi eğitim kuramlarına devam eden 60-72 aylık çocuklara yönelik yürütülen çalışmada ise kız çocuklarına kıyasla erkek çocukların daha fazla problem davranış sergiledikleri, bu nedenle ebeveynlerin erkek çocuklarına otoriter ebeveyn tutumu, kız çocuklarına ise demokratik bir tutumla yaklaşmalarının daha muhtemel olduğu sonucuna ulaşılmıştır(Özbey, & Alisinanoğlu, 2009). Eker&Kaya(2018) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında kadın ve erkek öğrenciler arasında demokratik anne baba tutumu açısından anlamlı bir fark olmadığı, ancak erkek üniversite öğrencilerinin anne baba tutumlarını kız öğrencilere göre daha otoriter ve koruyucu olarak algıladıkları belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmalardan elde edilen bulgulardan farklı olarak okul öncesi dönemde anne-baba tutum ve davranışları üzerinde çocuğun cinsiyetinin herhangi bir etkisinin olmadığını ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur(Aktaş Özkafacı, 2012; Özyürek, & Tezel Şahin, 2005; Şahin, & Özyürek, 2008; Yalçın, 2016).

Yapılan çalışmalarda okul öncesi dönem çocukların cinsiyetleri ile yaşlarının birleşerek anne-baba tutumları üzerinde etkili olduğu ortaya konulmuştur. Ulaşılan sonuçlardan biri de ebeveynlerinin baskıcı-otoriter tutumlarında kız çocuklarının yaşlarının artmasının etkili olduğudur. Erkek çocuklarına en fazla baskılı ve otoriter ebeveyn tutumu uygulandığı dönemin ise üç ve altı yaşları arası süreç olduğu görülmüştür(Şanlı, & Öztürk, 2012).

2.2.6. Sahip Olunan Çocuk Sayısı

Sahip olunan çocuk sayısı ebeveyn tutumunu etkileyen önemli hususlardan bir diğeridir. Çocuk sayısına paralele olarak annenin çocuklara karşı tavırlarında da değişimler olmaktadır. Örneğin tek çocuk sahibi olunduğunda annelerin daha hoşgörülü ve daha koruyucu oldukları görülmektedir(Karabulut Demir, & Şendil, 2008). Buna karşın çocuk sayısı arttıkça ebeveynler izin verici veya daha otoriter bir tutum sergilemektedirler(Özben, & Argun, 2002). Ailedeki çocuk sayısının üç ve daha fazla olduğu durumlarda, ebeveynlerin baskıcı-sert disiplin tutumlarında artış görülmüştür(Özyürek, & Tezel Şahin, 2005). Kitapçıoğlu ve Yanıkkerem'e (2008) göre çocuk sayısı ve annenin eğitim düzeyi negatif bir ilişki göstermektedir. Eğitim düzeyi düşük anneler çocuk sahibi olma ve onların eğitimi konusunda daha kaderci bir yaklaşımı benimsemektedirler. Annelerin çocuklarına ayırdıkları zaman ve ilgilerinde de çocuk sayısına bağlı olarak bir düşüş yaşanmaktadır(Kitapçıoğlu, & Yanıkkerem, 2008). Çocuk sayısı fazla olduğunda her birine ayıracağı zaman azaldığından ilgi düzeyi de düşmektedir. Anneler her bir çocuğa gerektiği ölçüde yetişemediğinde, onlar üzerindeki çocuklar üzerindeki kontrollerini arttırmak ve onların olumsuz davranışlarını en aza indirmek için daha otoriter ve daha az demokratik bir tutum sergiledikleri belirtilmektedir(Özyürek, & Tezel Şahin, 2005).

2.3. Tuvalet Eğitimi ve Tuvalet Eğitiminin Önemi

Tuvalet eğitimi, erken çocukluk döneminde edinilmesi gereken ve çocuğa bağımsızlık sağlayan, çocukluğun önemli gelişim aşamalarından biridir. Tuvalet eğitimi, çocuğun uyurken veya uyanıkken idrar ve dışkı kontrolünü kazanması ve

başkasının hatırlatmasına ihtiyaç duymadan kendini fark etmesidir(Evliyaoğlu, 2010). Bu eğitimin başında çocuğun mesane kontrolünün yanı sıra fiziksel ve zihinsel gelişiminin de hazır olması gerekmektedir(Varol, 2005). Tuvalet eğitimine başlamak için kesin bir yaş sınırı olmamakla birlikte çocuğun tuvalet eğitimine hazır olma yaşı 2-2,5 yaştır(Wilson, 2011; Potts ve Mandleco, 2012; Bowden ve Greenberg, 2013; Sıdal ve ark., 2014). Freud'un psikoseksüel gelişim teorisine göre 1–3 yaş aralığındaki çocukların tuvalet eğitiminin yapılmaya başlandığı evre anal dönem olarak adlandırılmaktadır(Törüner ve Büyükgönenç, 2017; Çavuşoğlu, 2013; Arıkan ve ark., 2013; Aydın, 2014). Çocuk bu dönemde dışkı ve idrarını tutmanın, istediği zaman bırakmanın çok önemli olduğunu ve bundan haz duyduğunu fark eder (Ricci ve Kyle, 2012; Potts ve Mandleco, 2012; Çavuşoğlu, 2013). Çocukların 3–6 yaş aralığı fallik dönem olarak adlandırılmaktadır ve çocuğun 4-5 yaş aralığında dışkı ve idrarını tutması, kuru kalmayı öğrenmiş olması beklenmektedir(Törüner ve Büyükgönenç, 2017; Potts ve Mandleco, 2012; Arslan, 2015).

Tuvalet eğitiminin süresi çocuktan çocuğa farklılık göstermekle birlikte zihinsel veya bedensel gelişimde bir sorun varsa tuvalet alışkanlığı gerçekleşmeyebilmektedir(Yavuzer, 2006). Çocuk belli bir olgunluğa eriştiğinde yeterli kas gelişimi sağlanmakta ancak tuvalet eğitimi almak yeterli düzeyde olmamaktadır. Dolayısıyla çocuğun tuvalet eğitimi alabilmesi için hem bedensel hem de zihinsel anlamda bu eğitime hazır olması gerekir(Evliyaoğlu, 2010). Tuvalet eğitimi birçok aşamaların birlikte yapılmasıyla kazanılır; soyunma, tuvalete gitme, tuvalette ya da oturakta uygun süre oturma, temizlenme, tekrar giyinme gibi bu aşamalarda çocukla işbirliği yapılmalı ve çocuğun gönüllü katılımı sağlanmalıdır (Deniz, 2016). Çocukların hazır olma seviyeleri değişkenlik gösterdiğinden tuvalet eğitimine başlamak için çocuğun hazır olma ipuçları iyi değerlendirilmelidir. Eğitim süresince anne eğitim vermekte zorlanırken çocuk bu kontrolü başkasıyla paylaşmak istemeyebilir. Ancak çocuk, annesinin sevgisini kaybetmemek için yavaş yavaş kendi üzerindeki kontrolünü kazanır(Bayhan, & Artan, 2011). Tuvalet eğitimi sırasında çocuğun keşfetmesine izin verilmesi, güvenilir bir ortam sağlanması ve normal gelişimsel özelliklerinin desteklenmesi; çocuğun dışkı ve idrar kontrolü kazanmasını, çocuk ve ebeveyn arasında olumlu, güvenli ve destekleyici bir ilişki kurulmasını

sağlar(Törüner ve Büyükgönenç, 2017; Meggitt, 2012; Çavuşoğlu, 2013; İnanç ve ark., 2015).

Böylesine önemli bir süreçte ailelerin temel aldığı değişken bilgiler ve kültürlere göre değişen uygulamalar olsa da ebeveynler, çocuğun sağlığını izleyen doktorlardan ve sağlık personelinden destek beklemektedir. Bu süreçte ortaya çıkabilecek sorunların çoğu, eğitim sırasında velilerin çabası ve baskısı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle çocuk doktorları, aile hekimleri ve hemşirelerinin tuvalet eğitimi ile ilgili doğru bilgileri ailelere aktarması, cesaret kırıcı süreci desteklemesi ve yanlış anlamaları ortadan kaldırması da çok önemlidir(Stadtler, Gorski, & Brazelton, 1999).

Cavkaytar(2000), bağımsız bir yaşam sağlamak için bireyin geliştirmesi gereken becerileri günlük yaşam becerileri, başarı için gerekli beceriler, uyum için gerekli beceriler ve meslek öncesi ve mesleki beceriler olmak üzere dört ana başlık altında toplamıştır. Tuvalet becerileri bu sınıflamada günlük yaşam becerileri arasında yer alsa da dikkatli bir şekilde incelendiğinde diğer becerilerin kazanılmasında da çok önemli bir rol oynadığı görülmektedir(Akt. Ardıç, 2008).

Tuvalet becerileri, çocukların yaşamlarında gelişimsel bir dönüm noktasıdır. Bu dönem dış baskılarla yüzleştikleri ve tepki gösterdikleri, ilişki dinamiklerini anladıkları ve yanıtladıkları, fiziksel yeteneklerini keşfettikleri ve geliştirdikleri bir dönemdir. Bu sürecin her aşaması olumlu gerçekleştikçe benlik saygısı da gelişmektedir. Çocuk üzerindeki ebeveyn ve sosyal beklentilere uyması yönündeki baskılar, çocuğun yeni gelişmeye başlayan kendini gerçekleştirme ve bağımsızlık ihtiyacıyla aynı zamanda geldiğinden, tuvalet eğitimi hem çocuklar hem de ebeveynler için en zor gelişim aşamalarından biri olabilmektedir. Çocuğun kontrol etme arzusu ile kendini gösteren ebeveyn kontrolü, çatışma ve çocuk yetiştirme konusunda endişeye yol açmaktadır. Güç mücadeleleri ebeveyn-çocuk ilişkisini olumsuz etkiler ve idrara çıkma, enkoprezis ve çocuk istismarı gibi fiziksel komplikasyonlara neden olabilmektedir(Ardıç, 2008).

2.4. Çocukların Tuvalet Eğitimini Etkileyen Faktörler

Literatür tarandığında tuvalet eğitiminin çocukların gelişimini etkileyen çok önemli bir süreç olduğu ve bu süreci etkileyen birçok faktörün olduğu tespit edilmiştir(Önen ve ark., 2012). Çocuğu gelişimini doğrudan etkileyen tuvalet eğitiminin kazanılmasında ailenin sosyokültürel yapısı, annenin eğitim düzeyi, çocuğun tuvalet eğitimine başladığı yaşı, ailenin gelir düzeyi, çocuğun yaşamını geçirdiği ortam, çocuğa tuvalet eğitimi verilirken kullanılan yöntemler, çocuğa tuvalet eğitimi veren kişinin bu konudaki bilgisi, evdeki tuvaletin alaturka ya da alafranga oluşu, çocuğun cinsiyeti ve psikolojik durumu gibi çok sayıda faktörün etkisi vardır(Koç ve ark., 2008). Tuvalet eğitimi konusunda son yıllarda yapılan araştırmalara bakıldığında, bazı çocukların 18-24 ay arasında tuvalet eğitimi aldığı, bazı çocukların ise 30. ay ve daha fazlasına kadar tuvalet eğitimi almadığı görülmektedir(Bolat, 2015). Yapılan çalışmalarda Amerika'daki ebeveynlerin çocuğun bağımsız olarak idrar/dışkılama kontrolünü kazanabileceğini düşünerek daha esnek davrandığı, bu nedenle idrar/dışkılama kontrolü yaşının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır(Liu ve ark, 2016). Belçikalı ebeveynlerse tuvalet eğitim sürecinin fazla zaman aldığı gerekçesiyle çocukların tuvalet eğitimine ilkokula başlamadan önce alması gerektiğini düşünmektedir(Van Aggelpoel, 2019).

Tuvalet eğitimi için kritik olan dönem geçildiğinde ve hala bu beceri kazanılmamış ise bu becerinin çok daha uzun sürede kazanıldığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Koç ve ark.,(2008) tarafından yapılan çalışmada annelerin %40,7'sinin tuvalet eğitimine 18. aydan önce, %24,7'sinin ise 24.aydan sonra başladığı belirlenmiştir. Araştırmada Batı toplumunun tuvalet eğitimine 18. ay ve sonraki aylarda başladığı, Türkiye'de ise daha erken başladığı tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmada Türk tipi tuvaletin yani alaturka tuvaletin eğitime daha uygun olduğu da belirlenmiştir(Koç ve ark., 2008).

2.5. Çocukların Tuvalet Eğitiminde Kullanılan Yöntemler

Çocukların sağlıklı yaşam ve özgüven için sağlıklı mesane ve bağırsak kontrol becerilerini kazanmaları önemlidir. Üriner ve boşaltım sistemleri ile ilgili

sorunlar hem aile hem de çocuk için oldukça stresli olabilmektedir. Bu sorunların arkasında yanlış tuvalet eğitimi yöntemleri rol oynadığı için çocuğun okul hayatı ve sosyal hayatı da etkilenmektedir(Boyraz, Yıldız, & Fidancı, 2018) Literatürde tuvalet eğitimi için kullanılan yöntemler arasında Brazelton (çocuk merkezli yöntemler) ve Azrin ve Fox yöntemleri yaygın yöntemler olarak yer alırken; yaygın olmayan yöntemler arasında ise yardımlı tuvalet terbiyesi, eliminasyon iletişimi ve diğer yöntemler (alarm yöntemi,cezalandırma) yer almaktadır(Azrin, & Foxx, 1974; Foxx, & Azrin, 2017; Stadtler, Gorski, & Brazelton, 1999).

2.5.1. Brazelton (Çocuk Merkezli Yöntemler)

Pediatri uzmanları tuvalet eğitiminde bugün kullandığı çocuk yönelimli yaklaşımı 1962 yılında Brazelton tarafından önerilmiştir. Bu yaklaşımda, fiziksel ve davranışsal hazıroluşluluk önem arz etmektedir(Boyraz, Yıldız, & Fidancı, 2018; Kaerts ve ark., 2012; Kiddoo, 2012;). APA ve Kanada Pediatri Derneği tarafından önerilen ve desteklenen bu yöntemde çocuğun eğitime başlayabilmesinin temel adımı, yaştan ziyade bazı fiziksel ve bilişsel becerileri sergileyebilmesi ve ailesine hazır olduğunun işaretlerini gösterebilmesidir. Bunun yanı sıra ailenin de çocukla birlikte eğitime hazır olduğu dönem başlangıç noktası olarak seçilmektedir. Bu bağlamda çocuğun eğitime hazır oluşu fiziksel, gelişimsel ve davranışsal hazır oluş başlıkları altında incelenebilmektedir(Gökçay, & Beyazova, 2017).

Fizyolojik ipuçları: Tuvalet eğitimine başlanabilmesi için öncelikle çocuğun fizyolojik olgunluğunun meydana gelmesi beklenmektedir. Bu fiziksel olgunlukları şu şekilde ifade etmek mümkündür(Deniz, & Görak, 2016; Boyraz, Yıldız, & Fidancı, 2018; Çalışır ve ark., 2011; Özkul, 2017):

- Islak ve kuru farkını ayırt etme,
- İstemli üretral ve anal sfinkter kontrolünü kazanma,
- Kaba motor becerilerini (yürüme, & oturma gibi) kolaylıkla yapabilme,
- İnce motor becerilerini (giysilerini kolayca giyip çıkarmak gibi) yapabilme,

- En az 2 saat kuru kalabilme,
- Gündüz veya sabah uykusundan kuru uyanma,
- Düzenli bağırsak hareketleri ile düzenli dışkılama,
- Islak bez sayısında azalma,
- Tuvalet hissi oluştuğunda beklemeyi öğrenme,
- Uygun yer ve zaman bulduğunda sfinkterleri gevşetebilmedir.

Bilişsel ipuçları: Çocukların dış dünyayı tanımaya ve kendini keşfetmeye başladığında bilişsel gelişim hızlanmaktadır. Çocuğun bilişsel yönden geliştiğini gösteren davranışlar şunlardır(Deniz, & Görak, 2016; Boyraz, Yıldız, & Fidancı, 2018; Çalışır ve ark., 2011; Özkul, 2017):

- Dışkılama ve idrar yapmaya istekli olma ve tanıyabilme,
- Dışkı ve idrarını tutmayı anlayabilecek bilişsel kapasiteye sahip olma,
- Dışkı ve idrarını istediği zaman ve yerde yapma isteğini kontrol edebilme,
- Basit komut ve sözleri anlayabilecek bilişsel kapasiteye sahip olma,
- Islak ve kuru kalma farkını ayırt edebilme,
- Tuvaleti geldiğinde ve sorulduğunda organlarını eliyle gösterebilme,
- Büyüklerini taklit edebilme,
- Evin içinde yetişkin yardımı almadan yürüyebilme,
- Lazımlığa oturttuğu oyuncakları ile sembolik oyun oynama,
- Hayır diyerek bağımsızlığını gösterme,
- Nesneleri ait oldukları yerde toplayabilme,
- 8-10 kelimelik cümleler kurabilme ve kavrama yeteneğine sahip olma,
- Zorda olduğunu sözel veya sözel olmayan iletişim ile ifade edebilme,
- Banyo konusundaki kelimeleri ifade edebilmedir.

Psikolojik ipuçları: Çocuğun fizyolojik olgunlaşmayla birlikte psikolojik olgunluğa ulaşması gerekmektedir. Çocuğun fizyolojik yönden olgunlaştığını gösteren davranışlar şunlardır(Deniz, & Görak, 2016; Boyraz, Yıldız, & Fidancı, 2018; Çalışır ve ark., 2011; Özkul, 2017):

- Bezinin kirli beze katlanamama, değiştirilmesini isteyip veya tek başına çıkarmaya çalışma,
- Boşaltım ihtiyacını erteleme isteğine sahip olma,
- Tuvalette 5-10 dakika oturabilme,
- İdrar ve dışkılama hissi oluştuğunda tuvalete veya banyoya yönelme ve kullanmak isteme
- Ebeveynlerin tuvaleti nasıl kullandıklarını merak etme ve beraber tuvalete gitme
- Ebeveyni memnun etmek ve ödül veya övgü almak için çabalamadır.

Görüldüğü üzere Brazelton'un çocuk odaklı yaklaşımı, hazır olmayı, çocuğun motor işaretleri, refleks sfinkter kontrolü ve psikolojik belirtileri ön plana çıkarmaktadır. Tuvalet eğitimine başlamak isteyen anneler bu belirtileri göz önüne alıp çocuğu zorlamadan bu süreci geçirmelidir(Polat, 2019; Özkul, 2017; Stadtler, Gorski, & Brazelton, 1999).

2.5.2. Azrin ve Fox Yöntemi

Ebeveyn merkezli ve hızlı bir tuvalet eğitimi sürecine dayanan bu yöntem 1974 yılında "Bir Günden Kısa Sürede Tuvalet Eğitimi" adıyla yayımlanmıştır. Brazelton'un çocuk odaklı eğitiminin aksine, Azrin-Foxx yöntemi daha çok aile odaklı olarak düzenlenmiştir. Çocuk hekimlerinin daha az önerdiği bu yöntemde ailelere çocuğun fizyolojik ve psikolojik açıdan TE'ye hazır olma belirteçleri anlatılmaktadır(Foxx, & Azrin, 2017). Bu yöntem artmış sıvı alımı, düzenli planlanmış tuvalet zamanları, doğru uygulamaların olumlu pekiştiricilerle desteklenmesi, yanlış uygulamalar ve kazaların olumsuz pekiştiricilerle cezalandırılması olmak üzere dört temel basamaktan oluşmaktadır.

Bu yöntem önce zihinsel engelli erişkin hasta grubunda çalışılmış, ardından 20 aydan büyük 34 çocuğa uygulanmıştır. Çocukların tuvalet eğitimini sağlama süreleri 0,5-14 saat aralığında ve ortalama 3,9 saat olarak belirlenmiştir. Başlangıçta yoğun olarak uygulasa da daha sonraki dönemlerde yapılan çalışmalarda, bu yöntemin öfke nöbetleri gibi davranışsal problemlere yol açtığı ve tuvalet eğitiminde

uzun dönemde başarısızlıkla sonuçlandığı belirlenmiştir(Luxem, & Christophersen, 1994). Dolayısıyla bu yöntem, çocuğu istemeden de olsa, doğru olmayan davranışlara yönlendirebilmekte ve yanlışları olumsuz pekiştiricilerle düzeltirken fiziksel istismara yol açabilmektedir(Schmitt, 1987).

Bu yöntemin uygulanması esnasında bazı yardımcı materyaller de kullanılmaktadır. Buna göre eğitim alanında çocuğun sevdiği, tercih ettiği atıştırmalıkların, içeceklerin bulunması ve alanın dikkati dağıtmayacak şekilde olabildiğince az eşya içeren bir ortam olması tavsiye edilmektedir. Çocuk lazımlığa ilgi gösterdiğinde, oturduğunda ve idrarını veya ve dışkısını yaptığında hemen olumlu pekiştirme yapılması önerilmektedir. Ayrıca çocuk altını ıslattığında, çocuğun ıslak kıyafetlerini değiştirmesi ve sözlü kınama gibi olumsuz pekiştireçler kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Oyuncak bebek kullanılarak lazımlığın doğru kullanımının çocuğa tekrar tekrar anlatılması, lazımlığa idrar veya dışkısını yaptıktan sonra lazımlık kabını çocuğun tuvalete boşaltması, sifonu çekmesi ve ellerini yıkaması önerilmektedir. Bu sayede tuvalet eğitiminin basamakları sırayla çocuğa uygulatılarak pratik sağlanır. Başlangıçta bu denemeler daha sıkken, çocuk beceri kazandıkça sıklık azalır. Önceleri 10 dakikada bir lazımlığa oturan çocuk, başarılı ve ödüllendirilmiş çişini yapma deneyiminden sonra ne zaman lazımlığa oturmak gerektiğini öğrenir ve sıklığını azaltır(Foxx, & Azrin, 2017).

Çocuğun kuru ve ıslak arasındaki farkı öğrenmesi için her 3-4 dakikada bir altı kontrol edilir ve eğer kuru ise ödüllendirme uygulanır. Azrin-Foxx yöntemi TE'nin daha kısa sürede kazanılması avantajı olmasına karşın olası yan etkileri nedeniyle daha az önerilen bir yöntemdir(Gökçay, & Beyazova, 2017).

2.5.3. Tuvalet Eğitiminde Kullanımı Yaygın Olmayan Yöntemler

Tuvalet eğitiminde çok yaygın olmasa da kullanılan yardımlı tuvalet terbiyesi ve eliminasyon iletişimi gibi başka yöntemler de vardır.

2.5.3.1. Yardımlı Tuvalet Terbiyesi

Bazı Asya ve Afrika ülkelerinde uygulanan, ilk 3 ayda başlayan tuvalet eğitimi yöntemidir. Bu yöntemde, çocuğa primer bakım hizmeti veren kişi, ilk günlerde çocuğun tuvaletinin belirtilerini gözlemler. Çocuk daha sonra ihtiyaç durumuna göre "kol-içi" pozisyonunda tuvalete veya oturağa götürülür. Bakıcı, mutlaka çocuğun sırtını kendi göğsüne yaslamalıdır(Bauer, 2006). Yöntem birkaç ay süreyle uygulandığında tuvalet eğitimi için olumlu sonuçlar alınmaktadır. Yöntemin avantajı, anne ve bebek arasında bir bağ oluşturmasıdır. Aynı zamanda bakım verenin dikkatinin bebeğin üzerinde olmasını gerektiren bir yöntemdir. Bu davranışlar, tuvalet alışkanlığının meydana gelmesi ve sonrasında çocuğun tek başına tuvaleti kullanabilme becerisi kazanmasını kolaylaştırır(Oğuz, & Eren, 2014; Sun, & Rugolotto, 2004; Vermandel ve ark., 2008)

2.5.3.2. Eliminasyon İletişimi

Genel olarak Asya ve Afrika ülkelerinde kullanılan bir yöntemdir. Bu modelde tuvalet eğitimi doğumdan sonraki birkaç hafta içinde başlamaktadır. Bebek bezi kullanımını sınırlandırmayı amaçlayan bu yöntemde, anne veya bakıcı bebeğin idrar veya dışkılarına sesli olarak yanıt verir. Bebek zamanla bu ses ile tuvalet ihtiyacı arasında bağlantı kurmakta ve eliminasyonu gerçekleştirebileceği yerde olduğunu anlamaktadır. Bu yöntemde zaman oldukça önemlidir(Oğuz, & Eren, 2014). Yeni doğan bebekler 10-20 dakikada bir idrarını yaparken; barsak alışkanlıkları bebekten bebeğe farklılık göstermektedir. Bebeğin tuvalet zamanlaması annenin zihninde tam kavrandığında yaklaşım kolaylaşmaktadır(Bauer, 2006) Bakım vericinin içgüdüsel olarak bebeğin ihtiyacının ne zaman olacağını hissetmesi bu yöntemin bir parçasıdır(Oğuz, & Eren, 2014)

2.5.3.3. Diğer Yöntemler

Tuvalet eğitiminin kazandırılabilmesi için yukarıda ifade edilen yöntemlerden başka yöntemler de kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden biri de alarm yöntemidir. Bu yöntem ilk olarak 1995 yılında Friman ve Volmer tarafından uygulanırken, 2006

yılında 2006'da Van Laecke ve ark. tarafından da uygulanmıştır(Van Laecke ve ark., 2006). Yöntem sağlıklı çocukların tuvalet eğitiminde kullanılmamakla birlikte, Mahoney ve ark.(1971) tarafından yapılan deneysel çalışmalar da sağlıklı çocuklar üzerinde de uygulanmıştır(Akt. Polaha ve ark., 2002). Belçika'da yapılan bir çalışmada, yuvaya gönderilen çocuklara bu yöntem uygulanmış ve çocuklara altlarını ıslattıkları zaman çalacak alarmlı bezler takılır(Vermandel ve ark., 2009). Alarm çaldığında bakıcı çocuğu tuvalete veya oturağa oturtmakta ve olumlu tuvalet alışkanlığı kazandırılmaktadır. Uygulama öncesinde çocuklara tuvalete gitme aşamaları oyuncak bebek yardımıyla gösteri yapılarak anlatılır. Alarmlı bez kullanan çocuklarda tuvalet kontrolünün diğer gruba göre daha hızlı geliştiği bulunmuştur (Vermandel ve ark., 2008).

Alarm dışında kullanılan bir diğer yöntem de cezalandırmadır. Günümüzde halk tarafından tuvalet eğitiminde sıklıkla kullanılan bir yöntemdir(Luxem, & Christophersen, 1994). Brazelton'a göre baskı ve ceza, tuvalete alışma sürecini uzatmakta ve ileride komplikasyonlara neden olabilmektedir(Brazelton, 1962).

Bu yöntemler içerisinde cezalandırma içeren Azrin ve Foxx yöntemi günümüzde önerilmemektedir. Ancak sosyokültürel düzeyi düşük gruplarda bu tür uygulamalara rastlanabilmektedir(Polaha ve ark., 2002).

2.6. Çocuk Hemşirelerinin ve Sağlık Kuruluşlarının Tuvalet Eğitimindeki Rolü

Çocuk hemşireleri, çocukların en önemli öğrenme deneyimlerinin başkalarını gözlemleyerek gerçekleştiğinin farkında olmalı ve bu bağlamda tuvalet eğitimini ailenin ihtiyaçlarına göre planlamalıdır. Çocuk hemşirelerinin annelere tuvalet eğitimi için "sağlık eğitimi" verirken çocuk merkezli bir eğitim vermeleri gerekmektedir. Hemşireler ailelere eğitim verirken ailelerin durumlarını ve beklentilerini de dikkate almalı, çocuğun bireysel farklılıklarını ve uygulamayı planladıkları tuvalet eğitim yöntemlerini 12-18 ay arası çocuğu olan ebeveynlerle tartışmalıdır(Çavuşoğlu, 2013). Gerektiğinde ebeveynler diğer yöntemlerin avantaj ve dezavantajları konusunda bilgilendirilmeli ve hangi yöntemi tercih ettikleri konusunda hemşireler tarafından desteklenmelidir(Çalışır ve ark., 2011). Çocuk 18

aya ulaştığında tuvalet eğitimine hazır olduğunu gösteren işaretler ve eğitimi süreciyle ilgili ebeveynlere eğitimler verilmelidirler. Ayrıca hemşireler, çocuk iki yaşına geldiğinde çocuğun ve anne-babanın tuvalet eğitimine hazır olup olmadığını değerlendirmeli ve varsa eğitim gereksinimlerini karşılamalıdır (Eren, & Oğuz, 2014; Önen ve ark., 2012).

Aile hekimliğinde ve ana-çocuk sağlığı merkezinde çalışan hemşirelerin birinci basamak sağlık hizmetleri kapsamında koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinde önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Hemşirelerin en önemli görevleri, insanları hastalıklardan korumak, aşılamak, sağlık sorunlarını erken dönemde tespit etmek ve sağlıklı bir yaşam sürmelerini sağlamak için eğitmektir. 1-3 yaş arası dönemde verilen sağlıklı bir tuvalet eğitimi ile çocukluk ve ileri yaşlarda görülebilen idrara çıkma, sıkışma ve olumsuz kişilik özellikleri gibi problemlerin önüne geçilebilir. Bu nedenle çocuğa tuvalet eğitimi veren annenin bilgilendirilmesi ve eğitilmesi önemlidir. Bu bağlamda hemşirenin rol ve sorumlulukları şu şekilde özetlenebilir:

Koruyucu sağlık hizmetlerinin ilk etapta verildiği aile hekimliği ve anne-çocuk sağlığı merkezinde görev yapan hemşire, ev ziyaretleri yaparak aileleri tanır ve değerlendirir. Çocuğun büyüme ve gelişimini ve tuvalet eğitimine hazır olup olmadığını izler. Annenin bu konudaki bilgi ve uygulamalarını öğrenir. Annenin bilgi düzeyine ve ihtiyaçlarına göre bir eğitim programı hazırlar. Hemşire, koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında annelere tuvalet eğitimi vermektedir. Çocuğun tuvalette eğitime hazır olup olmadığı (bilişsel, fiziksel) ve gelişimsel özellikleri hakkında anneyi bilgilendirir. Anneleri tuvalet eğitiminin zamanı, yöntemi ve çocuğa göstermeleri gereken yaklaşımlar hakkında bilgilendirir. Ayrıca anneye tuvalet eğitiminin çocuğun gelişimindeki önemi ve daha sonraki yaşlardaki etkilerini anlatır (Yiğit,2020).

Hemşire ev ziyaretleri ile annenin bilgileri doğru kullanıp kullanmadığını değerlendirirken, yanlış uygulamaları da erken dönemde tespit eder. Böylece hemşire, tuvalet eğitimi sırasında annenin çocuğa gösterdiği yanlış yaklaşım ve uygulamalardan kaynaklanabilecek idrara çıkma sonraki yaşlarda görülebilecek

olumsuz kişilik özelliklerinin de önüne geçebilmektedir. Aileleri idrara çıkma ve enürezis şikayeti olan çocukları erken dönemde tedavi etmeye yönlendirir. Aynı zamanda çocukların tedavi için ilgili alanlara yönlendirilmesini sağlar ve takibine devam eder(Çavuşoğlu, 2013; Törüner, 2017).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

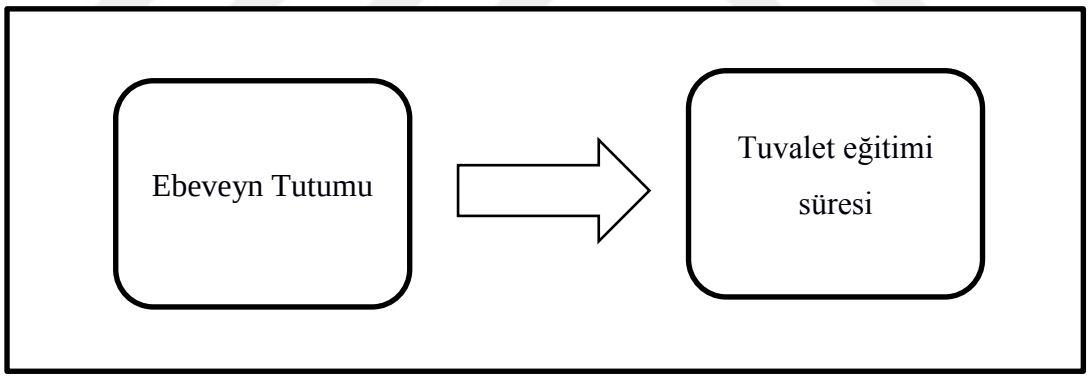
Bu bölümde araştırmanın modeli, kapsamı ve yöntemi hakkında bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, çocuğun tuvalet eğitimi sürecinde ebeveyn tutumunun etkisinin incelendiği kesitsel ve tanımlayıcı bir çalışmadır. Araştırmada betimsel modelin alt türlerinden ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Bu yöntemde tuvalet eğitim süresi ve ebeveyn tutumu olmak üzere iki farklı değişkenin ilişkisi ele alınmaktadır.

Tuvalet eğitimi süresi "Tuvalet Eğitimi Uygulama Formu" aracılığı ile toplanan verilerden olan tuvalet eğitimini bitirme zamanından, tuvalet eğitimine başlama zamanının çıkarılması ile bulunmuştur.

Bu durumda araştırmanın modelini aşağıdaki şekilde oluşturmak mümkündür.

Şekil 3.1. Araştırmanın Modeli

3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Polikliniklerinde yapılmıştır. Hastaneye günlük ortalama 200-300 arası hasta başvuru yapmaktadır. Binada toplam 23 çocuk polikliniği mevcuttur. Bunlardan 2 tanesi çocuk gelişimi, 5 tanesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, 2 tanesi Üroloji, 1 tanesi Çocuk Cerrahi, 1tanesi Çocuk Endokrinoloji, 1 tanesi

Çocuk Enfeksiyon, 1 tanesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, 1 tanesi Çocuk Metabolizma Hastalıkları, 1 tanesi Çocuk Gastroloji, 2 tanesi Çocuk Hematoloji, 1 tanesi Çocuk İmmünoloji, 2 tanesi Çocuk Kardiyoloji, 1 tanesi Çocuk Nefroloji, 2 tanesi Çocuk Nöroloji alanında aktif olarak hizmet vermektedir. Poliklinik odalarında doktorlar sekreterler ile hizmet verirken; girişimsel alanlarda 14 hemşire görev almaktadır. Hemşirelerden 2 tanesi kan alma biriminde çalışırken 2 hemşire çocuk endoskopi ünitesinde görev almaktadır. 1 hemşire çocuk hematoloji polikliniğinin müdahale odasında izlem yaparken 1 hemşire diğer hasta çocukların izlemini (kilo, boy, tansiyon vb.) yapmakla görevlidir. 2 hemşire çocuk periton diyalizi ünitesinde çalışırken, 1 hemşire EKG, 2 hemşire EEG çekimi yapmaktadır. Çocuk diyabet polikliniğinde ise 2 hemşire hem serviste yatan hastalara hem de ayaktan hastalara eğitim verip tedavilerini uygularken 1 hemşire çocuk göz polikliniğinde ROP muayenesinde görev almaktadır.

Araştırma Eylül 2019-Şubat 2020 tarihleri arasında haftanın iki iş günü içerisinde polikliniklere başvuran çocukların anne/babalarına uygulanmış ve anne ya da babanın cevabına göre veriler toplanmıştır. Haftada iki iş günü veri toplanmasının sebebi kurum izninden kaynaklanmaktadır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Büyüklüğü

Bu araştırmanın evrenini Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Polikliniklerine Eylül 2019-Şubat 2020 tarihleri arasında veri toplamaya izin verilen 44 gün içerisinde başvuran çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Tuvalet eğitim süresi ile ebeveyn tutum ölçekleri arasındaki ilişki incelenmek istendiğinde etki büyüklüğü 0,20 olarak belirlendiğinde %80 güç ve %5 anlamlılık düzeyi için çalışmaya dahil edilmesi gereken katılımcı sayısı 200 olarak belirlenmiştir. Anket basit tesadüfi, olasılıksız örnekleme yöntemi kullanılarak uygulanmıştır. Araştırma ile ilgili gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra araştırmaya katılmayı kabul eden ve araştırma formlarını eksiksiz bir şekilde dolduran, tuvalet eğitimini tamamlamış 4-6 yaş grubundaki çocuğun anne/babaları oluşturmaktadır. Tuvalet eğitimini tamamlamamış çocuğa sahip ebeveynler, üriner

ve gastrointestinal sistemle ilgili sorunu olan, çocuk nefroloji ve çocuk psikiyatri polikliniğine kayıtlı çocuklar örneklem grubuna dahil edilmemiştir.

Veriler 200 çocuğun anne ya da babasına yüz yüze sorularak toplanmıştır. Tuvalet eğitiminden sorumlu birinci kişilere ve ikinci kişilere ait veriler, çocukların anne ya da babaların verdiği bilgilerden temin edilmiştir. Ancak tuvalet eğitiminden sorumlu ikinci kişilerin bilgileri veri olarak değerlendirilirken; örneklem grubuna dahil edilmemiştir. Araştırmada ebeveynlerin bakmakla yükümlü oldukları çocuk sayısı, tuvalet eğitimi süreciyle ilgili verisi sorgulanan çocuğun kaçıncı çocuk olduğu vurgusu yapılarak veriler toplanmıştır.

3.4. Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

Araştırmada tuvalet eğitimi süresi ve ebeveyn tutumu olmak üzere iki farklı değişken söz konusudur. Bunlardan tuvalet eğitimi süresi bağımlı değişken olarak karşımıza çıkmaktayken, ebeveyn tutumu bağımsız değişken olarak değerlendirilmiştir.

3.5. Veri Toplama Protokolü

Araştırmaya başlamadan önce ebeveynlere araştırma hakkında bilgi verilip ve yazılı onamları alınarak gönüllü katılımları sağlandıktan sonra anket formu araştırmacı tarafından ebeveynlere dağıtılarak yüz-yüze soruları yanıtlamaları istenmiştir. Ebeveynlerin yanıtlamaları için geçen süre en fazla 25 dakika sürmüştür. Anket formunda yer alan soruların yanıtlamalarını bitiren ebeveynlerden formlar geri toplanıp değerlendirmeye alınmıştır.

3.6. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve “Tuvalet Eğitimi Uygulama Formu” kullanılmıştır.

3.6.1. Ebeveyn Tutum Ölçeği

Ebeveynlerin 2-6 yaş arasında olan çocuklarını yetiştirirken gösterdikleri tutumları belirlenmeyi amaçlayan ölçek Karabulut Demir ve Şendil(2008) tarafından geliştirilmiştir. "Demokratik tutum", "otoriter tutum", "aşırı koruyucu tutum" ve "izin verici tutum" olmak üzere dört boyutu içeren ölçekte toplam 46 madde bulunmaktadır. Ölçeğin güvenirlik analizlerinde, Cronbach alpha değeri "demokratik" boyut için 0,83, "otoriter" boyut için 0,76, "aşırı koruyucu" boyut için 0,75 ve "izin verici" boyut için 0,74 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin maddeleri davranış biçimi şeklindedir. Ölçekte ifade edilen her davranışın karşısında "Her zaman"; "Çoğunlukla"; "Bazen"; "Nadiren" ve "Hiçbir zaman" şeklinde beşli likert seçeneği bulunmaktadır. Her ifade için bu seçeneklerden birisinin işaretlenmesi beklenmektedir. "Her zaman" 5, "Hiçbir zaman" 1 puan alacak şekilde maddeler puanlanır. Ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Her boyuttaki toplam puanlar ayrı ayrı hesaplanır ve boyutlara ilişkin ayrı toplam puanlar elde edilir. Bir boyuttan yüksek puan almak, o boyutun tutumunu benimsemek anlamına gelir. Bu formun kullanım izni de yazarlardan alınmıştır.

Tablo 3.1. Ebeveyn Tutum Ölçeği Güvenilirlik Değerleri

Ölçek Puanı	Cronbach Alfa
Demokratik Tutum	0,833
Otoriter Tutum	0,755
Aşırı Koruyucu Tutum	0,766
İzin Verici Tutum	0,743
Ebeveyn Tutum Ölçeği Toplam	0,845

Çalışmamızda Ebeveyn Tutum Ölçeği toplam Cronbach alpha değeri 0,845 bulunmuştur.

3.6.2. Tuvalet Eğitimi Uygulama Formu

Çocuğun tuvalet eğitim sürecini (tuvalet eğitim yöntemi, eğitimi etkileyen faktörler ve faktörlerin çocuğunuz üzerindeki etkileri) belirlemeye yönelik olarak hazırlanmış 57 sorudan oluşmaktadır. Bu ölçek Özkul Esra(2017) tarafından ve

danışmanı Yrd. Doç.Dr. Behice Ekici tarafından düzenlenmiş olup "Tuvalet Eğitimi Tamamlanmış Çocukların Dışkı-İdrar Kontrolü ve Tuvalet Becerisi Kazanmalarını Etkileyen Faktörlerin ve Etkilerin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde kullanılmış bir formdur. Bu formun kullanım izni de yazarlardan alınmıştır.

3.7. Araştırmanın Etik Boyutu

Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları' ndan 48171802-302.14/2471, (Eylül 2019) sayılı(Ek 1) onay alınmıştır. Araştırmanın yapıldığı Bursa İl Sağlık Müdürlüğü'ne bağlı Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nden E69124690-771, (Eylül 2019) sayılı kurum izni (Ek 2) alınmıştır.

Veri toplama aracı olarak kullanılacak olan "Tuvalet Eğitimi Uygulama Formu" nu düzenleyen Özkul Esra (2017) ve danışmanı Yrd. Doç. Dr. Behice Ekici ve "Ebeveyn Tutum Ölçeği"ni geliştiren Karabulut Demir ve Şendil (2008) 'den mail yolu ile izin alınmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan ebeveynlere araştırmanın amacı açıklanarak yazılı onamları (Ek 5) alınmıştır.

3.8. Verilerin Analizi

Verilerin analizi kapsamında nicel analiz yöntemi kullanılmıştır. Verinin istatistiksel analizi IBM SPSS 23.0 (IBM Corp. Released 2015. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 23.0. Armonk, NY: IBM Corp.) istatistik paket programında yapılmıştır. Verinin normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro-Wilk testi ile incelenmiştir. Tanımlayıcı istatistikler nicel veri için ortalama ve standart sapma veya medyan(minimum-maksimum), nitel veri için frekans ve yüzde olarak belirtilmiştir. Normal dağılım göster"meyen değişkenler için Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Anlamlılık bulunması durumunda çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni testi kullanılmıştır. Kategorik verinin analizinde Pearson Ki-kare, Fisher-Freeman-Halton ve Fisher'in Kesin Ki-kare testleri kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler Spearman korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak belirlenmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Çocukların Tanıtıcı Özelliklerine Ait Bulgular

Bu bölümde çocukları tanıtıcı özelliklerine ve gelişimsel görevleri yerine getirme durumlarına ait bulgular bulunmaktadır. Çocukların tanıtıcı özellikleri Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.1: Çocukların Tanıtıcı Özellikleri (N=200)

		N	%
Yaş	4 yaş	48	24,00
	5 yaş	56	28,00
	6 yaş	96	48,00
Cinsiyet	Erkek	90	45,00
	Kız	110	55,00
Okul öncesi eğitime başlama durumu	Evet	141	70,50
	Hayır	59	29,50
Çocuğun sağlık sorunu durumu	Var	2	1,00
	Yok	198	99,00
Hastalık nedeniyle hastaneye yatma durumu	Evet	49	24,50
	Hayır	151	75,50
Günlük motor aktivite düzeyi	Çok aktif	117	58,50
	Biraz aktif	51	25,50
	Aktif değil	32	16,00
Geçmiş beslenme şekli*	Günlük 1 lt sıvı alımı	92	46,00
	Günlük 2 lt sıvı alımı	72	36,00
	Posasız beslenme	26	13,00
	Posalı beslenme	157	78,50

*Birden fazla cevap verilmiştir

Araştırmaya katılan çocukların % 24'ü 4 yaşında, % 28'i 5 yaşında ve % 48'i 6 yaşındadır. Araştırmaya katılan çocukların % 45'i erkek, % 55'i ise kızdır. Araştırmaya katılan çocukların % 70,50'si okul öncesi eğitime başlamış olup, % 99'unun herhangi bir sağlık sorunu bulunmamaktadır. Çocukların % 24,50'si hastalık nedeniyle daha önceden hastaneye yatırılmıştır. Çocukların günlük motor aktivite düzeyi incelendiğinde ise % 58,50'sinin çok aktif, % 25,50'sinin biraz aktif ve % 16'sının aktif olmadığı görülmektedir. Çocukların beslenme şekli incelendiğinde ise

Günlük 1 lt sıvı alımı yapan çocukların oranının % 46, günlük 2 lt sıvı alımı yapan çocukların oranının % 36, posasız beslenen çocukların oranının % 13 ve posalı beslenen çocukların oranının % 78,50 olduğu görülmektedir. Çocukların ortalama boyu 101,77 cm iken, ortalama kilosu ise 16,89 kg'dır. Araştırmaya katılan çocukların % 9,93'ü 2 yaşında, % 23,40'ı 3 yaşında, % 30,50'si 4 yaşında ve % 36,17'si diğer yaşlarda okul öncesi eğitime başlamış durumdadır.

Çocukların cinsiyetlerine göre gelişimsel görevleri yerine getirme durumlarına ait bulgular Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2. Çocukların Gelişimsel Görevleri Yerine Getirme Durumları

Cinsiyet	Erkek (n=90)		Kız (n=110)		Toplam	
Gelişimsel Görevler (Ay)	Bağımlı	Bağımsız	Bağımlı	Bağımsız	Bağımlı	Bağımsız
Beslenmeye başlama	9,88 ± 7,26	25,87 ± 11,8	8,75 ± 5,91	26,24 ± 11,88	9,25 ± 6,55	26,07 ± 11,81
Yürümeye başlama	11,76 ± 3,51	13,86 ± 4,4	12,01 ± 4,87	13,92 ± 5,65	11,9 ± 4,31	13,89 ± 5,11
Külotunu indirme	25,83 ± 9,15	30,28 ± 9,29	28,79 ± 9,36	32,79 ± 10,36	27,47 ± 9,36	31,66 ± 9,95
Vücudunu tanımaya çalışır	15,41 ± 5,25	19,46 ± 6,49	16,85 ± 7,39	21,3 ± 8,95	16,21 ± 6,54	20,46 ± 7,95
Ben merkezci tutum sergiler	26,37 ± 7,62	30,09 ± 8,71	26,86 ± 9,1	32,15 ± 10,55	26,63 ± 8,43	31,21 ± 9,79
Çatal-kaşık-bıçak kullanır	25,2 ± 8,84	29,48 ± 9,16	24,82 ± 9,27	28,98 ± 9,65	24,99 ± 9,06	29,2 ± 9,41
Altını ıslattığını gösterme	22,69 ± 6,75	26,06 ± 6,77	25,47 ± 7,79	29,27 ± 8,27	24,22 ± 7,45	27,82 ± 7,78
Diş fırçalamaya çalışır	32,25 ± 14,65	37,79 ± 15,44	27,93 ± 11,09	33,55 ± 12,07	29,85 ± 12,93	35,52 ± 13,86
Kalem tutma	29,53 ± 15,68	33,81 ± 16,59	31,06 ± 12,27	35,88 ± 14,74	30,39 ± 13,84	34,94 ± 15,6
Soru sorma	21,33 ± 6,55	24,69 ± 7,09	25,16 ± 10,48	28,2 ± 11,44	23,49 ± 9,16	26,6 ± 9,83
Konuşma	17,47 ± 6,46	21,37 ± 7,64	21,68 ± 9,85	24,64 ± 9,53	19,81 ± 8,75	23,11 ± 8,83
Basit yönergeleri anlama	16,42 ± 8,29	19,92 ± 8,25	16,93 ± 6,39	20,21 ± 7,45	16,7 ± 7,27	20,08 ± 7,81
Sosyal davranışları taklit etme	15,44 ± 5,32	19,23 ± 5,38	16,73 ± 5,36	20,53 ± 6,1	16,15 ± 5,37	19,93 ± 5,8

Çocukların gelişimsel görevleri yerine getirme ayları incelendiğinde, aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

Bağımlı beslenmeye başlama ayının 9,25 ± 6,55 olduğu; bağımsız beslenmeye başlama aynının ise 26,07 ± 11,81 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı beslenmeye başlama ayı 9,88 ± 7,26, kızlarda ise 8,75 ± 5,91 iken; erkeklerde bağımsız beslenmeye başlama ayı 25,87 ± 11,8, kızlarda ise 26,24 ± 11,88 şeklindedir.

Bağımlı yürümeye başlama ayının 11,9 ± 4,31 olduğu; bağımsız yürümeye başlama aynının ise 13,89 ± 5,11 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı yürümeye başlama ayı 11,76 ± 3,51, kızlarda ise 12,01 ± 4,87 iken; erkeklerde bağımsız yürümeye başlama ayı 13,86 ± 4,4, kızlarda ise 13,92 ± 5,65 şeklindedir.

Bağımlı külotunu indirme ayının 27,47 ± 9,36 olduğu; bağımsız külotunu indirme aynının ise 31,66 ± 9,95 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı külotunu indirme ayı 25,83 ± 9,15, kızlarda ise 28,79 ± 9,36 iken; erkeklerde bağımsız külotunu indirme ayı 30,28 ± 9,29, kızlarda ise 32,79 ± 10,36 şeklindedir.

Bağımlı vücudunu tanımaya çalışma ayının 16,21 ± 6,54 olduğu; bağımsız vücudunu tanımaya çalışma aynının ise 20,46 ± 7,95 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı vücudunu tanımaya çalışma ayı 15,41 ± 5,25, kızlarda ise 16,85 ± 7,39 iken; erkeklerde bağımsız vücudunu tanımaya çalışma ayı 19,46 ± 6,49, kızlarda ise 21,3 ± 8,95 şeklindedir.

Bağımlı ben merkezci tutum sergileme ayının 26,63 ± 8,43 olduğu; bağımsız ben merkezci tutum sergileme aynının ise 31,21 ± 9,79 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı ben merkezci tutum sergileme ayı 26,37 ± 7,62, kızlarda ise 26,86 ± 9,1 iken; erkeklerde bağımsız ben merkezci tutum sergileme ayı 30,09 ± 8,71, kızlarda ise 32,15 ± 10,55 şeklindedir.

Bağımlı çatal-kaşık-bıçak kullanma ayının 24,99 ± 9,06 olduğu; bağımsız çatal-kaşık-bıçak kullanma aynının ise 29,2 ± 9,41 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı çatal-kaşık-bıçak kullanma ayı 25,2 ± 8,84, kızlarda ise 24,82 ± 9,27 iken; erkeklerde bağımsız çatal-kaşık-bıçak kullanma ayı 29,48 ± 9,16, kızlarda ise 28,98 ± 9,65 şeklindedir.

Bağımlı altını ıslattığını gösterme ayının 24,22 ± 7,45 olduğu; bağımsız altını ıslattığını gösterme aynının ise 27,82 ± 7,78 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı altını ıslattığını gösterme ayı 22,69 ± 6,75, kızlarda ise 25,47 ± 7,79 iken; erkeklerde bağımsız altını ıslattığını gösterme ayı 26,06 ± 6,77, kızlarda ise 29,27 ± 8,27 şeklindedir.

Bağımlı diş fırçalamaya çalışma ayının 29,85 ± 12,93 olduğu; bağımsız diş fırçalamaya çalışma aynının ise 35,52 ± 13,86 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı diş fırçalamaya çalışma ayı 32,25 ± 14,65, kızlarda ise 27,93 ± 11,09 iken; erkeklerde bağımsız diş fırçalamaya çalışma ayı 37,79 ± 15,44, kızlarda ise 33,55 ± 12,07 şeklindedir.

Bağımlı kalem tutma ayının 30,39 ± 13,84 olduğu; bağımsız kalem tutma aynının ise 34,94 ± 15,6 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı kalem tutma ayı 29,53 ± 15,68, kızlarda ise 31,06 ± 12,27 iken; erkeklerde bağımsız kalem tutma ayı 33,81 ± 16,59, kızlarda ise 35,88 ± 14,74 şeklindedir.

Bağımlı soru sorma ayının 23,49 ± 9,16 olduğu; bağımsız soru sorma aynının ise 26,6 ± 9,83 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı soru sorma ayı 21,33 ± 6,55, kızlarda ise 25,16 ± 10,48 iken; erkeklerde bağımsız soru sorma ayı 24,69 ± 7,09, kızlarda ise 28,2 ± 11,44 şeklindedir.

Bağımlı konuşma ayının 19,81 ± 8,75 olduğu; bağımsız konuşma aynının ise 23,11 ± 8,83 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı konuşma ayı 17,47 ± 6,46, kızlarda ise 21,68 ± 9,85 iken; erkeklerde bağımsız konuşma ayı 21,37 ± 7,64, kızlarda ise 24,64 ± 9,53 şeklindedir.

Bağımlı basit yönergeleri anlama ayının 16,7 ± 7,27 olduğu; bağımsız basit yönergeleri anlama aynının ise 20,08 ± 7,81 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı basit yönergeleri anlama ayı 16,42 ± 8,29, kızlarda ise 16,93 ± 6,39 iken; erkeklerde bağımsız basit yönergeleri anlama ayı 19,92 ± 8,25, kızlarda ise 20,21 ± 7,45 şeklindedir.

Bağımlı sosyal davranışları taklit etme ayının 16,15 ± 5,37 olduğu; bağımsız sosyal davranışları taklit etme aynının ise 19,93 ± 5,8 olduğu görülmektedir. Erkeklerde bağımlı sosyal davranışları taklit etme ayı 15,44 ± 5,32, kızlarda ise 16,73 ± 5,36 iken; erkeklerde bağımsız sosyal davranışları taklit etme ayı 19,23 ± 5,38, kızlarda ise 20,53 ± 6,1 şeklindedir.

4.2. Çocukların Ailelerine Ait Bulgular

Bu bölümde çocukların ailelerine ve tuvalet eğitiminden sorumlu bireylere yönelik bulgular verilmiştir.

Tablo 4.3. Çocukların Ailelerini Tanıtıcı Özellikler (N =200)

		n	%
İkamet edilen yerleşim yeri	Kent	155	77,50
	İlçe	33	16,50
	Kasaba	2	1,00
	Köy	10	5,00
Ev tipi	Gecekondu	42	21,00
	Apartman dairesi	99	49,50
	Müstakil ev	59	29,50
Aile tipi	Çekirdek	157	78,50
	Geniş	41	20,50
	Tek ebeveynli	2	1,00
Anne ve babanın baktığı çocuk sayısı	1 çocuk	91	45,50
	2 çocuk	87	43,50
	3 çocuk	21	10,50
	Diğer	1	0,50
Tuvalet eğitimi verilen kaçıncı çocuk	1. çocuk	103	51,50
	2. çocuk	76	38,00
	3. çocuk	20	10,00
	Diğer	1	0,50
Tuvalet eğitimi sırasında evde anne ve baba dışında birinin yaşama durumu	Evet	144	72,00
	Hayır	56	28,00
Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi	Düşük	76	38,00
	Orta	107	53,50
	Yüksek	17	8,50

Çocukların ailelerine ait tanıtıcı özellikler incelendiğinde, ailelerin % 77,50'sinin kentlerde, % 16,50'sinin ilçelerde, % 1'inin kasabalarda ve % 5'inin köylerde ikamet ettiği görülmektedir. Ailelerin % 21'i gecekondularda, % 49,50'si apartman dairelerinde ve % 29,50'si müstakil evlerde yaşamaktadır. Ailelerin % 78,50'si çekirdek aile tipindeyken, % 20,50'si geniş ve % 1'i tek ebeveynlidir. Ailelerin % 45,50'si tek çocuğa bakarken, % 43,50'si 2 çocuğa, % 10,50'si 3 çocuğa ve % 0,50'si en az 4 çocuğa bakmaktadır. Ailelerin % 51,50'sinin tuvalet eğitimi

verdiği ilk çocuğu, % 38'inin 2. çocuğu ve % 10'unun 3. çocuğudur. Ailelerin % 72'si tuvalet eğitimi sırasında evde anne ve baba dışında birinin yaşamadığını ifade etmiştir. Ailelerin sosyo-ekonomik durumu incelendiğinde ise, ailelerin % 38'inin düşük, % 53,50'sinin orta ve % 8,50'sinin yüksek ekonomik düzeyde olduğu görülmektedir.

Aile bireylerinin yaş, eğitim ve çalışma durumlarına ait veriler Tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4. Çocukların Ailelerinin Yaş Grubu, Eğitim Durumu ve Çalışma Durumları

		Anne		Baba	
		N	%	n	%
Yaş grubu	16-19 yaş	9	4,50	78	39,00
	20-30 yaş	100	50,00	103	51,50
	31-40 yaş	87	43,50	19	9,50
	41 yaş ve üzeri	4	2,00	0	0,00
Eğitim durumu	Okur-yazar değil	4	2,00	3	1,50
	Okur-yazar/İlkokul mezunu	42	21,00	33	16,50
	Ortaokul mezunu	14	7,00	19	9,50
	Lise mezunu	52	26,00	62	31,00
	Üniversite mezunu	88	44,00	83	41,50
Çalışma durumu	Evet	124	62,00	199	99,50
	Hayır	76	38,00	1	0,50

Çocukların annelerinin % 4,50'sinin 16-19 yaş grubunda, % 50,00'sinin 20-30 grubunda, % 43,50'sinin 31-40 yaş grubunda ve % 2'sinin 41 yaş ve üzeri grupta olduğu görülmektedir. Annelerin % 2'si okur-yazar değilken, % 21'i okur-yazar veya ilkokul mezunu, % 7'si ortaokul mezunu, % 26'sı lise mezunu ve % 44'ü üniversite mezunudur. Çalışmakta olan annelerin oranı ise % 62'dir. Çocukların babalarının ise % 39'u 20-30 yaş, % 51,50'si 31-40 yaş ve % 8'i de 41 yaş ve üzeridir. Babaların % 1,5'i okur-yazar değilken, % 16,50'si okur-yazar veya ilkokul mezunu, % 9,50'si ortaokul mezunu, % 31'i lise mezunu ve % 41,50'si üniversite mezunudur. Çalışmakta olan babaların oranı ise % 99,50'dir.

4.3. Tuvalet Eğitiminden Sorumlu Bireylere Yönelik Bulgular

Bu bölümde çocukların tuvalet eğitiminden sorumlu kişilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Katılımcı ebeveynlerin verdiği bilgilere göre, çocukların tuvalet eğitiminden sorumlu bireylere ait tanıtıcı bilgiler Tablo 4.5'te sunulmuştur.

Tablo 4.5. Katılımcı Ebeveynlerin Verdiği Bilgiye Göre Tuvalet Eğitiminden Sorumlu Bireylere Yönelik Tanıtıcı Bilgiler

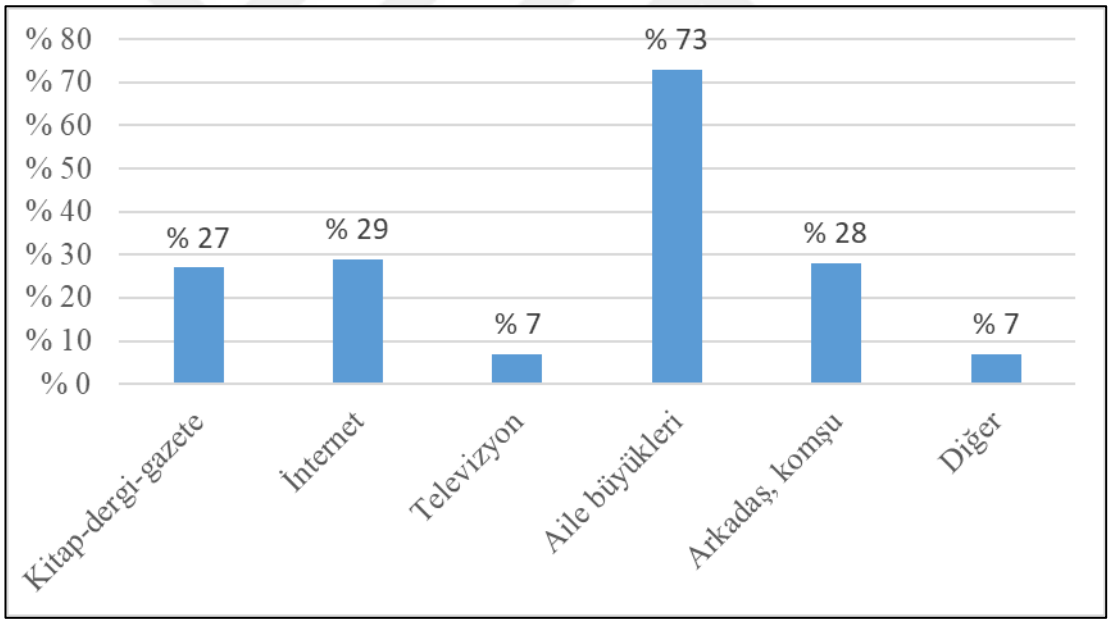
		1. Kişi (N =200)		2. kişi (N =120)	
		N	%	n	%
Tuvalet eğitiminden sorumlu	Anne	168	84,00	19	15,83
	Öğretmen	2	1,00	8	6,67
	Bakıcı	20	10,00	7	5,83
	Babaanne	7	3,50	28	23,33
	Anneanne	3	1,50	35	29,17
	Diğer	0	0,00	23	19,17
Yaş	16-19 yaş	8	4,00	1	0,83
	20-30 yaş	86	43,00	24	20,00
	31-40 yaş	70	35,00	31	25,83
	41-50 yaş	9	4,50	22	18,33
	51 yaş ve üzeri	27	13,50	42	35,00
Çalışma durumu	Evet	87	43,50	49	40,83
	Hayır	113	56,50	71	59,17
Daha önce tuvalet eğitimi verme durumu	Evet	123	61,50	96	80,00
	Hayır	77	38,50	24	20,00
Tuvalet eğitimi konusunda eğitim alma durumu	Evet	25	12,50	16	13,33
	Hayır	175	87,50	104	86,67

* Bir ve birden fazla kişi tarafından tuvalet eğitimi verilenler dahil edilmiştir

Araştırmaya katılan 200 çocuğun tuvalet eğitiminden sorumlu mutlaka bir kişi varken, 120 tanesinde de tuvalet eğitiminden sorumlu olan ikinci bir kişi bulunmaktadır. Tuvalet eğitiminden sorumlu birinci kişilere (N = 200) ait özellikler incelendiğinde, tuvalet eğitiminden sorumlu olan birinci kişilerin genellikle anne (% 84) olduğu görülmektedir. Anne dışında bakıcı (% 10) ve babaanne (% 3,5) tuvalet eğitiminden sorumlu birinci kişidir. Tuvalet eğitiminden sorumlu olan birinci kişilerin % 4'ü 16-19 yaş, % 43'ü 20-30 yaş, % 35'i 31-40 yaş, % 4,5'i 41-50 yaş ve

% 13,5'i 51 yaş ve üzeridir. Tuvalet eğitiminden sorumlu olan birinci kişilerin % 43,5'i çalışmakta olup, % 61,5'i önceden tuvalet eğitimi vermiş ve % 12,5'i tuvalet eğitimi konusunda daha önceden eğitim almıştır.

Tuvalet eğitiminden sorumlu ikinci kişilere (N = 120) ait özellikler incelendiğinde, tuvalet eğitiminden sorumlu olan ikinci kişilerin genellikle anneanne (% 29,17), babaanne (% 23,33) ve anne (% 15,83) olduğu görülmektedir. Tuvalet eğitiminden sorumlu olan ikinci kişilerin % 0,83'ü 16-19 yaş, % 20'si 20-30 yaş, % 25,83'ü 31-40 yaş, % 18,33'ü 41-50 yaş ve % 35'i 51 yaş ve üzeridir. Tuvalet eğitiminden sorumlu olan ikinci kişilerin % 40,83'ü çalışmakta olup, % 80'i önceden tuvalet eğitimi vermiş ve 13,33'ü tuvalet eğitimi konusunda daha önceden eğitim almıştır. Daha önce herhangi bir tuvalet eğitimi almış, tuvalet eğitiminden sorumlu birinci kişilerin eğitim kaynaklarına ait bilgiler Şekil 4.1'de verilmiştir.

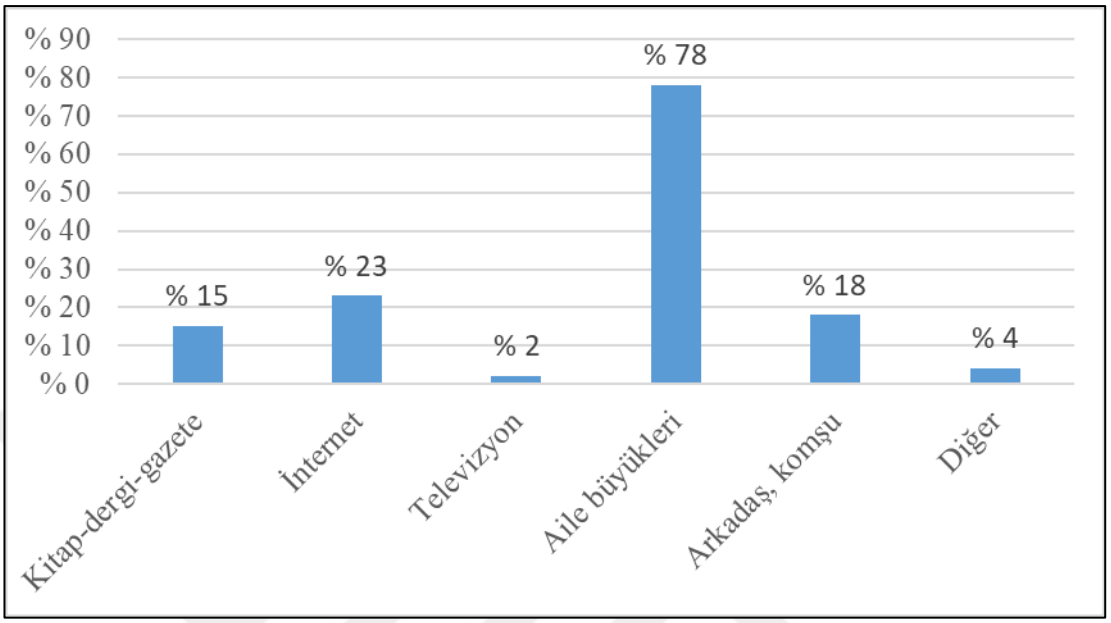

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir

Şekil 4.1. Katılımcı Ebeveynlerin Verdiği Bilgiye Göre Tuvalet Eğitiminden Sorumlu Birinci Kişilerin Eğitim Kaynakları (N=200)

Daha önce herhangi bir tuvalet eğitimi almış, tuvalet eğitiminden sorumlu birinci kişilerin eğitim kaynakları incelendiğinde eğitim kaynağının genellikle aile büyükleri (% 73), internet (% 29), arkadaş-komşu (% 28) ve kitap-dergi-gazete (% 27) olduğu görülmektedir. Daha önce herhangi bir tuvalet eğitimi almış, tuvalet

eğitiminden sorumlu ikinci kişilerin eğitim kaynaklarına ait bilgiler Şekil 4.2'de verilmiştir.

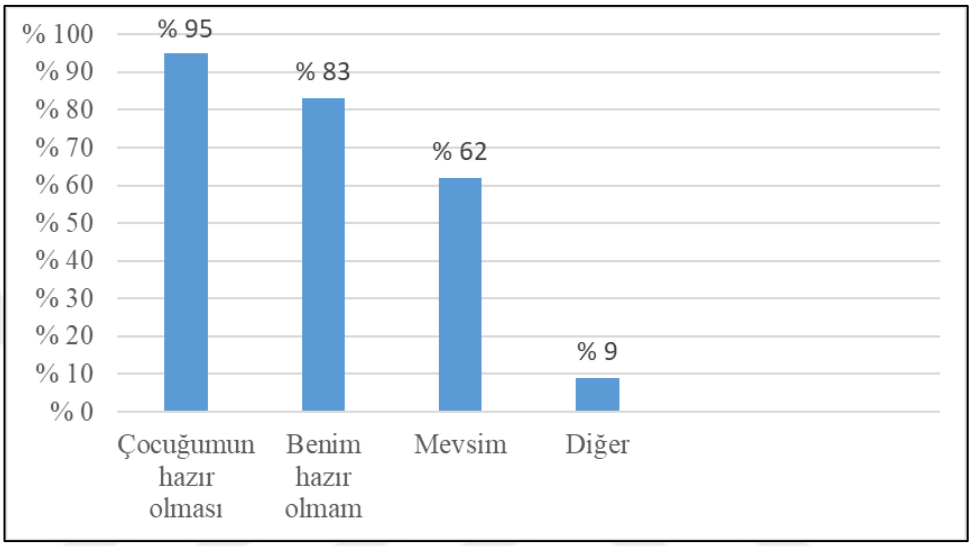
* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir

Şekil 4.2. Katılımcı Ebeveynlerin Verdiği Bilgiye Göre Tuvalet Eğitiminden Sorumlu İkinci Kişilerin Eğitim Kaynakları (N=120)

Daha önce herhangi bir tuvalet eğitimi almış, tuvalet eğitiminden sorumlu ikinci kişilerin eğitim kaynakları incelendiğinde eğitim kaynağının genellikle aile büyükleri (% 78), internet (% 23), arkadaş-komşu (% 18) ve kitap-dergi-gazete (% 15) olduğu görülmektedir.

4.4. Tuvalet Eğitimi Sürecine Yönelik Bulgular

Bu bölümde çocukların tuvalet eğitimi sürecine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Tuvalet eğitimine başlamaya karar vermede etkili olan faktörler Şekil 4.3'te verilmiştir.

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir

Şekil 4.3. Tuvalet Eğitimine Başlamaya Karar Vermede Etkili Olan Faktörler (N=200)

Tuvalet eğitiminden sorumlu bireylerin % 95'i çocuklarına tuvalet eğitimi vermek için hazır olmalarını beklediğini, % 83'ü kendilerinin hazır olmasını beklediğini ve % 62'si de uygun mevsimi beklediğini ifade etmiştir.

Çocuklara ait tuvalet eğitimi süresi bulguları Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Tuvalet Eğitimi Süresi (N=200)

	Erkek (N=90)	Kız (N=110)
Tuvalet eğitimine başlama zamanı (ay)	24,23 ± 8,61	29,37 ± 8,27
Tuvalet eğitimini bitirme zamanı (ay)	29,74 ± 9,75	35,37 ± 11,32
Tuvalet eğitimi süresi (ay)	5,80 ± 8,10	5,11 ± 5,76

Tuvalet eğitim süresinin erkeklerde 5,80 ay; kızlarda ise 5,11 ay olduğu görülmektedir. Tuvalet eğitimi uygulamalarına yönelik bilgiler Tablo 4.7'de özetlenmiştir.

Tablo 4.7. Tuvalet Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Bilgiler (N=200)

		n	%
Tuvalet eğitiminde kullanılan tuvalet tipi	Klozet	34	17,00
	Lazımlık	126	63,00
	Klozet adaptörü	33	16,50
	Diğer	31	15,50
Tuvalet eğitimine başlamada etkili olan faktörler	Çocuğumun hazır olması	114	57,00
	Benim hazır olmam	99	49,50
	Mevsim	74	37,00
	Diğer	11	5,50
Çocuğun hazır olduğunu gösteren ipuçları	2 saat süresince ve uykudan kalktığında bezi kuru oluyordu	96	48,00
	Yürüme, oturma, çömelme, giysilerini çıkarabilme gibi aktiviteleri yapıyordu.	50	25,00
	Banyo ile ilgili kelimeleri (tuvalet, lavabo, sabun, tuvalet kağıdı gibi.) söyleyebiliyordu.	54	27,00
	Dışkı, idrar yapma isteğini sözel, sözel olmayan şekilde tanımlayabiliyordu.	58	29,00
	Dışkı ve idrarını tutmanın ne anlama geldiğini anlayabiliyordu.	31	15,50
	Dışkı ve idrarını istediği zaman-yerde-kabul edilebilir şekilde yapma isteğini kontrol edebiliyordu.	19	9,50
	Verilen talimatları taklit edebiliyor, uzlaşma sağlanıyordu.	30	15,00
	5-8 dakika süre tuvalette oturabiliyordu.	21	10,50
	Çevresindeki kişilerin tuvaleti nasıl kullandıklarını merak-taklit ediyordu.	33	16,50
	Kirli bezinden rahatsızlık duyuyor ve değiştirilmesi için sabırsızlanıyordu.	98	49,00
Kuru kalma süresinin uzadığı dönem	Gündüz	80	40,00
	Gece	120	60,00

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir

Çocukların tuvalet eğitimine yönelik bilgileri incelendiğinde, çocuklarda tuvalet eğitimi esnasında ebeveynlerin % 63'ünün lazımlık kullandığı, ebeveynlerin % 57'sinin tuvalete eğitimine çocuklarının hazır olması nedeniyle başladığı görülmektedir. Çocukların tuvalet eğitimine hazır olduğunu gösteren ipuçları incelendiğinde ise çocukların kirli bezinden rahatsızlık duyup, değiştirilmesi için sabırsızlandığı (% 49) ve çocukların 2 saat süresince ve uykudan kalkınca bezinin kuru kaldığı (% 48) görülmektedir. Çocukların kuru kalma süresinin uzadığı dönem ise, çocukların % 40'ında gündüz, % 60'ında ise gecedir. Çocukların tuvalet becerileri kazanma yaşları Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8. Çocukların Tuvalet Becerilerini Kazanma Yaşları (Ay) (N=200)

Tuvalet becerileri	Erkek (N=90)	Kız (N=110)
Külotunu indirebilme	30 (% 33,33)	35 (% 31,81)
Tuvalete gitme	28 (% 31,11)	37 (% 33,63)
Tuvalete oturabilme	28 (% 31,11)	34 (% 30,90)
Tuvaletini haber verme	27 (% 30,00)	31 (% 28,18)
Külotunu giyme	30 (% 33,33)	36 (% 32,72)
Gece kuru kalma	32 (% 35,55)	36 (% 32,72)
Tuvalet sonrası temizlik yapma	42 (% 46,66)	47 (% 42,72)

Eğitim sırasında külotunu indirebilme ayının erkeklerde 30, kızlarda 35; tuvalete gitme ayının erkeklerde 28, kızlarda 37; tuvalette oturabilme ayının erkeklerde 28, kızlarda 34; tuvaletini haber verme ayının erkeklerde 27, kızlarda 31; külotunu giyme ayının erkeklerde 30, kızlarda 36; gece kuru kalma ayının erkeklerde 32, kızlarda 36; tuvalet sonrası temizlik yapma ayının erkeklerde 42, kızlarda 47 olduğu görülmektedir.

Tablo 4.9. Çocukların Dışkı – İdrar Kaçırma Sıklığına Ait Bulgular (N= 200)

		Dışkı		İdrar	
		(N=200)	%	(N=200)	%
2 yaş	En az 1 defa	109	54,50	39	19,50
	En az 2 defa	23	11,50	17	8,50
	En az 3 defa ve üzeri	6	3,00	108	54,00
	Hiç	62	31,00	36	18,00
2,5 yaş	En az 1 defa	93	46,50	24	12,00
	En az 2 defa	14	7,00	11	5,50
	En az 3 defa ve üzeri	4	2,00	90	45,00
	Hiç	89	44,50	75	37,50
3 yaş	En az 1 defa	67	33,50	42	21,00
	En az 2 defa	3	1,50	11	5,50
	En az 3 defa ve üzeri	2	1,00	40	20,00
	Hiç	128	64,00	107	53,50
3,5 yaş	En az 1 defa	33	16,50	36	18,00
	En az 2 defa	2	1,00	3	1,50
	En az 3 defa ve üzeri	2	1,00	18	9,00
	Hiç	163	81,50	143	71,50

Çocukların dışkı ve idrar kontrolüne ait bulguları incelendiğinde, çocukların 2 yaşında % 54,50'sinin en az 1 defa dışkı, % 54'ünün ise üç defa ve üzeri idrar

kaçırdığı; 2,5 yaşında % 46,50'inin en az bir defa dışkı, % 45'inin ise üç defa ve üzeri idrar kaçırdığı; 3 yaşında % 33,50'sinin en az bir defa dışkı, % 21'inin en az bir defa idrar kaçırdığı ve 3,5 yaşında % 16,50'sinin en az bir defa dışkı, % 18'inin de en az bir defa idrar kaçırdığı görülmektedir.

Çocukların dışkı ve idrar kontrolüne yönelik bulgular Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10. Çocukların Dışkı – İdrar Kontrolüne Ait Bulgular (N= 200)

	Erkek (N=90)	Kız (N=110)
Dışkı kontrolünü kazanma yaşı (ay)	29	35
İdrar kontrolünü kazanma yaşı (ay)	29	34
Gündüz kuru kalabilme yaşı (ay)	29	35
Gece kuru kalabilme yaşı (ay)	33	38

Tablo 4.10'a göre dışkı kontrolü kazanma ayı erkeklerde 29 ay, kızlarda 35 ay; idrar kontrolü kazanma ayı erkeklerde 29 ay, kızlarda 34 ay; gündüz kuru kalabilme ayı erkeklerde 29 ay, kızlarda 35 ay; gece kuru kalabilme ayı erkeklerde 33 ay, kızlarda 38 aydır. Çocukların tuvalet eğitimine ait bilgiler Tablo 4.11'de verilmiştir.

Tablo 4.11: Tuvalet Eğitimine Ait Bilgiler

		n	%			n	%
Tuvalet eğitimi uygulamaları	Gece bez takmaya devam ettim.	40	20	Tuvalet eğitimi sırasındaki yaklaşım	Sakin	116	58
	Gece sıvı almasını engelledim.	46	23		Sevecen	55	27,5
	Taklit etmesi için; rol model olurum.	20	10		Sabırlı	83	41,5
	Her beslenme sonrasında tuvalete götürürüm.	29	14,5		Baskıcı	13	6,5
	1-2 saatte bir tuvalete götürürüm.	73	36,5		Sinirli	7	3,5
	Uyguladığım yöntem etkin olmaz ise yöntemi değiştiririm.	6	3		Gergin	25	12,5
	Diğer	6	3		Telaşlı	52	26
Tuvalet eğitimi sırasındaki tutum	Hoşgörüsüz	3	1,5		Sert	6	3
	Sakin, sabırlı, sevecen	98	49		Sabırsız	30	15
	Ödüllendirici	75	37,5		Keşfetmesine izin verme	69	34,5
	Cezalandırıcı	17	8,5		İlgisiz kalma	13	6,5
	Gevşek, serbest	66	33		Buyurgan	37	18,5
	Sert, baskıcı	28	14		Zorlama	21	10,5
	Sinirli, gergin, telaşlı	29	14,5		Diğer	1	0,5
	Diğer	11	5,5	Tuvalet eğitimi sırasında güçlük yaşanma durumu	Evet	101	50,5
Ödüllendirme şekli	Sözel övgü	43	21,5		Hayır	99	49,5
	Kucaklamak	29	14,5	Tuvalet eğitimi sırasında karşılaşılan güçlükler	Direnme	68	67,33
	Coşkuyla tebrik etmek, alkışlamak	65	32,5		Çocuğun haber vermesinde gecikme	79	78,22
	Yiyecek vermek	28	14		İdrar kaçırma	51	50,5
	Öpmek	27	13,5		Tuvalette oturmak istememek	24	23,76
	Diğer	23	11,5		Diğer	5	4,95
Cezalandırma şekli	Korkutma	29	14,5				
	Yalnız bırakma	5	2,5				
	Azarlama	17	8,5				
	Dövme	6	3				
	Olumsuz ifade kullanma	21	10,5				
	Uzun süre tuvalette oturtma	34	17				
	Diğer	4	2				

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir

Çocukların tuvalet eğitimi uygulamalarına ait bilgiler incelendiğinde, tuvalet eğitiminde genellikle 1-2 saatte bir tuvalete götürme yöntemi (% 36,50) kullanıldığı, ebeveynlerin sakin, sabırlı ve sevecen bir tutum sergilediği (% 49), ödül yöntemi olarak coşkuyla tebrik etme ve alkışlama kullanıldığı (% 32,50), ceza yöntemi olarak çocukların uzun süre tuvalette oturtulduğu (% 17), tuvalet eğitimi sırasındaki yaklaşımın sakin (% 58) ve sabırlı (%41,50) olduğu, tuvalet eğitimi verenlerin % 50,50'sinin tuvalet eğitimi esnasında güçlükle karşılaştığı ve tuvalet eğitimi esnasında karşılaşılan en önemli güçlüğün çocuğun haber vermesinde gecikme olduğu (%78,22) görülmektedir.

Tablo 4.12: Çocukların Okul Öncesi Eğitim Alma Durumlarına Göre Tuvalet Eğitim Süreleri ve Tuvalet Eğitimine Başlama Yaşı

	Okul Öncesi Eğitim Durumu	
	Var	**Yok**
Tuvalet Eğitim Süresi (Ay)	5,10	6,21
Tuvalet Eğitimine Başlama Zamanı (Ay)	27,31	26,52

Tablo 4.12'ye göre okul öncesi eğitim alanların tuvalet eğitim süreleri 5,1 ay iken, okul öncesi eğitim almayanların tuvalet eğitim süreleri 6,21 aydır. Tuvalet eğitimine başlama zamanı ise okul öncesi eğitim alanlarda 27,31 ayken, okul öncesi eğitim almayanlarda 26,52 aydır.

4.5. Tuvalet Eğitimine Yönelik Bilgilerin Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşması

Aşağıdaki tabloda çocukların cinsiyetlerine göre dışkı-idrar kontrolü yaşının ve gündüz-gece kuru kalabilme yaşının farklılaşması incelenmiştir.

Tablo 4.13: Cinsiyete Göre Dışkı- İdrar Kontrolü Kazanma Yaşı ve Gündüz-Gece Kuru Kalabilme Yaşının Farklılaşması

		(N=200)	Medyan (Min-Maks)	U*	P
Dışkı Kontrolü Kazanma Yaşı	Erkek	90	26 (11 - 70)	2.903,00	<0,001
	Kız	110	36 (12 - 60)		
İdrar Kontrolü Kazanma Yaşı	Erkek	90	26 (14 - 72)	3.186,00	<0,001
	Kız	110	36 (12 - 60)		
Gündüz Kuru Kalabilme Yaşı	Erkek	90	26,5 (18 - 52)	3.217,50	<0,001
	Kız	110	36 (12 - 60)		
Gece Kuru Kalabilme Yaşı	Erkek	90	30 (18 - 60)	3.461,00	0,001
	Kız	110	36 (12 - 72)		

*Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Çocukların dışkı kontrolü kazanma yaşı, idrar kontrolü kazanma yaşı, gündüz kuru kalabilme yaşı ve gece kuru kalabilme yaşının kız çocuklarında erkek çocuklarından anlamlı yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Burada erkeklerin kızlara göre dışkı kontrolü kazanma yaşı, idrar kontrolü kazanma yaşı, gündüz kuru kalabilme yaşı ve gece kuru kalabilme yaşının daha erken aylarda olduğu ifade edilmektedir.

Çocukların tuvalet eğitim süresinin cinsiyete, tuvalet eğitiminden sorumlu 1. kişiye, tuvalet eğitiminden sorumlu 1. kişinin yaşına, çalışma durumuna, daha önce tuvalet eğitimi vermesine, daha önce tuvalet eğitimi ile eğitim almasına ve tuvalet eğitiminde güçlük olması durumuna göre farklılaşmaları Tablo 4.14'de özetlenmiştir.

Tablo 4.14: Tuvalet Eğitim Süresinin Çeşitli Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumları

		N=200	Medyan (Min-Maks)	U / $\chi 2$	P
Cinsiyet	Erkek	90	2 (0,25 - 36)	4.312,50	0,444
	Kız	110	2 (0,25 - 24)		
Tuvalet Eğitiminden Sorumlu 1. Kişi	Anne	168	2 (0,25 - 36)	6,749	0,150
	Öğretmen	2	0,5 (0,5 - 0,5)		
	Bakıcı	20	2,5 (0,5 - 18)		
	Babaanne	7	1 (0,25 - 12)		
	Anneanne	3	2 (2 - 2)		
Tuvalet Eğitiminden Sorumlu 1. Kişinin Yaşı	16-19 yaş	8	12 (6 - 18)	19,89	0,001*
	20-30 yaş	86	4 (0,25 - 36)		
	31-40 yaş	70	1 (0,25 - 30)		
	41-50 yaş	9	2 (0,5 - 3)		
	51 yaş ve üzeri	27	1 (0,25 - 18)		
Tuvalet Eğitiminden Sorumlu 1. Kişinin Çalışma Durumu	Evet	87	2 (0,25 - 36)	4.083,50	0,189
	Hayır	113	3 (0,25 - 24)		
Tuvalet Eğitiminden Sorumlu 1. Kişinin Daha Önce Tuvalet Eğitimi Verme Durumu	Evet	123	4 (0,25 - 30)	3.650,00	0,036
	Hayır	77	1 (0,25 - 36)		
Tuvalet Eğitiminden Sorumlu 1. Kişinin Daha Önce Tuvalet Eğitimi Konusunda Eğitim Alma Durumu	Evet	25	1 (0,25 - 11)	1.399,00	0,006
	Hayır	175	3 (0,25 - 36)		
Tuvalet Eğitimi Sırasında Güçlük Yaşanma Durumu	Evet	101	6 (0,25 - 36)	2.727,00	<0,001
	Hayır	99	1 (0,25 - 21)		
Okul Öncesi Eğitim Durumu	Evet	137	2 (0,25 - 24)	2.907,50	0,006
	Hayır	63	4 (0,25 - 36)		

Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.
*16-19 yaş grubu ile 31-40, 41-50 ve 51 üstü yaş grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Çocukların tuvalet eğitimi süresinin tuvalet eğitiminden sorumlu 1. kişinin yaşına, daha önce tuvalet eğitimi verme durumuna, daha önce tuvalet eğitimi konusunda eğitim alma durumuna ve tuvalet eğitiminde güçlük yaşanma durumuna göre farklılaştığı görülmüştür. Buna göre, yaşı 16-19 olan tuvalet eğitiminden sorumlu 1. kişilerin sorumlu olduğu çocukların tuvalet eğitimi süresinin, yaşı 31-40, 41-50 ve 51 yaş ve üzeri olan tuvalet eğitiminden sorumlu 1. kişilerin sorumlu olduğu çocukların tuvalet eğitimi süresinden anlamlı yüksek bulunmuştur($p < 0,05$). Daha önce tuvalet eğitimi vermeyen kişilerin tuvalet eğitiminden sorumlu oldukları çocukların tuvalet eğitim süresi, daha önce tuvalet eğitimi verenlerin sorumlu oldukları çocukların tuvalet eğitim süresinden anlamlı yüksek bulunmuştur($p < 0,05$). Benzer şekilde daha önce tuvalet eğitimi almayan kişilerin sorumlu oldukları çocukların tuvalet eğitim süreleri, daha önce tuvalet eğitimi alan kişilerin sorumlu oldukları çocukların tuvalet eğitim sürelerinden anlamlı yüksek bulunmuştur($p < 0,05$). Tuvalet eğitimi sırasında güçlük yaşayanların sorumlu oldukları çocukların tuvalet eğitim süreleri, tuvalet eğitimi sırasında güçlük yaşamayanların sorumlu oldukları çocukların tuvalet eğitim sürelerinden anlamlı yüksek bulunmuştur($p < 0,05$). Okul öncesi eğitim almayan çocukların tuvalet eğitim süreleri, okul öncesi eğitim alan çocukların tuvalet eğitim sürelerinden anlamlı yüksek bulunmuştur($p < 0,05$).

Çocukların tuvalet eğitimine başlama yaşının, çocukların okul öncesi eğitim alma durumlarına göre farklılaşmasına ait bulgular Tablo 4.15'te verilmiştir.

Tablo 4.15: Tuvalet Eğitimine Başlama Yaşının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılaşması

		N=200	Medyan (Min-Maks)	U	P
Okul Öncesi Eğitim Durumu	Evet	137	24 (6- 47)	3.746,00	0,794
	Hayır	63	24 (4- 48)		

Tuvalet eğitimine başlama yaşı ile okul öncesi eğitim alma arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır($p > 0,05$).

4.6. Ebeveyn Tutum Ölçeği

Katılımcıların "Ebeveyn Tutum Ölçeği" toplam puanlarına ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 4.16'da verilmiştir. Buna göre katılımcıların "Ebeveyn Tutum Ölçeği" ortalama puanları 131,92 ± 14,99 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.16: Katılımcıların Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarının Ait Tanımlayıcı İstatistikleri (N = 200)

Alt Boyut / Ölçek Puanı	Ortalama ± SS	Medyan	Min-Maks
Demokratik Tutum	35,30 ± 16,87	31	17 – 83
Otoriter Tutum	41,35 ± 10,32	44	11 – 54
Aşırı Koruyucu Tutum	22,26 ± 6,49	22	9 – 38
İzin Verici Tutum	33,00 ± 8,54	34	9 – 87
Ebeveyn Tutum Ölçeği Toplam	131,92 ± 14,99	132	84 – 177

SS = Standart Sapma

Katılımcıların Ebeveyn Tutum Ölçeği puanlarının, çocukların bazı özelliklerine göre farklılaşma durumları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.17: Öğrencilerin Bazı Özelliklerine Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanları Farklılaşma Durumları (N=200)

		CİNSİYET		YAŞ GRUBU			DIŞKI KONTROLÜ KAZANMA YAŞI			
		Erkek	Kız	4 Yaş	5 Yaş	6 Yaş	2 ay	3 ay	4 ay	Diğer
n (%)		90 (45,0)	110 (55,0)	48 (24,0)	56 (28,0)	96 (48,0)	57 (28,5)	83 (41,5)	51 (25,5)	9 (4,5)
Demokratik Tutum	Medyan (Min-Maks)	27 (17 - 83)	31 (17 - 79)	30 (17 - 74)	27,5 (17 - 83)	33 (17 - 83)	30 (17 - 83)	31 (17 - 74)	31 (17 - 83)	23 (19 - 70)
	U / χ^2	U = 3.957,00		χ^2 = 1,82			χ^2 = 1,97			
	P	0,01		0,40			0,58			
Otoriter Tutum	Medyan (Min-Maks)	44 (11 - 54)	43 (11 - 54)	43 (14 - 54)	45 (11 - 54)	44 (11 - 54)	44 (11 - 54)	44 (14 - 54)	43 (11 - 53)	44 (28 - 51)
	U / χ^2	U = 4213,0		χ^2 = 1,68			χ^2 = 2,99			
	P	0,07		0,43			0,39			
Aşırı Koruyucu Tutum	Medyan (Min-Maks)	21 (9 - 37)	22,5 (9 - 38)	21,5 (9 - 34)	21 (9 - 37)	23 (9 - 38)	24 (9 - 38)	22 (9 - 37)	22 (9 - 36)	23 (17 - 30)
	U / χ^2	U = 4.596		χ^2 = 2,33			χ^2 = 1,01			
	P	0,38		0,31			0,80			
İzin Verici Tutum	Medyan (Min-Maks)	34 (9 - 87)	33 (9 - 87)	34 (23 - 43)	33 (9 - 87)	34 (9 - 87)	34 (19 - 45)	33 (9 - 87)	34 (9 - 45)	29 (14 - 38)
	U / χ^2	U = 4.758,0		χ^2 = 0,77			χ^2 = 3,54			
	P	0,64		0,68			0,32			
Ebeveyn Tutum Ölçeği Toplamı	Medyan (Min-Maks)	132 (84 - 177)	132 (84 - 177)	131,5 (98 - 171)	130 (84 - 177)	134 (95 - 177)	132 (106 - 162)	132 (84 - 177)	133 (95 - 171)	123 (95 - 152)
	U / χ^2	U =4.552,0		χ^2 = 1,78			χ^2 = 1,87			
	P	0,33		0,41			0,60			

Tablo 4.17: Öğrencilerin Bazı Özelliklerine Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanları Farklılaşma Durumları (devam) (N=200)

		İDRAR KONTROLÜ KAZANMA YAŞI				GÜNDÜZ KURU KALABİLME YAŞI			
		2 ay	**3 ay**	**4 ay**	**Diğer**	**2 ay**	**3 ay**	**4 ay**	**Diğer**
n (%)		56 (28,0)	98 (49,0)	35 (17,5)	11 (5,5)	58 (29,0)	84 (42,0)	51 (25,5)	7 (3,5)
Demokratik Tutum	**Medyan (Min-Maks)**	27,5 (17 - 83)	31,5 (17 - 83)	31 (17 - 79)	31 (17 - 70)	28 (17 - 83)	30 (17 - 74)	33 (17 - 79)	31 (17 - 83)
	U / $\chi 2$	$\chi 2 = 3,75$				$\chi 2 = 3,85$			
	P	0,29				0,28			
Otoriter Tutum	**Medyan (Min-Maks)**	45 (11 - 54)	44 (13 - 53)	45 (11 - 53)	43 (28 - 54)	46 (11 - 54)	44 (13 - 53)	45 (11 - 53)	43 (13 - 47)
	U / $\chi 2$	$\chi 2 = 4,22$				$\chi 2 = 5,59$			
	P	0,24				0,13			
Aşırı Koruyucu Tutum	**Medyan (Min-Maks)**	22 (9 - 38)	21 (9 - 37)	24 (9 - 36)	24 (17 - 26)	23 (9 - 38)	22 (9 - 37)	22 (9 - 36)	19 (17 - 27)
	U / $\chi 2$	$\chi 2 = 2,23$				$\chi 2 = 1,34$			
	P	0,53				0,72			
İzin Verici Tutum	**Medyan (Min-Maks)**	33,5 (19 - 45)	33 (9 - 87)	36 (9 - 87)	34 (17 - 35)	34 (19 - 45)	33 (9 - 87)	34 (9 - 87)	34 (17 - 36)
	U / $\chi 2$	$\chi 2 = 8,76$				$\chi 2 = 1,82$			
	P	**0,03***				0,61			
Ebeveyn Tutum Ölçeği Toplamı	**Medyan (Min-Maks)**	129,5 (106 - 162)	132 (84 - 177)	136 (112 - 177)	134 (95 - 152)	132,5 (106 - 162)	130 (84 - 177)	137 (84 - 177)	126 (95 - 148)
	U / $\chi 2$	$\chi 2 = 3,55$				$\chi 2 = 5,58$			
	P	0,31				0,13			

*3.yaş ile 4.yaş grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. *P<0,005

Tablo 4.17: Öğrencilerin Bazı Özelliklerine Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanları Farklılaşma Durumları (devam) (N=200)

		GECE KURU KALABİLME YAŞI				TUVALET EĞİTİMİ SÜRESİ					
		2 ay	**3 ay**	**4 ay**	**Diğer**	**1 ay altı**	**1 ay**	**2 ay**	**3 ay**	**4 ay**	**5 ay ve üzeri**
n (%)		50 (25,0)	71 (35,5)	52 (26,0)	27 (13,5)	22 (11,0)	65 (32,5)	15 (7,5)	15 (7,5)	10 (5,0)	73 (36,5)
Demokratik Tutum	**Medyan (Min-Maks)**	26 (17 - 83)	30 (17 - 74)	32 (17 - 73)	35 (17 - 83)	33,5 (17 - 69)	26 (17 - 70)	28 (20 - 76)	38 (17 - 67)	22,5 (17 - 74)	31,5 (17 - 83)
	U / χ2	χ2 = 5,94				χ2 = 8,65					
	p	0,12				0,12					
Otoriter Tutum	**Medyan (Min-Maks)**	46 (11 - 54)	44 (14 - 54)	43,5 (11 - 53)	44 (11 - 53)	44 (28 - 52)	44 (18 - 54)	47 (18 - 54)	42 (13 - 52)	50,5 (14 - 54)	43,5 (11 - 54)
	U / χ2	χ2 = 5,32				χ2 = 11,64					
	p	0,15				0,04*					
Aşırı Koruyucu Tutum	**Medyan (Min-Maks)**	22 (9 - 38)	23 (9 - 37)	21,5 (9 - 36)	22,5 (15 - 36)	25,5 (9 - 37)	22 (9 - 38)	24 (15 - 30)	21 (15 - 30)	23 (11 - 27)	22 (9 - 36)
	U / χ2	χ2 = 0,05				χ2 = 4,30					
	p	1,00				0,51					
İzin Verici Tutum	**Medyan (Min-Maks)**	33,5 (19 - 45)	33 (9 - 42)	35 (9 - 87)	34 (14 - 45)	34,5 (9 - 42)	33 (17 - 42)	36 (19 - 43)	29 (14 - 41)	34 (28 - 87)	34 (9 - 87)
	U / χ2	χ2 = 2,59				χ2 = 7,57					
	p	0,46				0,18					
Ebeveyn Tutum Ölçeği Toplamı	**Medyan (Min-Maks)**	131,5 (106 - 162)	129 (84 - 157)	136,5 (84 - 177)	136 (95 - 171)	137,5 (110 - 171)	127 (95 - 157)	135 (117 - 162)	128 (107 - 151)	134,5 (116 - 177)	133 (84 - 177)
	U / χ2	χ2 = 5,00				χ2 = 10,36					
	p	0,17				**0,07***					

*1 ay ve altı ile 3 ay grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. *P<0,005

Tablo 4.17: Öğrencilerin Bazı Özelliklerine Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanları Farklılaşma Durumları (devam) (N=200)

		ERKEK ÇOCUKLARIN TUVALET EĞİTİMİ SÜRESİ (N=90)						KIZ ÇOCUKLARININ TUVALET EĞİTİMİ SÜRESİ (N=110)				
		1 ay altı	**1 ay**	**2 ay**	**3 ay**	**4 ay**	**5 ay ve üzeri**	**1 ay altı**	**1 ay**	**3 ay**	**4 ay**	**5 ay ve üzeri**
n (%)		6 (3,0)	28 (14,0)	13 (6,5)	7 (3,5)	4 (2,0)	32 (16,0)	16 (8,0)	37 (18,5,0)	8 (4,0)	6 (3,0)	43 (20,5,0)
Demokratik Tutum	**Medyan (Min-Maks)**	21 (17 - 64)	26 (17 - 60)	28 (20 - 76)	33 (17 - 57)	21 (17 - 23)	32,5 (17 - 83)	34,5 (17 - 69)	26 (18 - 70)	47,5 (25 - 67)	33,5 (21 - 74)	31 (17 - 79)
	U / χ2	χ2 = 5,52						χ2 = 8,15				
	p	0,36						0,09				
Otoriter Tutum	**Medyan (Min-Maks)**	44 (36 - 52)	44 (34 - 54)	47 (18 - 54)	42 (16 - 52)	52 (47 - 54)	45,5 (11 - 52)	43,5 (28 - 52)	44 (18 - 52)	41,5 (13 - 48)	47,5 (14 - 54)	43 (11 - 54)
	U / χ2	χ2 = 7,84						χ2 = 3,74				
	p	0,17						0,44				
Aşırı Koruyucu Tutum	**Medyan (Min-Maks)**	23,5 (12 - 37)	21 (9 - 36)	24 (15 - 30)	20 (15 - 30)	22 (18 - 27)	20,5 (11 - 36)	25,5 (9 - 34)	22 (13 - 38)	22 (16 - 30)	23 (11 - 24)	22 (9 - 36)
	U / χ2	χ2 = 1,68						χ2 = 4,33				
	p	0,89						0,36				
İzin Verici Tutum	**Medyan (Min-Maks)**	29 (23 - 40)	33,5 (17 - 40)	36 (19 - 43)	29 (23 - 41)	39 (34 - 87)	34 (9 - 45)	35,5 (9 - 42)	33 (17 - 42)	29 (14 - 38)	31,5 (28 - 34)	34 (9 - 87)
	U / χ2	χ2 = 8,11						χ2 = 7,51				
	p	0,15						0,11				
Ebeveyn Tutum Ölçeği Toplamı	**Medyan (Min-Maks)**	123 (110 - 157)	125 (95 - 157)	136 (117 - 162)	122 (115 - 136)	134,5 (129 - 177)	134,5 (84 - 160)	139 (113 - 171)	127 (95 - 155)	135,5 (107 - 151)	134,5 (116 - 151)	132 (84 - 177)
	U / χ2	χ2 = 7,95						χ2 = 6,82				
	p	0,16						0,15				

Ebeveyn Tutum Ölçeği Demokratik Tutum alt boyutunda kız çocukları ebeveynlerinin puanları erkek çocuklarının ebeveynlerinin puanlarından anlamlı yüksek bulunmuştur($p=0,015$). Diğer karşılaştırmada cinsiyetler arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır($p> 0,05$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği ve alt boyut puanlarında çocukların yaş grupları arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır($p> 0,05$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği ve alt boyut puanlarında çocukların dışkı kontrolü kazanma yaş grupları arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır($p> 0,05$).

4 yaşta idrar kontrolü kazanan çocukların ebeveynlerinin "İzin Verici" alt boyut puanlarının, 3 yaşta idrar kontrolü kazanan çocukların ebeveynlerinin puanlarından anlamlı yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Diğer karşılaştırmada idrar kontrolü kazanma yaşı arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır($p>0,05$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği ve alt boyut puanlarında çocukların gündüz kuru kalabilme yaş grupları arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır($p>0,05$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği ve alt boyut puanlarında çocukların gece kuru kalabilme yaş grupları arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır($p> 0,05$).

Çocukların tuvalet eğitimi süresinin "Otoriter" alt boyutunda, tuvalet eğitim süresi 1 ay ve altı olan çocukların ebeveynlerinin Ebeveyn Tutum Ölçeği puanlarının, tuvalet eğitim süresi 3 ay çocukların ebeveynlerinin Ebeveyn Tutum Ölçeği puanlarından anlamlı yüksek bulunmuştur($p<0,05$). Diğer karşılaştırmada idrar kontrolü kazanma yaşı arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği ve alt boyut puanları ile erkek çocuklarının tuvalet eğitimi süresi arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır($p>0,05$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği ve alt boyut puanları ile kız çocuklarının tuvalet eğitimi süresi arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır($p>0,05$).

Tablo 4.18'de ebeveynlerin tutumları ile erkek çocukların tuvalet eğitim süreleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 4.18: Ebeveyn Tutumlarının Erkek Çocukların Tuvalet Eğitim Sürelerine Göre Farklılaşması (n=90)

		1 ay altı		1 ay		2 ay		3 ay		4 ay		5 ay ve üzeri	
		N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek ($\chi2$ = 0,388; p = 0,225)	Aşırı Koruyucu Tutum	2	33,33	5	17,86	2	15,38	2	28,57	0	0	11	34,38
	Demokratik Tutum	4	66,67	23	82,14	10	76,92	3	42,86	4	100	16	50
	İzin Verici Tutum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Otoriter Tutum	0	0	0	0	1	7,69	2	28,57	0	0	5	15,63
Kız ($\chi2$ = 0,327; p = 0,719)	Aşırı Koruyucu Tutum	3	18,75	6	16,22	0	0	3	37,5	2	33,33	9	21,95
	Demokratik Tutum	9	56,25	26	70,27	2	100	3	37,5	3	50	27	65,85
	İzin Verici Tutum	2	12,5	0	0	0	0	1	12,5	0	0	1	2,44
	Otoriter Tutum	2	12,5	5	13,51	0	0	1	12,5	1	16,67	4	9,76

Ebeveynlerin tutumları ile erkek çocukların tuvalet eğitim süreleri arasındaki istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır(p= 0,225). Ebeveynlerin tutumları ile kız çocukların tuvalet eğitim süreleri arasındaki istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır (p = 0,719)(p>0.05).

4.7. Değişkenler Arası İlişkiler

Bu bölümde tuvalet eğitimi süresi ile Ebeveyn Tutum Ölçeği puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Tablo 4.19: Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanları ile Tuvalet Eğitim Süreleri İlişkisi

		Tuvalet Eğitimi Süresi	Demokratik Tutum	Otoriter Tutum	Aşırı Koruyucu Tutum	
Demokratik Tutum	R	0,090				
	P	0,215				
Otoriter Tutum	R	-0,029	-0,685			
	P	0,687	<0,001			
Aşırı Koruyucu Tutum	R	-0,107	-0,116	0,195		
	P	0,138	0,103	0,006		
İzin Verici Tutum	R	0,022	-0,088	0,089	0,304	
	P	0,761	0,213	0,208	<0,001	

Spearman sıra korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Yapılan korelasyon analizine göre tuvalet eğitimi süresi Ebeveyn Tutum Ölçeği puanları ve alt boyut puanları arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Ancak otoriter tutum ile demokratik tutum arasında orta düzeyde ters yönlü($r = -0,685$; $p<0,001$), izin verici tutum ile aşırı koruyucu tutum arasında düşük düzeyde pozitif yönlü($r = 0,304$; $p<0,001$), aşırı koruyucu tutum ile otoriter tutum arasında çok düşük düzeyde pozitif yönlü($r = 0,195$; $p=0,006$) istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur.

Yapılan regresyon analizine göre de tuvalet eğitimi süresi üzerinde ebeveyn tutumunun istatistiksel olarak anlamlı etkisi olmadığı görülmüştür($p > 0,05$).

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çocuğun belli bir olgunluğa ulaşma dönemi olarak anal dönem, ileriki yıllarda sağlıklı, olumlu bir kişilik sahibi, üretken, iyi düzeyde becerileri olan bir birey olmasına en büyük katkının sağlandığı dönemdir(Boyraz, Yıldız, & Fidancı, 2018). Büyüme ve gelişme evrelerinin tamamlanmasında önemli görevlerden olan tuvalet alışkanlığı bu dönemde kazanılmaktadır(Oğuz & Eren, 2014). Dolayısıyla bu araştırma çocuğun tuvalet eğitimi sürecinde ebeveyn tutumlarının etkisinin belirlenmesine odaklanmıştır.

Çalışmada tuvalet eğitimi süresi ve ebeveyn tutumu olmak üzere iki farklı değişken belirlenmiş ve değerlendirmeler bu değişkenler üzerinden yapılmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın bulguları tuvalet eğitimi sürecine yönelik bulgular, tuvalet eğitimine yönelik bilgilerin demografik değişkenlere göre farklılaşması ve ebeveyn tutumu ile ilgili bulguların tartışılması şeklinde 3 ana başlık altında ele alınmıştır.

5.1. Tuvalet Eğitimi Sürecine Yönelik Bulguların Tartışılması

Tuvalet eğitimi, hem çocuk hem de ebeveyn katılmaya istekli ve yetenekli olduğunda başlatılmalıdır(Kiddoo, 2012). Çalışmamızın bulgularına bakıldığında katılımcıların % 95'inin tuvalet eğitimine başlamaya karar vermede etkili olan faktörü çocuğun hazır olması olarak betimledikleri görülmektedir(Şekil 4.3). Çalışmamızda Tablo 4.2'de çocukların bağımsız olarak neleri hangi aylarda yapabildiği gösterilmektedir. Bağımsız olarak yapmış oldukları davranışlar literatürde tuvalet eğitimine hazır olma sinyalleri olarak değerlendirilmektedir (Arıkan, Çelebioğlu & Tüfekçi, 2013; Çavuşoğlu 2013; Luxner 2005; Tepeli 2012; Swift 2013; Wong 2008). Çalışmamızda da annelerin bu sinyalleri doğru değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca annelerin tuvalet eğitimine başlamaya karar vermede çocuğun hazır olmasını beklemesi ebeveynlerin çocuk merkezli bir yaklaşım sergilediğini düşündürmektedir. Nitekim Beth ve ark.(2008), çocuk merkezli yaklaşımı (Brazelton yöntemi) benimseyen annelerin; çocuklarının fizyolojik olgunluğa ulaşmasını, yönergeleri anlamasını ve komutlara yanıt verme durumunu dikkate aldıklarını ifade etmiştir. Bulgulara bakıldığında çalışmamızdaki

annelerin de çocuk merkezli bir yaklaşım benimsediği söylenebilir. Köstekçi(2019) araştırmasında da çalışmamıza benzer bir sonuca ulaşılmış olup çocuğun gelişimsel olarak hazır olma durumu, katılımcıların çoğunluğu tarafından göz önünde bulundurulmuştur sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda çalışmamızın sonucunun literatürle uyumlu ve Köstekçi(2019) araştırmasıyla benzer olduğu ifade edilebilir. Nitekim Koç ve ark.(2008) araştırmasında da ebeveynler iyi eğitildikçe tuvalet eğitimi sırasında aile odaklı yöntemler yerine çocuk odaklı yöntemleri tercih ettiği sonucuna ulaşmıştır. Çalışmamızda da tuvalet eğitiminden sorumlu bireylerin ve annelerin eğitim durumunun yüksek çıkmasının bu sonuca sebep olduğu düşünülebilir.

Tuvalet eğitim süresiyle ilgili bulgulara bakıldığında erkeklerde 24. ayda başlanıp 29. ayda bitirildiği; kızlarda bu sürenin 29-35. ay aralığında gerçekleştiği ve her iki grupta da tuvalet eğitiminin ortalama 5 aylık bir sürede tamamlandığı sonucu bulunmuştur(Tablo 4.6). Alanda yapılan benzer araştırmalara bakıldığında Özkul (2017) ise tuvalet eğitimine başlama yaşını çoğunlukla 2-2,5 yaş civarı olarak bulmuştur. Tuvalet eğitiminin çocukta tam anlamıyla edindirildiği aralık ortalama 5 ay gibi bir süre olarak ifade edilmiştir(Bolat ve ark., 2015; Çalışır ve ark., 2011; Dündar ve ark., 2007; Hooman ve ark., 2013; Özkul, 2017; Önen ve ark., 2012; Ünsal, 2020) Bunun yanı sıra Koç ve ark.(2008) üç farklı sosyokültürel yerleşim yerinde yaşayan 745 çocuğa uyguladıkları araştırmada ortalama başlama ve bitirme yaşlarını sırasıyla 22.05 ± 6.73, 28.05 ± 8.40 ay olarak bulmuştur. Bu bağlamda benzer araştırma sonuçlarının çalışmamızın sonuçlarıyla paralel olduğu ifade edilebilir. Schum, Kolb, McAulife, Simms, Underhill ve Lewis(2002), araştırmasında tersi bir durum söz konusu olmuş ve kızlar 24 ay erkekler 29. ayda tuvalet eğitimine başlamış; tuvalet eğitimini tamamlama süresinin kızlarda 6 ay, erkeklerde 7,5 ay olarak gerçekleştiği sonucu bildirilmiştir. Tuvalet eğitimine başlama süresine göre cinsiyet açısından ve tamamlanan süre yönünden Schum, Kolb, McAulife, Simms, Underhill ve Lewis(2002) araştırmasının çalışmamızdan farklı olduğu belirtilebilir. Albaramki, Allawama, & Yousef(2017) Ürdün'de yaptığı araştırmasında ise tuvalet eğitimine 22,5. ayda başlanıp 26,5. ayda tamamlandığı belirtilmiş olup aradaki fark 4 ay olarak ifade edilmiştir. Ürdün'deki araştırmada

yoğun tuvalet eğitimi yöntemine erken başlanıp erken bitirildiği için tuvalet eğitimi süresi kısalmıştır. Dolayısıyla çalışmamızdan farklı çıkan bu sonucun nedeni, yöntem farklılığıyla açıklanabilir. Bu çalışmada ebeveynlerin çocuk odaklı tuvalet eğitimi düşüncesini benimsemiş olmaları; tuvalet eğitimine başlama yaşlarında farklılıklar görülmesine, ailelerin çocuğun yaşı yerine hazır oluşluluğunu değerlendirerek süreci başlattıkları düşünülebilir.

Tuvalet eğitimine başlanması için en uygun yaş aralığı 22-36 ay olarak belirtilmektedir(Polat 2019; Tarhan ve ark., 2015). Literatürde tuvalet eğitimi yaşı olarak 18-36 ay aralığının belirtildiği bilgisi de yer almaktadır(Yiğit 2020). Bununla birlikte her çocuğun tuvalet eğitimine hazır olma zamanı farklı olsa da tuvalet eğitiminin 3 yaşında tamamlanmış olması beklenmektedir(Arıkan, Çelebioğlu & Tüfekçi 2013; Meggitt 2012; Potts & Mandleco 2012; Salihoğlu 2015). Çalışmamızda tuvalet eğitimine başlama yaşı 24. ve 29. aylar olarak belirtilmiş ve bitirilme dönemi 29. ve 35. aylar olarak belirlenmiştir (Tablo 4.6). Bu bağlamda literatürde işaret edilen başlama ve bitiş süreleriyle çalışma ızın sonucunun paralel olduğu belirtilebilir. Literatür, en uygun tuvalet eğitimine başlama ve tamamlama yaşı hakkında bir fikir birliği sağlamamakla birlikte önceki yıllarda eğitime daha erken başlanıldığı zaman içerisinde tuvalete başlama yaşının daha ileri dönemde gerçekleştiği görülmüştür(Koç ve ark,2008; Yiğit,2020). Bu duruma tarihsel süreçte ebeveynlerin bez yıkama yerine hazır bez kullanımı daha kolay bulmasının etkili olduğu söylenebilir.

Çalışmamızda kız çocuklarının daha geç aylarda tuvalet eğitimine başlanmasına rağmen daha kısa sürede tuvalet eğitimi kazandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra okul öncesi eğitim alan çocukların tuvalet eğitim süresi almayanlara kıyasla daha kısadır(Tablo 4.12). Bu sonuç çocuğun büyüme gelişme sürecinde sfinkter kontrolünün yaş ilerledikçe kazanılmasıyla ve okul öncesi eğitimin tuvalet eğitim süresini kısaltmasından kaynaklanmış olabilir.

Çalışmamızdaki annelerin %63'ünün tuvalet eğitimi sırasında lazımlık kullandığı sonucuna ulaşılmıştır(Tablo 4.7). Özkul(2017) araştırmasında ve başka araştırmalarda da annelerin tuvalet eğitimi uygulamasında lazımlık kullandığı sonucu

bulunmuştur(Bolat Yılmaz, 2015; Çalışır ve ark., 2011; Önen ve ark.2012). Tuvalet eğitiminde annelerin yaygın olarak lazımlığı tercih etme sebebinin evin her tarafına taşınabilmesi, kolay ulaşılabilir olması ve olası kazaları engellemesi olduğu belirtilmiştir(Aktosun 2014; Byron 2009; Gilbert 2014; Gross- Loh 2008; Köse & Ergin, 2008). Alanda yapılan araştırmalar ve literatürdeki bilgiler dikkate alındığında çalışmamızın sonuçlarının diğer araştırmaları destekler nitelikte olduğu ifade edilebilir. Çalışmamıza katılanların %49'u çocuğunun tuvalet eğitimine hazır olduğunu anlamak için kullandıkları ipuçlarının; kirli bezden rahatsızlık duyması ve değiştirilmesi için sabırsızlanması olarak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır(Tablo 4.7). Bulgularımıza benzer olarak yapılan araştırmada ebeveynlere göre %43,5'i çocuğunun hazır olduğunu düşündüğü için, %14,7'si çocuğun başkalarının tuvalet davranışına ilgi gösterdiği, %14,6'sı çocuğun artık bez kullanmak istemediğini gözlemlemesi nedeniyle çocuğuna tuvalet eğitimi vermeye başlamaktadır(van Nunen.et al 2015). Ünsal(2020) araştırmasında tuvalet eğitimine hazır olma durumuyla ilgili; bez bağlanmasını istememesi, tuvalete kendisinin gitmek istemesi, bezinin uzun süre kuru kalması, tuvaleti gelince saklanmaya çalışması şeklinde temalar oluşturmuştur. Dolayısıyla araştırma sonuçlarının çalışmamızın sonucunu desteklediği ifade edilebilir. Çalışmamızın bir diğer bulgusunda çocuğun kuru kalma süresinin uzadığı dönemin gece olduğunu belirten katılımcıların oranı diğerlerine kıyasla fazladır(Tablo 4.7). Hooman et al.(2013) İranlı çocuklarda yapmış olduğu araştırmada geceleri kuru olma durumu, gündüz kuru olma durumundan önemli ölçüde daha yüksek bulunmuştur, bu sonuç çalışmamızın bulgularıyla benzerdir. Çalışmamızda tuvalet eğitimine geç başlanılmış olmasının çocuğun gelişim basamaklarından olan mesane kontrolü kazanma becerisinde etkili olduğu söylenebilir.

Çalışmamızın bulgularında erkeklerin kızlara kıyasla tuvalet becerilerini kazanma yaşlarının daha erken aylara denk geldiği sonucu bulunmuştur(Tablo 4.8). Alanda yapılan çalışmalarda da bu sonucun desteklendiği anlaşılmıştır(Demiriz, 2000; Machmudah, 2020; Özkul, 2017). Buna karşın yapılan araştırmaların bazılarında beklenen davranışları tuvalet becerilerini kazanma yaşı kızlarda erkeklere kıyasla daha erken gerçekleştiği yönünde sonuçlara ulaşılmıştır(Campbell & Eaton,

1999; Hyde ve ark., 2008; Rossholt, 2012). Araştırma sonuçlarının çalışmamızın sonucundan farklı olmasının sebebi araştırma yapılan örneklem grubundan kaynaklanmış olabilir. Nitekim Walsh(2014) cinsiyete ilişkin rollerin sosyal ve kültürel faktörlere göre şekillenebileceğini belirtmektedir.

Literatüre bakıldığında ise 2-5 yaş arasında 7-8 kez idrar kaçırmanın normal bir gelişim olduğu belirtilmiştir(Bajaj ve ark., 2011; Gürgöze, 2016). Çalışmamıza bakıldığında 2-2,5 yaşında çocukların en az 3 defa idrar kaçırdığı belirlenmiştir. (Tablo 4.9). Özkul(2017) araştırmasında idrar kaçırma sıklığının 6'dan fazla olduğunu belirtmiştir. Hooman ve ark.(2013) araştırmasında 566 çocuk incelenmiş ve çocukların 5-7 kez idrar kaçırdığı ifade edilmiştir. Çalışmamızın sonucunun diğer araştırma sonuçları ve literatürde verilen sıklıklardan daha az olduğu anlaşılmaktadır. Yang ve ark(2011) araştırmasında tuvalet eğitiminin erken başlatılmasının hem gece hem de gündüz üriner kontinans sıklığını arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmamızda ise tuvalet eğitimine daha geç başlanmış olmasının üriner kontinansın azalmasına ve çocukların idrarı tutabilme düzeylerinin iyi durumda olmasına yol açtığı düşünülebilir.

Bulgulara göre dışkı ve idrar kontrolüne yönelik sonuçlara bakıldığında dışkı kontrolü kazanma ayı erkeklerde kızlara nazaran daha erken bulunmuştur(Tablo 4.10). Bu bulgunun Tablo 4.13'teki bulguyla da desteklendiği görülmektedir. Tablo 4.13'te yer alan bulguda da dışkı-idrar kontrolünün ve gündüz-gece kuru kalabilme yaşının kızlarda erkeklerden anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle dışkı-idrar kontrolünü kazanma yaşı ve gündüz-gece kuru kalabilme yaşı, kızların erkeklere kıyasla daha fazladır. Bizim bulgularımızın aksine ilgili literatürde kızların erkeklere kıyasla idrar ve dışkı kontrolünü daha erken dönemde sağladığı bulunmuştur(Bauer & Huebner, 2013; Stutzle & Largo, 1977). Jonsdottir(2007) anaokulu personellerinin görüşünü aldığı araştırmasında, kız çocuklarını erkeklerden daha sosyal, daha iletişimsel, daha entelektüel ve daha yetkin olarak bildirmiştir. Biyolojik açıklamalar ve sosyalleşmenin yanı sıra sosyal beklentilerin motor becerilerdeki cinsiyet farklılıkları açısından önemli olduğu belirtilmiştir(Campbell, & Eaton 1999; Copeland ve ark., 2012; Koda ve ark., 2004; Meland, 2016; Mondschein ve ark., 2000; Moser, & Reikera°s, 2014; Rossholt, 2012; Schum ve ark., 2002;

Walsh, 2014). Literatürün aksine çalışmamızda erkek çocukların tuvalet eğitimini daha erken tamamlaması Türk toplumunda ebeveynler tarafından erkek çocukların erken dönemde sosyal hayata katılımının desteklenmesi bu sonuçta etkili olmuş olabilir.

Tuvalet eğitimine ait bilgilerle ilgili bulgulara bakıldığında; en yaygın tuvalet eğitimi uygulamasının 1-2 saatte bir tuvalete götürmek olduğu görülmüştür. Tuvalet eğitimi sırasında yaygın olarak sakin, sabırlı ve sevecen bir yaklaşım sergilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ödüllendirme şekli olarak ise çocuklar coşkuyla tebrik edilmekte ve alkışlanmaktadır(Tablo 4.11). Bu durumu sözel övgü gibi nitelendirmek mümkündür. Özkul(2017) ve Ünsal(2020) araştırmasında tuvalet eğitimi verilirken annelerin sözel övgü kullandıklarını ve cezadan çok ödül davranışının daha fazla sergilendiğini belirtmiştir. Buna karşın Polat(2019) araştırmasında annelerin tuvalet eğitiminde ödülden çok ceza yöntemine başvurduğunu belirtmiştir. Alanda yapılan diğer araştırmalara bakıldığında ödülün ceza yöntemine göre daha fazla kullanıldığı görülmektedir(Deniz, 1997; Dündar ve ark., 2007; Koç ve ark., 2008). Dolayısıyla çalışmamızın sonucuyla ödülün cezaya göre daha fazla kullanıldığı yönündeki sonuçlar örtüşürken; Polat(2019) araştırmasından farklılık göstermektedir. Polat (2019) araştırmasında cezanın ödülden daha fazla kullanılmasını bölgesel kültür farkıyla açıklamıştır. Bu bağlamda çalışmamızdaki annelerin önemli bir kısmının yaklaşımının ödül yöntemini kullanmaktan yana olması, tuvalet eğitimi sürecinin olumlu geçmesine katkı sağladığını düşündürebilir.

Çalışmamızdaki bir diğer bulgu olan tuvalet eğitimi sırasında yapılan hatalara bakıldığında, uzun süre tuvalette oturtma cezasının diğer ceza yöntemlerine kıyasla daha fazla uygulandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra ebeveynler tarafından tuvalet eğitimi sırasında "Korkutma", "Yalnız bırakma", "Azarlama", "Dövme", "Olumsuz ifade kullanma" gibi hatalı davranışlar da sergilenmiştir(Tablo 4.11). Alanda yapılan araştırmalarda da tuvalet eğitiminde ebeveynlerin hatalı davranışlar gerçekleştirdikleri bulunmuştur(Çalışır ve ark., 2011; Dut, 2013; Eren, & Oğuz, 2014; Tural Büyük, 2017). Dut(2013) araştırmasında "Altını bir daha ıslatırsan seni yakarım, döverim.", lazımlığa oturtulan çocuğa "Yapana kadar buradan kalkmak yok." şeklinde hatalı davranışlar olduğunu gözlemlemiştir. Literatüre bakıldığında

çocuğun idrar ya da dışkısını tuvalete yaptığında sözel ya da somut olarak ödüllerle desteklenmesinin bu eğitimin kazanılmasına katkı sağladığı ifade edilirken ceza yöntemine başvurulmasının çocuğun karakterini olumsuz etkilediği belirtilmektedir (Arıkan, Çelebioğlu, & Tüfekçi, 2013; Can, 2016; Nar, 2009; Yavuzer, 2012). Köşterelioğlu(2018) araştırmasında olumsuz tutumların çocukların saldırganlık davranışlarını artırdığı buna paralel olarak anne-çocuk çatışmasında artmadan kaynaklı tuvalet eğitimi sürecini zorlaştırdığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmamızda tuvalette uzun süre oturtma gibi ısrarcı tutum yanı sıra çocuğu zorlayıcı, cezalandırıcı tutumların çocuğun fizyolojik olarak hazır olmasına rağmen idrarını tutaması sonucunu doğurabilir.

Çalışmamızda tuvalet eğitimi sırasında en yaygın uygulamanın sakinlik olduğu yönündeki sonuç(Tablo 4.11), tuvalet eğitiminde beklenen yaklaşımın sergilendiğini düşündürmektedir. Nitekim Fidancı, Fidancı ve Sarı(2013) ve Saygılı (2013) araştırmalarında yaklaşımın olumlu olmasının tuvalet eğitiminin sağlıklı bir şekilde kazanılmasında etkili olduğu ifade edilmiştir.

Tuvalet eğitimi ile ilgili karşılaşılan sorunlarla başa çıkmak için, bu süreçteki en önemli aktörlerin, yani ebeveynlerin inanç ve tutumlarını belirlemek esastır(van Nunen 2015). Bizim çalışmamızda tuvalet eğitimi sırasında hangi alanlarda güçlük yaşadıkları sorulmuş annelerin yarısından fazlası güçlük yaşadığını ifade etmiştir (Tablo 4.11). Tatari(2019) araştırmasında da tuvalet eğitimi sırasında güçlük yaşandığını her 5 anneden 1'inin ifade ettiğini belirtmiştir. Literatürde annenin çalışmıyor olması çocukla ilgilenilen sürenin artmasına ve buna bağlı olarak anne-çocuk ilişkisinin güçlenmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. Lorenz(2020) araştırmasında tuvalet eğitimi sürecinde ebeveynlerin çocukların tuvalet eğitimine hazır olduğuna dair göstergeleri tanıması için bilgi ve desteğe ihtiyaçları olduğunu, bilgi eksikliği ve destek eksikliğinin tuvalet eğitimi sürecindeki stresi arttırdığını bulmuştur. Çalışmamızda da tuvalet eğitimiyle ilgili eğitim alma oranının düşük olması, çalışan anne oranının fazla olması sebebiyle çocuğa ayrılan zamanın azalması tuvalet eğitimi sırasında zorluk yaşanmasında etkili olmuş olabilir.

5.2. Tuvalet Eğitimine Yönelik Bilgilerin Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşması ile İlgili Bulguların Tartışılması

Çocukların tuvalet eğitimi süresinin tuvalet eğitiminden sorumlu 1. kişinin yaşına, daha önce tuvalet eğitimi verme durumuna, daha önce tuvalet eğitimi konusunda eğitim alma durumuna ve tuvalet eğitiminde güçlük yaşanma durumuna göre farklılaştığı sonucu bulunmuştur(Tablo 4.14). Yapılan araştırmalarda tuvalet eğitimi veren kişinin eğitim düzeyi, tuvalet eğitimi yöntemi, sosyo-demografik özelliklerinin tuvalet eğitiminde olumlu ya da olumsuz yönde etkili olabileceği sonucu bildirilmiştir(Aktosun, 2014; Ball, & Bindler, 2003; Wilson, 2011). Çalışmamıza benzer bir çalışma olan Özkul(2017) araştırmasında ise tuvalet eğitiminden sorumlu bireylerin tuvalet eğitim yöntemleri ve deneyimine göre çocukların tuvalet becerisi kazanma durumları arasında farklılık olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla çalışmamızda, çocukların tuvalet eğitimi süresinin tuvalet eğitiminden sorumlu 1. kişinin daha önce tuvalet eğitimi verme durumuna göre farklılaştığı sonucu Özkul(2017) sonucuyla benzerdir. Çalışmamızda tuvalet eğitimi veren kişinin yaşı arttıkça tuvalet eğitimi süresinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim yaş arttıkça bakım verme becerisinin arttığı düşünülmekte ve çocuğa gösterilen tavır ve tutumun değiştiği bilinmektedir. Bunun yanı sıra çalışmamızda daha önceden tuvalet eğitimi vermiş olmak veya bu konuda eğitim almış olmanın da tuvalet eğitim süresini azalttığı görülmüştür. Bu süreci daha önceden deneyimlemiş olmanın karşılaşılabilecek sorunlar ve güçlülükler konusunda ebeveynin hazır bulunuşluluğunu ve tecrübesini arttırdığı bu durumun da sürece olumlu yansıdığı düşünülebilir.

5.3. Ebeveyn Tutumu İle İlgili Bulguların Tartışılması

Ebeveyn Tutum Ölçeği puanlarının çocukların cinsiyetlerine göre farklılaşma durumlarına bakıldığında Ebeveyn Tutum Ölçeği Demokratik Tutum alt boyutunda kız çocuk ebeveynlerinin puanları erkek çocuklarının ebeveynlerinin puanlarından anlamlı yüksek bulunmuştur($p = 0,015$)(Tablo 4.17). Çalışmamıza benzer olarak okul öncesi dönem kız çocuklarına ebeveynlik yaparken demokratik ebeveyn

tutumunun, erkek çocuklarında ise otoriter ebeveyn tutumunun kullanılmasının daha muhtemel olduğu diğer çalışmalarda da ifade edilmiştir(Akt. Russell ve ark., 1998; Topkaya, & Kağnıcı 2012). Özbey ve Alisinanoğlu,(2009). Eker&Kaya(2018) da üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında erkek üniversite öğrencilerinin anne baba tutumlarını kız öğrencilere göre daha otoriter ve koruyucu olarak algıladıkları belirlenmiştir. Buna karşın alanda yapılan bazı araştırmaların sonuçları çalışmamızdan farklı olarak ebeveyn tutumu üzerinde cinsiyet değişkeninin bir farklılık oluşturmadığını bildirmektedir(Karabulut-Demir, & Şendil, 2008; Kozan, 2020; Şanlı, & Öztürk, 2012; Tezel-Şahin, & Özyürek, 2008). Bu farklılığın temel nedeni araştırmamızın örneklem grubunun çoğunluğunun eğitim düzeyinin lisans mezunu olmasıyla açıklanabilir(Tablo 4.4). Nitekim eğitim düzeyi arttıkça demokratik tutum düzeyi de artmaktadır(Alabay, 2017; Sak ve ark., 2015). Dolayısıyla kız çocuklarıyla erkek çocuklarının farklı özellikte oldukları bilincinde hareket ederek kız çocuklarına karşı daha demokratik tutum sergilemiş olabilirler.

Ebeveyn Tutum Ölçeği puanlarının çocukların idrar kontrolü kazanma yaşına göre farklılaşma durumlarına bakıldığında 4 yaşta idrar kontrolü kazanan çocukların ebeveynlerinin ”İzin Verici” alt boyut puanlarının, 3 yaşta idrar kontrolü kazanan çocukların ebeveynlerinin puanlarından anlamlı yüksek bulunmuştur($p < 0,05$) (Tablo 4.17). Bu sonuçla ilgili literatür tarandığı zaman idrar kontrolünün 4 yaşında kazanılmış olması durumu, tuvalet eğitiminde çocuk için geç kalma olarak ifade edilebilir. Freud psikoseksüel gelişim teorisinde çocuklarda tuvalet eğitiminin 1-3 yaş arası dönemde yapılması gerektiğini ifade etmekte ve bu dönemi anal dönem olarak adlandırmaktadır(Aydın, 2014; Arıkan ve ark., 2013; Büyükgönenç, & Törüner, 2017; Çavuşoğlu, 2013). 4 yaşında idrar kontrolü kazanan çocuğun beklenen zamanda (1-3 yaş) kazanımın gerçekleşememe sebebinin ebeveyninin izin verici tutumuyla açıklanabilir. Nitekim izin verici boyutta ebeveynler esnek bir yaklaşım içerisinde hareket etmektedirler(Ögelman, & Özyürek, 2021). Kültürel faklılıklar da çocuğun tuvalete başlama yaşı üzerinde etkili olabilmektedir. Amerika’daki ebeveynler çocuğun bağımsız olarak idrar/dışkılama kontrolünü kazanabileceğini düşünerek daha esnek davranmaktadır. Bu nedenle idrar/dışkılama kontrolü yaşı daha ileridedir(Liu ve ark, 2016). Feldman(2005) izin verici tutum

sergileyen ebeveynlerin aslında çocuklarını ihmal ettiklerini belirtmektedir. Dolayısıyla diğer çocuklara kıyasla 4 yaşında idrar kontrolü kazanan çocukların ebeveynlerinin izin verici tutumlarından dolayı ihmal edildiği ve idrar tutma becerisini geç kazandıkları belirtilebilir.

Ebeveyn Tutum Ölçeği puanlarının çocukların tuvalet eğitimi süresine göre farklılaşma durumlarına bakıldığında çocukların tuvalet eğitimi süresinin "Otoriter" alt boyutunda, tuvalet eğitim süresi 1 ay ve altı olan çocukların ebeveynlerinin Ebeveyn Tutum Ölçeği puanlarının, tuvalet eğitim süresi 3 ay olan çocukların ebeveynlerinin puanlarından anlamlı yüksek bulunmuştur($p < 0,05$) (Tablo 4.17). Çalışmamızın sonucunda otoriter tutumu olan ebeveynlerin çocuklarının tuvalet eğitimi süresinin daha kısa olduğu anlaşılmaktadır. Otoriter ebeveyn tutumunda katı ve kuralcı yaklaşım dikkat çekmekte ve ceza ön planda tutulmaktadır(Yavuzer, 2005). Dolayısıyla çocukların cezadan kurtulmak için tuvalet eğitimini daha kısa sürede aldıkları ifade edilebilir. Çalışmamızın bulgularında tuvalet eğitiminde ödüle yönelik bir yaklaşım içerisinde olunsa da ceza içeren uygulamalar olduğu da belirlenmiştir(Tablo 4.11). Ceza uygulayan ebeveynlerin otoriter tutum sergiledikleri çıkarımı yapılabilir.

Ebeveyn Tutum Ölçeği puanları ile tuvalet eğitim süreleri ilişkisi incelendiğinde istatistiksel anlamlı ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır(Tablo 4.18). Yurt içi ve yurt dışı literatür tarandığında ebeveyn tutumu ile tuvalet eğitimi sürecini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı çalışmamızın sonucu, benzer ya da farklı sonuçlarla kıyaslanamamıştır. Alana yönelik iç görü oluşturmak için ebeveyn tutumunun tuvalet eğitimi süreci üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

SONUÇ

Katılımcı çocukların çoğunluğu 6 yaşındadır. Katılımcı çocuklardan kızların oranı erkeklere kıyasla fazladır. Araştırmaya katılan çocukların % 70,50'si okul öncesi eğitime başlamış olup, %99'unun herhangi bir sağlık sorunu bulunmamaktadır. Çocukların %75'inde hastaneye yatma durumu bulunmamaktadır. Çocukların %58,50'sinde günlük motor aktivite durumu çok aktif düzeydedir. Günlük sıvı alımı 1 lt, olan ve posasız beslenen çocuk sayısı fazladır. Çocukların okul öncesi eğitime başlama yaşı 4 yaştan sonraki grupta fazladır.

Çocukların bağımsız beslenmeye başlama ayının 26. ay olduğu; bağımsız yürümeye başlama ayının 13. ay olduğu; bağımsız külotunu indirme ayının 31. ay olduğu; bağımsız vücudunu tanımaya çalışma ayının 20. ay olduğu; bağımsız benmerkezci tutum sergileme ayının 31. ay olduğu; bağımsız çatal-kaşık-bıçak kullanma ayının 29. ay olduğu; bağımsız altını ıslattığını gösterme ayının 27. ay olduğu; bağımsız diş fırçalamaya çalışma ayının 35. ay olduğu; bağımsız kalem tutma ayının 34. ay olduğu; bağımsız soru sorma ayının 26. ay olduğu; bağımsız konuşma ayının 23. ay olduğu; bağımsız basit yönergeleri anlama ayının 20. ay olduğu; bağımsız sosyal davranışları taklit etme ayının 19. ay olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

Yapılan incelemede ailelerin %77,50'sinin kentlerde; % 49,50'sinin apartman dairelerinde yaşadığı görülmüştür. Ailelerin % 78,50'sinin çekirdek aile tipindeyken; %45,50'sinin tek çocuğa baktığı anlaşılmaktadır. Ailelerin %51,50'sinin tuvalet eğitimi verdiği çocuğun ilk çocuğu olduğu; ailelerin %72'sinin tuvalet eğitimi sırasında evde anne ve baba dışında birinin yaşamadığını ifade ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ailelerin sosyo-ekonomik durumu incelendiğinde %53,50'sinin orta düzey olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların annelerinin % 50'sinin 20-30 yaş aralığında olduğu; % 44'ünün üniversite mezunu olduğu; çalışmakta olan annelerin oranının ise % 62 olduğu sonucu bulunmuştur.

Çocukların babalarının ise %51,50'sinin 31-40 yaş aralığında olduğu; %41,50'sinin üniversite mezunu olduğu; çalışmakta olan babaların oranının ise %99,50 olduğu sonucu bulunmuştur.

Tuvalet eğitiminden sorumlu olan birinci kişilerin genellikle anne (%84) olduğu; tuvalet eğitiminden sorumlu olan birinci kişilerin % 43'ünün 20-30 yaş aralığında olduğu; tuvalet eğitiminden sorumlu olan birinci kişilerin % 43,5'i çalışmakta olup, %61,5'i önceden tuvalet eğitimi vermiş kişiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tuvalet eğitiminden sorumlu birinci kişilerin eğitim kaynaklarının genellikle aile büyükleri (%73) olduğu tespit edilmiştir.

Tuvalet eğitiminden sorumlu bireylerin %95'inin çocuklarına tuvalet eğitimi vermek için hazır olmalarını beklediği yönünde görüş belirledikleri tespit edilmiştir.

Tuvalet eğitimine başlama ve bitirme zamanı olarak erkeklerde kızlara kıyasla daha erken aylarda başlanmış olup başlama ve bitirme zaman aralığı her iki cinsiyette de 5 ay sürmüştür.

Bulgulara göre çocuklarda tuvalet eğitimi esnasında ebeveynlerin %63'ünün lazımlık kullandığı, ebeveynlerin %57'sinin tuvalete eğitimine çocuklarının hazır olması nedeniyle başladığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların tuvalet eğitimine hazır olduğunu gösteren ipuçlarının; çocukların kirli bezinden rahatsızlık duyup, değiştirilmesi için sabırsızlandığı (%49) ve çocukların 2 saat süresince ve uykudan kalkınca bezinin kuru kaldığı (%48) yönünde olduğu sonuç olarak tespit edilmiştir. Çocukların kuru kalma süresinin uzadığı dönem ise, çocukların %40'ında gündüz, %60'ında ise gecedir.

Tuvalet eğitim sırasında külotunu indirebilme, tuvalete gitme, tuvalette oturabilme, tuvaletini haber verme, külotunu giyme, gece kuru kalma, tuvalet sonrası temizlik yapma ayının erkeklerde kızlara kıyasla daha erken aylarda başladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Dışkı ve idrar kontrolüne ait bulgulardan hareketle çocukların en az dışkı ve idrar kaçırdığı dönem 3,5 yaş olarak ifade edilebilir.

Dışkı ve idrar kontrolü kazanma, gündüz kuru kalabilme, gece kuru kalabilme ayı erkeklerde kızlara kıyasla daha erken dönemde gerçekleşmiştir.

Çocukların tuvalet eğitiminde genellikle 1-2 saatte bir tuvalete götürme yöntemi (%36,50) kullanıldığı, ebeveynlerin sakin, sabırlı ve sevecen bir tutum sergilediği (%49), ödül yöntemi olarak coşkuyla tebrik etme ve alkışlama kullanıldığı (%32,50), ceza yöntemi olarak çocukların uzun süre tuvalette oturtulduğu (%17), tuvalet eğitimi sırasındaki yaklaşımın sakin (%58) ve sabırlı (%41,50) olduğu, tuvalet eğitimi verenlerin %50,50'sinin tuvalet eğitimi esnasında güçlükle karşılaştığı ve tuvalet eğitimi esnasında karşılaşılan en önemli güçlüğün çocuğun haber vermesinde gecikme olduğu (%78,22) yönünde sonuçlar belirlenmiştir.

Çocukların gelişimsel görevleri yerine getirme durumları cinsiyete göre karşılaştırıldığında, bağımsız külotunu indirme, bağımsız altını ıslattığını gösterme, bağımsız soru sorma ve bağımsız konuşma becerilerinin kız çocuklarında daha ileri aylarda gerçekleştiği, erkek çocukların daha erken dönemde bu becerileri kazandığı bulunmuştur.

Çocukların dışkı ve idrar kontrolü kazanma yaşları, gündüz ve gece kuru kalabilme yaşlarının kız çocuklarında erkeklerden daha geç dönemde kazandığı bulunmuştur($p < 0,05$).

Çocukların tuvalet eğitimi süresinin tuvalet eğitiminden sorumlu 1. kişinin yaşına, daha önce tuvalet eğitimi verme durumuna, daha önce tuvalet eğitimi konusunda eğitim alma durumuna ve tuvalet eğitiminde güçlük yaşanma durumuna göre farklılaştığı yönünde sonuca ulaşılmıştır.

Demokratik tutum alt boyutunda kız çocuk ebeveynlerinin puanları erkek çocuklarının ebeveynlerinin puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Ebeveyn Tutum Ölçeği ve alt boyut puanlarında çocukların yaş grupları ile çocukların dışkı kontrolü kazanma, gece ve gündüz kuru kalabilme yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir($p > 0,05$).

Ebeveyn Tutum Ölçeği ve alt boyut puanlarının çocukların idrar kontrolü kazanma yaşlarına göre 4 yaşta idrar kontrolü kazanan çocukların ebeveynlerinin ”İzin Verici” alt boyut puanlarının, 3 yaşta idrar kontrolü kazanan çocukların ebeveynlerinin puanlarından anlamlı yüksek bulunmuştur($p < 0,05$).

Çocukların tuvalet eğitimi süresinin “Otoriter” alt boyutunda, tuvalet eğitim süresi 1 ay ve altı olan çocukların ebeveynlerinin ebeveyn tutum ölçeği puanlarının, tuvalet eğitim süresi 3 ay olan çocukların ebeveynlerinin ebeveyn tutum ölçeği puanlarından anlamlı yüksek olduğu sonucuna ulaşılırken diğer karşılaştırmada idrar kontrolü kazanma yaşı arasında istatistiksel anlamlı fark olmadığı sonucu bulunmuştur.

Ebeveyn Tutum Ölçeği ve alt boyut puanları ile erkek ve kız çocuklarının tuvalet eğitimi süresi, ebeveynlerin güçlük yaşaması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Ebeveyn tutum ölçeği puanları ile tuvalet eğitim süreleri ilişkisinin incelenmesi için yapılan korelasyon analizine göre tuvalet eğitimi süresi Ebeveyn Tutum Ölçeği puanları ve alt boyut puanları arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunmadığı belirlenmiştir.

Bulgulara göre yapılan regresyon analizinde tuvalet eğitimi süresi üzerinde ebeveyn tutumunun istatistiksel olarak anlamlı etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. ($p > 0,05$).

ÖNERİLER

Hemşireler, anal dönemde çocuğu olan ebeveynlerle çocuğun bireysel farklılıkları ve planladıkları tuvalet eğitimi yöntemlerini birlikte ele almalıdır Çocuk hemşireleri ayrıca, çocuğun tuvalet eğitimine hazır olduğunu gösteren işaretler ve eğitim süreci ile ilgili bu eğitimi veren ebeveyn ile sürekli etkileşim halinde olmalıdır. Çocukların gelişimsel görevlerini bağımsız olarak yerine getirme durumları gözetilerek tuvalet eğitimine başlama dönemi belirlenmelidir. Çalışma sonuçlarına göre; tuvalet eğitimine başlamada erkek çocuklarının tuvalet eğitimine daha erken dönemde başlanıldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle ebeveynlerin her iki cinsiyet için de farklılık gözetmeksizin çocuğun hazır bulunuşluğunu göz önünde bulundurarak tuvalet eğitimine başlaması çocuk hemşireleri tarafından önerilebilir.

Çalışmada çoğunlukla tuvalet eğitiminde ödül yönteminin kullanılmasının yanı sıra ceza yönteminin de kullanıldığı görülmüştür. Tuvalet eğitimini zorlaştıran ve çocuğun psikolojisini olumsuz yönde etkileyen ceza yönteminin kullanılmaması yönünde ebeveynler çocuk sağlığı hemşireleri tarafından bilgilendirilmelidir.

Çalışmamızda otoriter tutumun çocuğun tuvalet eğitimi kazanmasında etkili olduğu; izin verici tutumunun ise tuvalet eğitimini olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Bu sonuç göz önünde bulundurularak hemşirelerin ebeveynleri tuvalet eğitimini kendi kontrolünde yönetmesi konusunda bilgilendirmesi önerilebilir

Çalışmada sadece çocukların tuvalet eğitimine hazır bulunuşluğu incelenmiştir.Tuvalet eğitimine başlayacak olan çocuğun yanı sıra ebeveynlerin de tuvalet eğitimi sürecine hazır olup olmadığı da araştırılmalıdır. Tuvalet eğitimi sürecinde ebeveynlerin bilgi ve sosyal desteğe ihtiyaçları vardır ve destek eksikliği ebeveynlerin stresini arttırabilir. Çalışmada annelerin çocuğunun tuvalet eğitimine yönelik aile büyüklerinden yardım aldığı bulunmuş, çocuk sağlığı hemşireleri tuvalet eğitim sürecinde ailelere destek olabilir, bu konuda ebeveynler bilgilendirilmelidir.

Ebeveyn tutumunun tuvalet eğitimi üzerindeki etkisini inceleyen yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

6. KAYNAKLAR

Adler A (2000) Çocuk Eğitimi. Çeviren: Şipal, K. Cem Yayınevi, İstanbul.

Aktaş Özkafacı A (2012) *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ar-El Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aktosun YY (2014) Problem Çocuk Mu?. Işık Yayınları, İstanbul.

Alabay E (2017) Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi* 1(2): 156-174. doi:10.24130/eccd-jecs.196720171234

Albaramki JH, Allawama MA, Yousef AF (2017). Toilet training and influencing factors that affect ınitiation and duration of training: a cross sectional study. *Iran J Pediatr* 27(3): 1-5. doi: 10.5812/ijp.9656 .

Alisinanoğlu F, Ulutaş İ (2000) Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi 145,* 15-19.

Altınay D (2012) *Çalışan ve çalışmayan annelerin başa çıkma tutumları ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki farklılıkların incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Anjum, A., Noor, T., & Sharif, N. (2019). Relationship between parenting styles and aggression in Pakistani adolescents. *Khyber medical university journal*, *11*(2), 98-101.

Ardıç A (2008) *Uyarlanmış yoğun tuvalet eğitimi yönetiminin otistik özellikler gösteren çocuklara tuvalet becerilerinin öğretiminde etkililiği* (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Arıkan D, Çelebioğlu A, Tüfekçi FG (2013) Çocukluk Dönemlerinde Büyüme ve Gelişme. Editör: Conk Z, Başbakkal Z, Yılmaz Hb, Bolışık B, Pediatri Hemşireliği (s. 53-66) Akademisyen Tıp Kitabevi, Ankara.

Arkan, B. (2019). Olumlu Annebabalık Eğitimi Programı'nın (Positive Parenting Program-Triple P) Ailenin Ruh Sağlığına Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *32*(1), 43-61.

Arkan, B., Bektas, M., Orturk, C., Özyazıcıoğlu, N., & Vural, P. (2019). A reliability and validity study of the Turkish version of the parenting scale. *Journal of Pediatric Research*, *6*(1).

Arslan, E. (2015). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (s. 92). Ankara: Bizim Büro Ofset.

Atabey D (2017) Anasınıfına devam eden çocukların annelerinin anne tutumlarının incelenmesi (Çorum ili örneği). *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 10(1), 145-168. doi.org/10.17218/hititsosbil.296516

Aydın A (2014) Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretim. (13. Bs.) Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Aydın B (2002) Gelişim Psikolojisi. SFN Baskı, İstanbul.

Ayyıldız T (2005) *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları* (Yüksek Lisans Tezi)) Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

Azrin N, Foxx R (1974) Toilet training in less than a day. Champaign. *Illinois: Research Press* 7 (2): 185-191

Bajaj L, Hambidge SJ, Kerby G et al (2011) Berman'S Pediatric Decision Making. Elsevier Mosby, Philadelphia.

Bakhla, A. K., Sinha, P., Sharan, R., Binay, Y., Verma, V., & Chaudhury, S. (2013) Anxiety in school students: Role of parenting and gender. Industrial Psychiatry Journal, 22 (2), 131-137.

Bakker E. ve Whyndaele JJ. (2000) Changes in the toilet training of children during the last 60 years: the cause of an ıncrease ın lower urınary tract dysfunction. *BJU İnternational, (86)*: 248-252.

Ball JW, Bindler RC (2003) Pediatric Nursing Caring For Children. Prentice Hall. New Jersey.

Başal HA (2005) Okul Öncesi Eğitim. Morpa, İstanbul.

Bauer I (2006) The gentle wisdom of natural ınfant hygiene; ın looking to other cultures. Salt Spring Island, *Natural Wisdom Press* 3: 34-35.

Bauer RM, Huebner W (2013) Gender differences in bladder control: from babies to elderly. *World J Urol* 31(5):1081–1085.

Baumrind D (1966) Effects ofauthoritative parental control on child behavior. *Child Development* 37,887-907.

Baumrind, D., Larzelere, R. E., & Owens, E. B. (2010). Effects of preschool parents' power assertive patterns and practices on adolescent development. Parenting: Science and Practice, 10, 156-201.

Bayhan PS, Artan İ (2011) Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. Morpa Kültür Yayıncılık, İstanbul.

Beth A, Choby MD, Shefaa GMD (2008). Toilet training. *Am Fam Physician* 78(9): 1059-1064.

Bolat Yılmaz E (2015) 1-4 yaş arası çocuğa sahip annelerin tuvalet eğitimi kazandırma konusunda tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ensstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi* 1(1): 53-67.

Bowden V. Greenberg CS (2013) Children and their Families the Continuum of Nursing Care. Wolters Kluwer Health/ Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.

Boyraz G, Yıldız D, Fidancı BE (2018) Tuvalet eğitimi ile ilgili güncel yaklaşımlar ve hemşirelik uygulamaları. *Güncel Pediatri* 16: 247-260.

Brazelton TB (1962) A child-oriented approach to toilet training. *American Academy of Pediatrics Journal* 29: 121-128.

Büyük-Tural E. (2017) Annelerin tuvalet eğitimine yönelik bilgi ve yaklaşımları. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi, 2(2):* 38-54.

Büyükgönenç L, Törüner E (Eds) (2017) Büyüme ve Gelişme. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Temel Hemşirelik Yaklaşımları, Ankara Nobel Tıp Kitabevi, Ankara.

Büyüköztürk Ş, Kılıç-Çakmak E, Akgün ÖA ve ark (2018) Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Pegem Akademi, Ankara.

Byron T (2009) 1 Yaşından 3 Yaşına Çocuk Bakımı. Alfa Yayıncılık, İstanbul.

Campbell DW, Eaton WO (1999). Sex differences in the activity level of infants. *Infant & Child Development* 8(1): 1–17.

Can G (2016) Kişilik Gelişimi (Psikososyal ve Ahlak Gelişimi). Editör: YEŞİLYAPRAK B. Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretim. (s. 125-146) Pegem Akademi, Ankara.

Cavkaytar, A. (2000). Okul Öncesi Eğitimde Okul, Aile, Çevre İşbirliği. *Yayımlandığı Kitap Ş. Yaşar (Editör), Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri (133-143). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları*.

Copeland KA, Sherman SN, Kendeigh CA, Kalkwarf HJ, & Saelens BE. (2012). Societal values and policies may curtail preschool children's physical activity in child care centers. *Pediatrics* 129(2): 265–274.

Çağdaş A (2012) Anne-Baba-Çocuk İletişimi (1. Baskı) Eğiten Kitap, Ankara.

Çağdaş A, Şahin Seçer Z (2011) Anne Baba Eğitimi (1.Baskı) Eğiten Kitap, Ankara.

Çalışır H, Özvurmaz S, Tuğrul E ve ark (2011) Annelerin tuvalet eğitimi sırasında kullandıkları yöntemler ile 1-4 yaş çocukların altlarını ıslatma durumları arasındaki ilişki. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 14: 17-24.

Çavuşoğlu H (2013) Çocuk Sağlığı Hemşireliği. Sistem Ofset Basımevi, Ankara.

Çelenk S (2003) Başarının ön koşulu okul-aile dayanışması. *İlköğretim Online,* 2(2): 28-34.

Çubukçu A (2019) *48-72 aylık çocukların prososyal davranışları ile annelerinin prososyal davranışları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Demirel F Üner A, Kırmi E (2001) Van ili kırsalındaki annelerin çocuk beslenmesindeki alışkanlıkları ve uygulamalar. *Van Tıp Dergisi* 8: 18-22.

Demiriz, S Dinçer Ç (2000) Okulöncesi dönem çocuklarının öz bakım becerilerinin annelerinin çalışıp çalışmama durumlarına göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 19: 58-65.

Deniz Ç (2016) 1-3 *yaş arası çocuğu olan annelerin tuvalet eğitimi konusundaki bilgi düzeyleri ve etkileyen faktörler* (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Bilim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Deniz Ç. ve Görak G. (2016). Çocuklarda tuvalet eğitimi ve kullanılan yöntemler. İstanbul: JAREN 4(1): 59-64.

Deniz. Ü (1997) *Annelerin tuvalet eğitimine ilişkin bilgi ve uygulamaları* (Bilim Uzmanlığı Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dut Y (2013). Tuvalet Eğitimi. Dünyayı Kadınlar ve Çocuklar Değiştirecek Projesi El Kitabı, Kamer Vakfı, Diyarbakır.

Dündar PE, Ergin D, Kurses M ve ark (2007) Manisa' da bir gecekondu bölgesinde 5-16 yaş grubunda enürezis nokturna sıklığı ve ilişkili faktörler. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 21(2), 89-95.

Engin, G. (2020). An Examination of Primary School Students' Academic Achievements and Motivation in Terms of Parents' Attitudes, Teacher Motivation, Teacher Self-Efficacy and Leadership Approach. *International journal of progressive education, 16*(1), 257-276.

Eker, H., & Kaya, M. (2018). Examining University Students' Self-Compassion and Compassionate Love Levels in Terms of Perceived Parental Attitudes. *Journal of Education and Training Studies, 6*(11), 49-56.

Eren T, Oğuz F (2014) Sağlıklı çocuklarda tuvalet eğitimi. *Turkish Family Physician* 3: 13-18.

Evliyaoğlu N (2010) Sağlam çocuk izlemi. *Türk Pediatri Arşivi* 42(1): 6-10.

Feldman PS (2005) Development Across the Life Span. Peerson Education Ltd. Prentice Hall, USA

Fidancı K, Fidancı B, Sarı E (2013) Yaş Dönemlerine Göre Gelişim Özellikleri. http://www.jcam.com.tr/files/katd-1565.pdf, (27.10.2021).

Filiz, Z., ve Yaprak, B. (2009). A study on classifying parenting styles through discriminant analysis. Journal of Theory and Practice in Education, 5 (2), 195-209.

Foxx R, Azrin N (2017) Dry pants: a rapid method of toilet training children. İçinde:*Behavior Therapy with Children*, Routledge 11(4): 266-275.

Friman PC, Vollmer D (1995) Successful use of the nocturnal urine alarm for diurnal enuresis. *Journal Of Applied Behavior Analysis* 28: 89–90.

Gander M J.,& Gardiner H W. (2010) Çocuk ve Ergen Gelişimi. (Çeviren: A, Dönmez, N, Çelen), (8. Baskı) İmge Kitabevi, Ankara.

Gilbert J (2014) Tuvalet Eğitimi. Çeviren: Kanbur T.,.) Mikado Yayınları, İstanbul.

Gökçay G, Beyazova U. (2017) İlk Beş Yaşta Çocuk Sağlığı İzlemi. Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul.

Gratton S L. (2001) the Relationship Between Parenting Attitudes and Social Competence İn Preschool Children With and Without Disabilities. (Doctoral Dissertation) University of Chapel Hill, School of Education, Chapel Hill.

Gross- Loh C (2008) Bezsiz Bebek. (M. M. Usta, Çev.) Nesil Yayınları İstanbul

Gürgöze M K. Büyüyen Çocukta İşeme Fizyolojisi. http://puader.org.tr/files/file/pdf/puader_kongre_2/38.pdf (27.10.2021).

Hibbard, D. R., & Walton, G. E. (2014). Exploring the development of perfectionism: The influence of parenting style and gender. Social Behavior and Personality, 42 (2), 269- 278.

Hockenberry & Wilson (2012) Essentials of Pediatric Nursing. (Eighth Edition).St.Louis, Missouri : Mosby Elsevier

Hooman N, Safaii A, Valavi E et al (2013) Toilet training in ıraniam children: a cross- sectional study. *Iran Journal Pediatr* 23(2), 154-158.

Hortaçsu N (2012) İnsan İlişkileri (1.Baskı) İmge Kitabevi, Ankara.

Hyde JS, Lindberg SM, Linn MC, Ellis AB, Williams CC. (2008). Diversity. Gender similarities characterize math performance. *Science* 321(5888): 494–495.

İnanç, B. Y., Atıcı, M. K. ve Bilgin, M. (2015). *Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi* (10. bs). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Jonsdottir F (2007). Barns Kamratrelationer Forskolan: Samho Righet Tillho Righet Vanskap Utanforskap [Children's Friendship in Pre-School] (Vol. 35). Omradet for la rarutbildning, Malmo hogskola, Malmo.

Kaçmaz HC (2020) 18-36 *ay arası bebek ve çocukların tuvalet eğitimini etkileyen faktörler ve sosyalduygusal gelişim düzeylerinin sürece etkisinin değerlendirilmesi (*Tıpta Uzmanlık Tezi) T.C. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Şehir Hastanesi, Ankara.

Kaerts N, Van Hal G, Vermandel A, Wyndaele JJ (2012) Readiness signs used to define the proper moment to start toilet training: a review of the literature. *Neurourology and urodynamics* 31: 437-440. doi.org/10.1002/nau.21211

Kaerts N, Vermandel A, Van HAL G et al (2014) Toilet training in healthy children: results of a questionnaire study ınvolving parents who make use of day-care at least once a week. *Neurourology and Urodynamics, 33*: 316-323. . doi.org/10.1002/nau.22392

Karabulut Demir E, Şendil G (2008) Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ) *Türk Psikoloji Yazıları,* 11 (21): 15-25.

Kaya A Bozaslan H, Genç G (2012) Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 18, 208-225.

Keskin G, Çam O (2008) Ergenlerin ruhsal durumları ve anne baba tutumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 9(3): 139-147.

Kiddoo DA (2012) Toilet training children: when to start and how to train. *CMAJ* 184: 511-511. doi.org/10.1503/cmaj.110830

Kitapçıoğlu G, Yanıkkerem E (2008) Manisa doğumevinde doğum yapan kadınların doğurganlık öyküleri, aile planlaması davranışı ve doğum sonrası aile planlaması danışmanlığı. *Ege Tıp Dergisi* 47: 87-92.

Koç I Camurdan AD Beyazova U ve ark. (2008) *T*oilet training in turkey: the factors that affect timing and duration in different sociocultural groups. *Child Care Health Dev*, 34: 475-481. DOI: 10.1111/j.1365-2214.2008.00829.x

Koda N, Akimoto Y, Hirose T, Hinobayashi T, Minami T (2004). Walking and eating behavior of toddlers at 12 months old. *Early Child Development and Care* 174(7–8): 691–699. DOI: 10.1080/0300443042000187176

Kozan D (2020). *Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocukların okul olgunlukları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Köse S, Ergin HK. (2008) Sorunlu Çocukların Eğitimi. Hepsi Çocuk Yayınevi, İstanbul.

Köstekçi E (2019) *5-7 yaş arası sağlıklı çocukların tuvalet eğitimi süreçlerinin ve süreç sonrası karşılaştıkları işeme-dışkılama sorunlarının değerlendirilmesi, bu sorunların yaşam kalitesi üzerindeki etkilerinin araştırılması* (Tıpta Uzmanlık Tezi), Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.

Kostereliogl u, I. (2018). Effects of Parenting Style on Students' Achievement Goal Orientation: A Study on High School Students. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, *13*(4), 91-107.

Kulaksızoğlu A (2008) Ergenlik Psikolojisi (10. Baskı) Remzi Kitabevi, İstanbul.

Kuzgun Y (1972) Ana-*baba tutumlarının kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi* (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Küçükturan G (2005) Anne baba tutum ölçeği. *Eurasian Journal of Educational Research* 19, 238-250.

Largo RH, Molinari L, von Siebenthal K et. al (1999) Development of bladder and bowel control: significance of prematurity, perinatal risk factors, psychomotor development and gender. *Eur J Pediatr, 158:* 115-122.

Largo RH, Stutzle W (1977) Longitudinal study of bowel and bladder control by day and at night in the first six years of life. I: epidemiyology and interrelations between bowel and bladder control. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 19: 598-606.

Liu, X., Chi, M., & Dun, X. (2017). A comparison study of Sino-American parenting education from the perspective of Hofstede's cultural dimensions. *Advances in Computer Science Research, 59*, 330-335.

Luxem M, Christophersen E (1994) Behavioral toilet training in early childhood: research, practice and implications. *Journal Of Developmental and Behavioral Pediatrics* 15: 370–378.

Luxner KL, Jaffe MS. (2005). Pediatric Nursing Care Plants, 3rd Edition. Thomson Learning, USA.

Machmudah M (2020). Gösteri Video ve Kart Resmi ile Psikoeğitim Tuvalet Eğitiminin Annelerin Bilgi ve Tuvalet Eğitimini Arttırmaya Yönelik Etkinliği İnformal Okul Oyun Gruplarında Çocuğun Tuvalet Eğitimi. https://www.researchgate.net/publication/340903630_

Meggitt C (2012) Understand Child Development. Hodder & Stoughton General Division. London.

Meland, AT, Kaltvedt, EH ve Reikerås E (2016). Toddlers master everyday activities in kindergarten: a gender perspective. *Early Childhood Educ* 44(4): 349-358. DOI: 10.1007/s10643-015-0718-1

Metwally, E. O., & Akyol, A. K. (2018). A study of problem solving skills of children attending preschool and parental attitudes. *Educational Sciences Research in the Globalizing World, 113*.

Mondschein ER, Adolph KE, Tamis-LeMonda CS. (2000). Gender bias in mothers' expectations about infant crawling. *Journal of Experimental Child Psychology* 77(4): 304–316. DOI: 10.1006/jecp.2000.2597.

Moser T, Reikeras E (2014). Motor-life-skills of toddlers—A comparative study of Norwegian and British boys and girls applying the early years movement skills checklist. *European Early Childhood Education Research Journal*,. 24(1): 115-135. DOI: 10.1080/1350293X.2014.895560

Mota DM, Barros AJ (2008) Toilet training: methods, parental expectations and associated dysfunctions. *Turk J Pediatr, 84 (1):* 9-17. DOI: 10.2223/JPED.1752.

Nar E (2009) Beni Anlayın (2. Bs.) Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul.

Oğuz F, Eren T (2014) Sağlıklı çocuklarda tuvalet eğitimi. *The Journal of Turkish Family Physician* 5: 13-18.

Okumuş V (2018) *Çocukların sosyal medya kullanımları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ögelman HG, Özyürek, A (2021) Anne-baba tutum ölçekleri (4-12 yaş): geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi* 7(1): 1-16. DOI: 10.47714/uebt.847581

Ömeroğlu F (1996) Okul *öncesi dönemde çocuğun terbiyesinde annenin rolü ve annelerin çocuk yetiştirme tutumları* (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.

Önen S, Aksoy İ Taşar MA, Bilge, YD (2012) Çocuklarda tuvalet eğitimini etkileyen faktörler. *Bakırköy Tıp Dergisi* 8(3): 111-115. DOI: 10.5350/BTDMJB201208304

Özben Ş, Argun, Y (2002) Sosyo demografik özelliklere göre üniversite öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 14.

Özbey S, Alisinanoğlu F (2009) A study on problem behavior of 60-72 months children who attending public early childhood education institution. *The Journal of International Social Research*, 2(6): 493-517.

Özgüven İE (2001) Ailede İletişim ve Yaşam. Pdrem, Ankara.

Özkul E (2017) Tuvalet *eğitimi tamamlanmış çocukların, dışkı-idrar kontrolü ve tuvalet becerisi kazanmalarını etkileyen faktörlerin ve etkilerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Öztemel K (2009) *Ergenlerin çalışma anlayışının incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özyürek A, Tezel Şahin F (2005) 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 25(2): 19-34.

Pekşen Akça, R (2012) Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi* 29: 1-13.

Polaha J, Warzak WJ, Dittmer-Mcmahon K (2002) Toilet training in primary care: current practice and recommendations from behavioral pediatrics. *Journal of Developmental Behavioral Pediatrics* 23: 424–429. DOI: 10.1097/00004703-200212000-00005.

Polat EM (2019) Annelerin *çocuklarının tuvalet eğitimine yönelik bilgi, tutum ve davranışlarının incelenmesi.* Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Potts NL, Mandleco BL (2012) Pediatric Nursing Caring For Children and Their Families. Thomson Delmar Learning, Canada.

Raya AF, Olivares RR, Pino MJ et al (2013) Review about parenting style and parenting practices and their consequences in disabled and non disabled children. *International Jo urnal of Higher Education* 2(4): 205-213. DOI: 10.5430/ijhe.v2n4p205

Ricci, S. S. and Kyle, T. (2012). *Maternity and Pediatric Nursing* (2. eds.). Philadelphia: Wolter Kluwer Health/ Lippincott Williams& Wilkins.

Rossholt N (2012). Kroppens tilblivelse i tid og rom: Analyser av materielle-diskursive hendelser i barnehagen [The body in-place and out-of-place in preschool] (Vol. 303). Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.

Sak R, Sak İT Atlı S ve ark (2015) Okul öncesi dönem: anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11(3): 972-991. DOI: 10.17860/efd.33313

Salihoğlu DS (2015) Hamilelik ve 0-6 Yaş Döneminde Çocuk Bakımı ve Eğitimi El Kitabı (ss. 267- 352) Hayat Yayıncılık, İstanbul.

Saydam R, Gençöz, T (2005) Aile ilişkileri, ebeveynin çocuk yetiştirme tutumu ve kendilik değerinin gençler tarafından belirtilen davranış problemleri ile olan ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi* 20(55): 61-74.

Saygılı S (2013) Ruhen ve Bedenen Sağlıklı Çocuk Yetiştirmek. Hayat, İstanbul.

Sclar, G. D., & Mosler, H. J. (2021). Caregiver social support and child toilet training in rural Odisha, India: What types of support facilitate training and how?. *Applied Psychology: Health and Well-Being*.

Schmitt BD (1987) Seven deadly sins of childhood: advising parents about difficult developmental phases. *Child Abuse Negl* 11(3):421-432.

Schum TR, Kolb TM McAuliffe TL ve ark (2002) Sequential acquisition of toilet-training skills: a descriptive study of gender and age differences in normal children. *American Academy of Pediatrics* 109(3): 48-53.

Sıdal M, Oğuz F, Ünüvar E, Kılıç A, Yıldız İ (2014) Genel Pediyatri. Editör: Devecioğlu Ö, Çıtak A. Pediatride Rutinler, İstanbul Tıp Kitabevleri, İstanbul.

Sigel IE, Mcgillicuddy-De Lisi AV (2002) Parent Beliefs Are Cognitions: the Dynamic Belief Systems Model. Editör: Bornstein M. In Handbook of Parenting Vol. 3: Being and Becoming A Parent (pp. 485−508). Erlbaum, Hillsdale.

Suci Fitri Rahayu. (2021). Relationship Pattern Of Working Parents To The Independence Of Toilet Training Pre School Children (Literature Study). *Healthy-Mu Journal*, *4*(2), 82–87.

Spera CA (2005) Review of the relationship among parenting practices, parenting styles, and adolescent school achievement. *Educational Psychology Review* 17: 125-146. DOI: 10.1007/s10648-005-3950-1

Stadtler AC, Gorski PA, Brazelton TB (1999) Toilet training methods, clinical interventions, and recommendations. *American Academy of Pediatrics*, 103(6 Pt 2):1359-1368.

Stutzle W, Largo RH (1977) Longitudinal study of bowel and bladder control by day and at night in the first six years of life. I: Epidemiology and Interrelations between Bowel and Bladder Control. *Dev Med Child Neurol* 19(5): 598–606.

Sun M, Rugolotto S (2004) Assisted infant toilet training in a western family setting. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics* 25: 99-101. DOI: 10.1097/00004703-200404000-00004

Sümer N, Aktürk EG, Helvacı, E (2010) Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları* 13(25): 42-59.

Swift TJ (2013) Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. Çeviren: AKMAN B. Nobel Akademi Yayıncılık, İstanbul.

Şahin FT, Özyürek, A (2008) 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 6(3): 395-414.

Şanlı D, Öztürk C (2012) Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi 32*, 31-48.

Şendil G (2003) Çocuk, Ergen ve Anne Baba. Çantay Yayınları, İstanbul.

Şendil G, Kaya Balkan İ (2005) Anne Baba Olmak (1.Baskı) Morpa, İstanbul.

Tarhan H, Çakmak Ö, Akarken İ ve ark (2015) Toilet training age and influencing factors: a multicenter study. *The Turkish Journal of Pediatrics* 57: 172-176.

Tatari F (2019) İzmir *il merkezindeki 13-60 aylık çocuğu olan ebeveynlerin tuvalet eğitimine yaklaşımının belirlenmesi* (Tıpta Uzmanlık Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü İzmir.

Tepeli K (2012) Motor (Hareket) Gelişim. Deniz E (Ed.) Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (ss. 104-114) Maya Akademi, Ankara.

Tezel Şahin F, Özyürek A (2008) 5-6 yaş çocuk eğitiminde çocuk eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3): 395-414.

Topkaya DN, Kağnıcı Y (2012) Psikolojik yardım alma niyeti: bir model testi. *Türk Psikoloji Dergisi* 27(69): 101-117

Tortumluoğlu G (1999) Annelerin *aile kavramını algılaması ve bunun çocuk yetiştirme tutumuna etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Tural Büyük E (2017). Annelerin tuvalet eğitimine yönelik bilgi ve yaklaşımları. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi* 2(2): 11-27.

Uptodate. https://www.uptodate.com/contents/toilettraining?search=toilet%20training&source=search_result&selectedtitle=1~33&usage_type=default&display_rank=1 (27.10.2021).

Ünsal H (2020) Okul *öncesi dönem çocuklarının tuvalet eğitimine ilişkin annelerin bilgi ve uygulamalarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Van Aggelpoel, T., Vermandel, A., Fraeyman, J., Massart, M., & Van Hal, G. (2019). Information as a crucial factor for toilet training by parents. *Child: care, health and development*, *45*(3), 457-462.

Van Laecke E, Wille S, Vande Walle J (2006) The daytime alarm: a useful device for the treatment of children with daytime. *Journal Of Urology* 1:325-327. doi.org/10.1016/S0022-5347(06)00303-X

Van Nunen, K., Kaerts, N., Wyndaele, J. J., Vermandel, A., & Hal, G. V. (2015). Parents' views on toilet training (TT) A quantitative study to identify the beliefs and attitudes of parents concerning TT. *Journal of Child Health Care*, *19*(2), 265-274. doi.org/10.1177/1367493513508232

Varol N (2005) Beceri Öğretimi ve Öz Bakım Becerilerinin Kazandırılması. Kök Yayıncılık, Ankara.

Vermandel A, Kampen MV, Gorp CV et. al (2008) How to toilet train healthy children. *Neurourology and Urodynamics* 3: 162–166. doi.org/10.1002/nau.20490

Vermandel A, Van Kampen M, De Watcher S (2009) The efficacy of a wetting alarm diaper for toilet training of young healthy children in a day-care center: a randomized control trial. *Neurourology and Urodynamics* 28: 305–308. doi.org/10.1002/nau.20658

Walsh A (2014). Biosociology: Bridging the Biology-Sociology Divide. Piscataway, Transaction Publishers, NJ.

Wamser-Nanney R, Campbell CL (2020) Predictors of parenting attitudes in an at-risk sample: results from the longscan study. *Child Abuse & Neglect*, 99, 104282.

Wilson D (2011) Family-Centered Care of the Young Child. Editör: Hockenberry Mj, Wilson D. Wong's Nursing Care of Infants and Children (9. Eds.) (ss. 564-567), Mosby, America.

Wong LD, Eaton HM, Wilson D, Winkelstein LM, Schwartz P. (2008). Buku ajar keperawatan pediatric (A.Hartono,S.kurnianingsih & Setiawan, Terj.), EGC. (Naskah asli dipublikasikan tahun 2001), Jakarta

Wyndaele JJ, Kaerts N, Wyndaele M, Vermandel A (2020). Development signs in healthy toddlers in different stages of toilet training: can they help define readiness and probability of success?. *Global Pediatric Health* 7, 1-6. doi.org/10.1177/2333794X20951086

Yalçın V (2016) Okul *öncesi dönem çocuklarının okula uyum süreci ile ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Yang, S.S.-D., Zhao, L.-L. and Chang, S.-J. (2011), Early initiation of toilet training for urine was associated with early urinary continence and does not appear to be associated with bladder dysfunction. Neurourol. Urodyn., 30: 1253-1257.

Yavuzer H (2005) Çocuğu Tanımak ve Anlamak. (5. Baskı). Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yavuzer H (2001) Çocuk Psikolojisi. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yavuzer H (2003) Ana Baba ve Çocuk. 16.Baskı. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yavuzer H (2006) Çocuk Eğitimi El Kitabı. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yavuzer H (2010) Yaygın Anne Baba Tutumları. In *Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları*. Timaş, İstanbul.

Yavuzer H (2012) Çocuk Psikolojisi (34. Baskı) Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yener P (2015) Okul öncesi eğitimi alan 60 ay ve üzeri çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Akademik Ve Beşeri Bilimler Dergisi* 4(14): 77-101.

Yılmaz V (2004) *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına anneannelerin etkilerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yiğit, R. ve Üğücü, G. (2020). Çocukluk Dönemlerinde Büyüme ve Gelişme. Çıukurova Nobel Tıp Kitabevi, Ankara.

Yörükoğlu A (2007) Değişen Toplumda Aile ve Çocuk. 7. Baskı. Özgür Yayınları, İstanbul.

Yörükoğlu A (2004) Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar. 12. Baskı. Özgür Yayınları, İstanbul

7. EKLER

Ek1: İzin Belgeleri

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı: 26468960-000/31723 09/09/2019
Konu: Gamze FİDAN'ın Uygulama İzni

BURSA VALİLİĞİNE
(Bursa İl Sağlık Müdürlüğü)

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Gamze FİDAN'ın "Ebeveyn Tutumunun Tuvalet Eğitimindeki Etkisin Belirlenmesi" başlıklı çalışması kapsamında Müdürlüğünüze bağlı Yüksek İhtisas Eğitim Ve Araştırma Hastanesi tüm Çocuk Klinikleri ve Poliklinikleri nde uygulama yapmak istemektedirler.

Bilgilerinizi ve gerekli iznin verilmesi hususunda gereğini arz ederim.

imza

Prof. Dr. A.Saim KILAVUZ
Rektör

Ek :
1-Yazı Örneği (1 Sayfa)
2-Etik Kurul Kararı (1 sayfa)
3-Bilimsel Araştırma Çalışmaları Başvuru Formu (5 sayfa)
4-Anket/Ölçek (6 sayfa)
5-Dilekçe (1 sayfa)
6-Bilgilendirilmiş Onam Formu (1 sayfa)

75133
Sayı
İl Sağlık Müdürlüğü

Bu evrakın 5070 Sayılı Kanun gereğince E-İMZA ile imzalandığı Tasdik olunur. 12 Eylül 2019
Adı Soyadı-Ünvanı-İmzası
Salih SAVAŞ
Tekniker

Bu Belge, 5070 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak elektronik imza ile imzalanmıştır.

BURSA İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ - BURSA KAMU HASTANELERİ HİZMETLERİ BAŞKANLIĞI
19/09/2019 17:29 , E.69124690 , 771 , 5886
00101659271

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Sağlık Müdürlüğü

Sayı :69124690-771
Konu :Gamze FİDAN Uygulama İzni

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörlüğünün 18.09.2019 tarih ve E.37171 sayılı ekli yazısında Üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Gamze FİDAN'ın " Ebeveyn Tutumunun Tuvalet Eğitimindeki Etkisinin Belirlenmesi" isimli çalışmasını Müdürlüğümüze bağlı Yükses İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi tüm Çocuk Klinikleri ve Polikliniklerinde uygulama isteği Başkanlığımızca uygun görülmüş olup;

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

e-imzalıdır.
Doç. Dr. Mehmet DEMİR
Kamu Hastaneleri Hizmetleri
Başkanı

O L U R
.../.../2019
e-imzalıdır.
Dr. Özcan AKAN
İl Sağlık Müdürü

Ek 2: Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Araştırma İzin Talebi

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı: 48171802-302.14/2471 05/09/2019
Konu: Araştırma İzin Talebi (Gamze FİDAN)

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Genel Sekreterliğe)

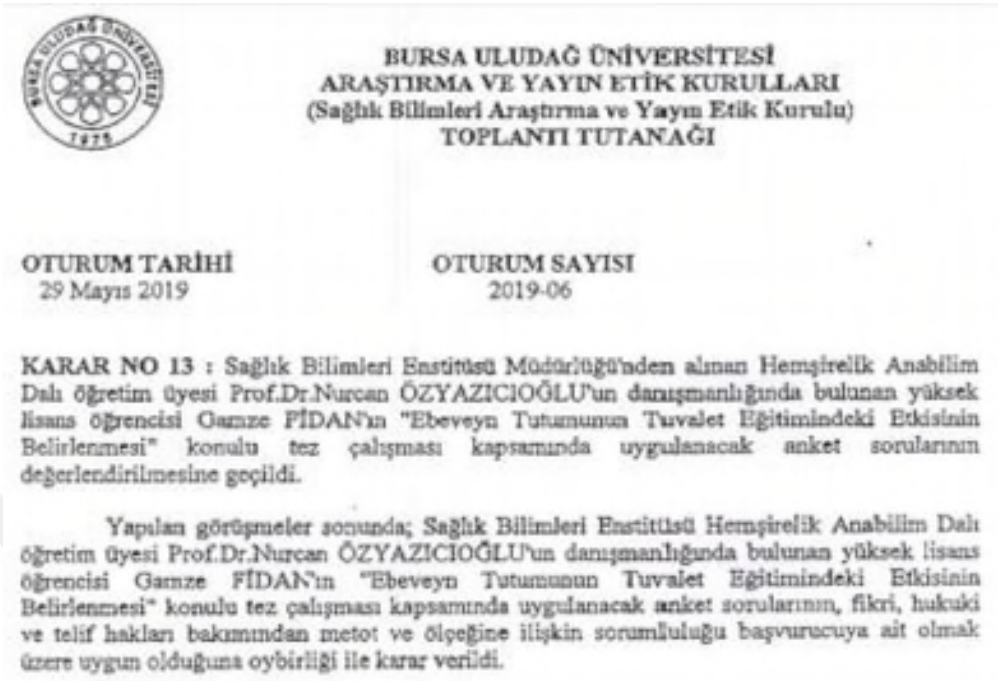
Enstitümüz Hemşirelik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nurcan ÖZYAZICIOĞLU, 26.08.2019 tarihli dilekçesinde danışmanlığında bulunan yüksek lisans öğrencisi Gamze FİDAN'ın "Ebeveyn Tutumunun Tuvalet Eğitimindeki Etkisin Belirlenmesi" başlıklı çalışmasını Bursa İl Sağlık Müdürlüğü'ne bağlı Yüksek İhtisas Eğitim Ve Araştırma Hastanesi tüm Çocuk Klinikleri ve Polikniklerinde yapabilmesi amacıyla izin alınmasını talep etmekte olup, dilekçe örneği ve başvuru dosyası ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gerekli iznin alınması hususunda gereğini rica ederim.

imza

Ek :
1-Etik Kurul Kararı (1 sayfa)
2-Bilimsel Araştırma Çalışmaları Başvuru Formu (5 sayfa)
3-Anket/Ölçek (6 sayfa)
4-Dilekçe (1 sayfa)
5-Bilgilendirilmiş Onam Formu (1 sayfa)

Ek 3: Etik Kurul İzni

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
(Sağlık Bilimleri Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAĞI

OTURUM TARİHİ
29 Mayıs 2019

OTURUM SAYISI
2019-06

KARAR NO 13 : Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan Hemşirelik Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof.Dr.Nurcan ÖZYAZICIOĞLU'un danışmanlığında bulunan yüksek lisans öğrencisi Gamze FİDAN'ın "Ebeveyn Tutumunun Tuvalet Eğitimindeki Etkisinin Belirlenmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak anket sorularının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof.Dr.Nurcan ÖZYAZICIOĞLU'un danışmanlığında bulunan yüksek lisans öğrencisi Gamze FİDAN'ın "Ebeveyn Tutumunun Tuvalet Eğitimindeki Etkisinin Belirlenmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak anket sorularının, fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvuruculya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Ek 4: Tuvalet Eğitimi Uygulama Formu

Bu bölümdeki sorular çocuğunuzun tuvalet eğitimi sürecini (tuvalet eğitim yöntemi ,eğitimi etkileyen faktörler ve bu faktörlerin çocuğunuz üzerindeki etkileri) belirlemeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Çocuğunuzun tuvalet eğitimine başladığınız ilk günden tuvalet becerisini tam olarak kazandığı son güne kadarki süreci düşünerek cevaplandırınız.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Tarih:

1. Çocuğun yaş/ay nedir? ( ) 1.( )4 yaş 2.( )5 yaş 3.( )6 yaş
2. Çocuğunuzun tuvalet eğitimi sırasındaki boyu, ağırlığı: Boyu:……...cm Vücut ağırlığı:…….kg
3. Çocuğun cinsiyeti nedir? 1.( ) Kız 2.( ) Erkek
4. Çocuğunuz erkek ise sünnet oldu mu? 1.( )Evet /Zaman: 2.( )Hayır
5. Çocuğunuz anaokuluna gitti mi? 1.( )Evet 2.( )Hayır
6. Cevabınız evet ise kaç yaşından itibaren gitti? 1.( )2 yaş 2.( )3 yaş 3.( )4yaş 4.( )Diğer:……
7. Çocuğunuzun sağlık sorunları(GİS-ürolojik-nörolojik-genitalanomali-hemoroit)oldu mu? 1.( )Evet 2.( )Hayır
8. Cevabınız evet ise geçirdiği hastalıklar nedir?
   1.( )Üriner sistem anomalileri(fimozis,apispadias,hipospadias,hidrosel…..)
   2.( )GİS sorunları(gastroşizis, hemoroit,anüsteanomali,omfalosel……)
   3.( )Nörolojik sorunlar(nöral tüp defekti,mikrosefali……)
   4.( )Diğer:…….
9. Hastalık nedeniyle hastaneye yattı mı? 1.( )Evet:Kaç kez yattı/gün:……..2.( )Hayır
10. Çocuğunuzun gelişimsel düzeyini gösteren görevlerini yerine getirme yaşını belirtiniz:

Gelişimsel görevler/Referans aralığı	**Bağımlı/yaş**	**Bağımsız/yaş**	**Gelişimsel görevler/Referans aralığı**	**Bağımlı/yaş**	**Bağımsız/yaş**
Beslenmeye başlama/24-36ay			Diş fırçalamaya çalışır/24-36ay		
Yürümeye başlama/12-16 ay			Kalem tutma/12-24 ay		
Külotunu indirme/24-36ay			Soru sorma/24-36 ay		
Vücudunu tanımaya çalışır/12-24ay			Konuşma /18-36ay		
Ben merkezci tutum sergiler/24-36ay			Basit yönergeleri anlama /12-24 ay		
Çatal-kaşık-bardak kullanır/24-36ay			Sosyal davranışları taklit etme/12-24ay		
Altını ıslattığını gösterme/24-36ay					

11. Çocuğunuzun geçmiş günlük motor(hareket) aktivite düzeyi size göre nasıldı?
    1.( )Çok aktif 2.( ) Biraz aktif 3.( ) Aktif değil

12. Dışkı ve idrar yapmak için özel kelimeler kullanıldı mı? 1.( )Evet 2.( )Hayır
13. Çocuğunuzun geçmiş beslenme şekli nasıldır?
    1.( )Günlük 1 lt sıvı alımı 2.( )Günlük 2 lt sıvı alımı
    3.( )Posasız beslenme 4.( )Posalı beslenme
14. Sürekli yaşanılan/ikamet edilen yerleşim yeri nedir? 1.( )Kent 2.( )İlçe 3.( )Kasaba
    4.( )Köy
15. Ev tipi(tuvalet eğitimi sırasında) nedir? 1.( )Gecekondu 2.( )Apartman dairesi
    3.( )Müstakil ev
16. Aile Tipi: 1.( )Çekirdek 2.( )Geniş 3.( )Tek ebeveynli
17. Anne ve babanın yaşı ve eğitim durumu(tuvalet eğitimi sırasında) nedir?

Anne	Baba	Anne	Baba
1.( )16-19yaş	1.( )16-19yaş	1.( )Okur-yazar değil	1.( )Okur-yazar değil
2.( )20-30yaş	2.( )20-30yaş	2.( )Okur-yazar/İlkokul	2.( )Okur-yazar/İlkokul
3.( )31-40yaş	3.( )31-40yaş	3.( )Ortaokul mezunu	3.( )Ortaokul mezunu
4.( )41-50yaş	4.( )41-50yaş	4.( )Lise mezunu	4.( )Lise mezunu
5.( )> 50yaş	5.( )> 50yaş	5.( )Üniversite mezunu	5.( )Üniversite mezunu

18. Anne-babanın çalışma durumu(Tuvalet eğitimi sırasında) nedir?
    Anne: Baba:
    1.( )Evet(Mesleği:……) 2.( )Hayır 1.( )Evet(Mesleği:……) 2.( )Hayır
19. Anne ve babanın baktığı çocuk sayısı (Tuvalet eğitimi sırasında) nedir?
    1.( ) 1çocuk 2.( )2çocuk 3.( )3çocuk 4.( ) Diğer:……
20. Evde anne-baba ve çocuklar dışında yaşayan kişi var mı? (Tuvalet eğitimi sırasında)
    1.( )Evet(Sayısı:……) 2.( )Hayır
21. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi (Tuvalet eğitimi sırasında) nedir?
    1.( )Düşük 2.( )Orta 3.( )Yüksek
22. Şu anda tuvalet eğitimi verdiğiniz çocuğunuz kaçıncı çocuğunuz? ( )
23. Tuvalet eğitiminden sorumlu birinci ve ikinci kişi kimdir?
    1.( ) Anne 3. ( ) Bakıcı 5. ( )Anneanne
    2.( ) Öğretmen 4.( ) Babaanne 6. ( ) Diğer(teyze, hala…)
24. Tuvalet eğitiminden sorumlu birinci ve ikinci kişinin yaşı nedir?

Birinci kişinin yaşı: …… İkinci kişinin yaşı: ……

25. Tuvalet eğitiminden sorumlu birinci ve ikinci çalışıyor mu?
    Birinci kişi: İkinci kişi:
    1.( ) Evet 2.( ) Hayır 1.( )Evet 2.( ) Hayır
26. Tuvalet eğitiminden sorumlu birinci ve ikinci kişi daha önce tuvalet eğitimi vermiş mi?
    Birinci kişi: İkinci kişi:
    1.( ) Evet 2.( ) Hayır 1.( )Evet 2.( ) Hayır

27. Tuvalet eğitiminden sorumlu birinci ve ikinci kişi daha önce tuvalet eğitimi konusunda eğitim almış mı?
    Birinci kişi: İkinci kişi:

1.( ) Evet 2.( ) Hayır 1.( )Evet 2.( ) Hayır

28. Tuvalet eğitiminden sorumlu birinci ve ikinci kişi daha önce tuvalet eğitimi konusunda eğitim kaynakları nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)
    1.( ) Kitap-dergi-gazete 3. ( ) Televizyon 5. ( )Arkadaş,komşu
    2.( ) İnternet 4.( ) Aile büyükleri 6. ( ) Diğer…….
29. Tuvalet eğitiminde kullanılan tuvalet tipi nedir?

1. ( ) Klozet 2.( ) Lazımlık 3. ( ) Klozet adaptörü 4. ( ) Diğer

İPUÇLARI	**YAŞ(AY/YIL)**
2 saat süresince ve uykudan kalktığında bezi kuru oluyordu	
Yürüme, oturma, çömelme, giysilerini çıkarabilme gibi aktiviteleri yapıyordu.	
Banyo ile ilgili kelimeleri (tuvalet, lavabo, sabun, tuvalet kağıdı gibi.) söyleyebiliyordu.	
Dışkı, idrar yapma isteğini sözel, sözel olmayan şekilde tanımlayabiliyordu.	
Dışkı ve idrarını tutmanın ne anlama geldiğini anlayabiliyordu.	
Dışkı ve idrarını istediği zaman-yerde-kabul edilebilir şekilde yapma isteğini kontrol edebiliyordu.	
Verilen talimatları taklit edebiliyor, uzlaşma sağlanıyordu.	
5-8 dakika süre tuvalette oturabiliyordu.	
Çevresindeki kişilerin tuvaleti nasıl kullandıklarını merak-taklit ediyordu.	
Kirli bezinden rahatsızlık duyuyor ve değiştirilmesi için sabırsızlanıyordu.	
Diğer:……	

30. Tuvalet eğitimine başladığınız zaman çocuğunuz kaç yaşındaydı(ay/yıl):……..
31. Tuvalet eğitimini sonlandırdığınız zaman çocuğunuz kaç yaşındaydı(ay/yıl):……
32. Tuvalet eğitimine başlamanızda karar vermenizde etkili olan faktörler nedir?
    1. ( ) Çocuğumun hazır olması; belirtiniz: ……..
    2. ( ) Benim hazır olmam; belirtiniz: …….
    3. ( ) Mevsim; hangi mevsim:……..
    4. ( ) Diğer ……..
33. Çocuğunuzun hazır olduğunu gösteren hangi ipuçları vardı?
34. Çocuğun ilk haber verme durumu ne zamandı?
    1. İdrar (ay/yıl):…… 2. Dışkı (ay/yıl): ……
35. Çocuğun kuru kalma süresinin uzadığı dönem günün hangi periyotlarına denk geliyordu)
    1. Gündüz 2. Gece
36. Tuvalet becerilerini kazanma ayları/yılları nedir?1.( ) Külotunu indirebilme:……
    2.( ) Tuvalete gitme…….. 3. ( ) Tuvalete oturabilme:……. 4.( )Tuvaletini haber verme:….. 5.( )Külotunu giyme:…….. 6. ( ) Gece kuru kalma:……. 7.( )Tuvalet sonrası temizlik yapma
37. Çocuğunuzun bir günde dışkı-idrar kaçırma sıklığı ve yaşı nedir

Dışkı:	İdrar:
1.( )2yaş: …….. defa	1.( )2yaş: ……..defa
2.( )2,5 yaş: …….. defa	2.( )2,5 yaş: ……..defa
3.( )3 yaş: …….. defa	3.( )3 yaş: ……..defa
4.( )3.5 yaş: …….. defa	4.( )3.5 yaş: ……..defa
5.( )Diğer: ……	5.( )Diğer: ……

38. Çocuğunuz gündüz kaç defa dışkı-idrarını tuvalete yapıyordu?
    Dışkı:……. defa İdrar:…….defa
39. Çocuğunuz gece kaç defa dışkı-idrarını tuvalete yapıyordu?
    Dışkı:…… defa İdrar:…….defa
40. Çocuğunuzun dışkı kontrolünü kazanma yaşı(ay/yıl): ……
41. Çocuğunuzun idrar kontrolünü kazanma yaşı(ay/yıl): ……
42. Çocuğunuzun gündüz kuru kalabilme yaşı(ay/yıl): ……
43. Çocuğunuzun gece kuru kalabilme yaşı(ay/yıl): ……
44. Tuvalet eğitimi sırasındaki uygulamalarınız nasıldı? (Birden fazla seçenek seçenek işaretlenebilir.)
    1.( ) Gece bez takmaya devam ettim.
    2. ( ) Gece sıvı almasını engelledim.
    3. ( )Taklit etmesi için; rol model olurum.
    4. ( )Her beslenme sonrasında tuvalete götürürüm.
    5.( )1-2 saatte bir tuvalete götürürüm.
    6.( ) Uyguladığım yöntem etkin olmaz ise yöntemi değiştiririm.
    7. ( ) Diğer: …….
45. Tuvalet eğitimi sırasında tutumunuz nasıldı?
    1.( ) Hoşgörüsüz 2.( )Sakin, sabırlı, sevecen 3.( ) Ödüllendirici
    4.( ) Cezalandırıcı 5.( )Gevşek, serbest 6. ( ) Sert,baskıcı
    7.( )Sinirli, gergin, telaşlı 8.( ) Diğer:…….
46. Ödüllendirme şekliniz nasıldı? 1. ( )Sözel övgü 2.( )Kucaklamak
    3.( )Coşkuyla tebrik etmek, alkışlamak 4.( )Yiyecek vermek 5.( )Öpmek
    6.( )Diğer:……
47. Cezalandırma şekliniz nasıldı? 1. ( )Korkutma 2.( )Yalnız bırakma 3.( )Azarlama
    4.( )Dövme 5.( )Olumsuz ifade kullanma(pis kokuyor gibi..)
    6. ( )Uzun süre tuvalette oturtma(5-8dk) 7.( )Diğer:……
48. Tuvalet eğitimi sırasında yaklaşımınız nasıldı? 1.( ) Sakin 2.( )Sevecen
    3.( ) Sabırlı 4.( ) Baskıcı 5.( )Sinirli 6. ( ) Gergin 7.( )Telaşlı 8.( )Sert
    9.( )Sabırsız 10.( ) Keşfetmesine izin verme 11. ( )İlgisiz kalma 12.( )Buyurgan
    13. ( ) Zorlama 14.( )Diğer:…….
49. Tuvalet eğitiminin başarısını engellememesi için tuvalet eğitimini erteleliniz mi?
    1.( ) Evet 2.( ) Hayır
50. Cevabınız evet ise tuvalet eğitimini ertelemenizin nedeni nedir? 1.( ) Çocuğumun hastalığı
    2. ( ) Yakın zamanda tatile gidilecek olması 3.( ) Taşınma 4. ( )Yoğun çalışıyor olmam 5.( )Yeni kardeşin olması 6.( ) Diğer: ……
51. Hastalık nedeniyle tuvalet eğitimini ertelediyseniz hastalığı neydi? 1.( ) İdrar yolu enfeksiyonu 2.( ) Konstipasyon 3.( ) İlaç kullanımı … 4.( )Diyabet
    5.( )Diyare 6. ( ) Diğer:……
52. Tuvalet eğitimi sırasında ve sonrasında çocuğunuzda görülen davranış değişiklikleri nedir?
    1.( )Utangaçlık 2.( )Aşırı düzen 3.( )Öfke 4.( )Aşırı Titizlik 5.( )Özgüven eksikliği 6. ( )Korku 7.( )İnatçılık
53. Tuvalet eğitim sırasında ve sonrasında görülen sağlık sorunları nedir? 1.( )Dİyare
    2.( )Konstipasyon 3.( )Sık sık idrar yapma 4. ( ) İdrar kaçırma 5. ( ) Dışkı kaçırma 6. ( )Diğer: ……
54. Tuvalet eğitimi sırasında güçlük yaşadınız mı? 1.( ) Evet 2.( ) Hayır
55. Tuvalet eğitimi sırasında karşılaştığınız güçlükler nelerdir? 1. ( ) Direnme
    2.( ) Çocuğun haber vermesinde gecikme 3.( )İdrar kaçırma 4.( ) Tuvalette oturmak istememek 5.( )Diğer:……..
56. Sizce karşılaştığınız sorunların sebebi neydi? 1.( ) Çocuğumun hastalığı
    2.( ) Taşınma 3. ( ) Yakın zamanda tatile gidilecek olması 4. ( )Yoğun çalışıyor olmam
    5.( )Yeni kardeşin olması 6.( ) Diğer: ……
57. Tuvalet eğitimi sırasında yapmış olduğunuz hatalar var mı, varsa açıklayınız.

Ek 5: Ebeveyn Tutum Ölçeği

	CÜMLELER					
1	Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
2	Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					
3	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4	Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					
6	Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					
7	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.					
8	Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.					
9	Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.					
10	Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.					
11	Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.					
12	Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.					
13	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					
14	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.					
15	Çocuğumu bir şeyleri kendibaşına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
16	Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.					
17	Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.					
18	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.					
19	Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.					
20	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.					
21	Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.					
22	Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.					
23	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					
24	Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.					
25	Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.					
26	Çocuğuma kızdığımda çocuğumu cezalandırırım.					
27	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
28	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.					
29	Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.					
30	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.					
31	Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.					
32	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.					
33	Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.					
34	Çocuğumu şımartırım.					
35	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.					
36	Çocuğum bana bir şey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.					
37	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.					
38	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.					
39	Çocuğuma karşı sabırsızım.					
40	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.					
41	Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakarlık ederim.					
42	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.					
43	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımdan herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.					
44	Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.					
45	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.					
46	Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.					

Ek 6: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bukapsamda **"Ebeveyn Tutumunun Tuvalet Eğitimindeki Etkisinin Belirlenmesi** "başlıklı araştırma "Gamze Fidan" tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz.** Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Ebeveyn tutumunun tuvalet eğitimindeki etkisinin belirlenmesi

Araştırmanın Nedeni: Her aile ve çocuk eşsizdir, tuvalet eğitimine başlamak için ideal zaman ve eğitim yöntemleri birbirinden farklıdır. Ailelerin bu konuda uygun rehberliğe ihtiyaçları olmaktadır. Pediatri hemşireleri aileleri tuvalet eğitimi hakkında eğitecek en uygun kişilerdir. Yaşamın ilk yıllarında sık olan sağlık kontrolleri esnasında pediatri hemşireleri çocuğun mizacını, ailenin baş etme yeteneğini, çocuk yetiştirme yöntemlerini değerlendirebilir. Böylece her çocuk ve aile için bireysel tuvalet eğitimi teknikleri hakkında eğitim ve rehberlik verebilir. Bu nedenle tuvalet eğitimini etkileyen faktörler değerlendirilerek; verilecek eğitimlere yön verilecektir.

Süresi: 1 yıl

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: S.B.Ü Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sözlü olarak araştırmacı tarafından yapıldı. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı-Soyadı:
İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı:
e-posta:

İmzası:

8. TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam boyunca karşılaştığım her türlü zorlukta yardımcı olan, desteğini ve emeğini hiçbir zaman esirgemeyen, öğrencilik sürecimi verimli olarak tamamlamamda ve mesleki anlamda kendime yeni değerler katmamda destek sağlayan değerli danışman hocam Prof. Dr. Nurcan ÖZYAZICIOĞLU'na,

Tez çalışmamın araştırma istatistiklerini yapan Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Güven ÖZKAYA'ya,

Çalışmama katılan tüm ebeveynlere,

Eğitimim süresince bilgileriyle destek veren tüm hocalarıma ve arkadaşlarıma,

Hayatının ilk yılını benim tez sürecime dahil ederek, onunla geçirmem gereken vakti çalışmalarıma ayırmamı büyük bir olgunlukla karşılayan canım kızım Derin Lina CEBECİ'ye,

Evliliğimizin ilk yıllarını tez telaşımla paylaşmak durumunda kalan, anlayışıyla, sevgisiyle ve zekasıyla bana her daim destek olan, kendimi geliştirmem konusunda sözleriyle bana cesaret veren canım eşim Mehmet CEBECİ'ye,

En önemlisi de beni bugünlere getiren, türlü fedakarlıklarla büyüten, hayatımın her aşamasında olduğu gibi lisans üstü eğitim sürecinde üzüntümü, sevincimi benimle paylaşan ve yanımda olduklarını her zaman hissettiren biricik annem Mefaret FİDAN ve biricik babam Metin FİDAN'a ve manevi olarak hep yanımda olduğunu hissettiğim canım kardeşim Begüm Yeliz FİDAN'a sonsuz teşekkür ederim.

9. ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: GAMZE CEBECİ

Doğum Yılı: [redacted]

Doğum Yeri: [redacted]

Eğitim:

2017-2022 Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik A.D

(Yüksek Lisans), Bursa

2015-2016 Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Pedagojik Formasyon Programı

2011-2013 Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Sağlık Kurumları İşletmeciliği Bölümü(Ön Lisans), Eskişehir

2009-2013 Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü (Lisans), Ankara

2005-2009 Muğla Anadolu Lisesi, Muğla

1997-2005 Yerkesik İlköğretim Okulu, Muğla

İş Tecrübesi:

2020- Halen SBÜ Bursa Yüksek İhtisas Eğitim Araştırma Hastanesi Kalp ve Damar Cerrahisi Ameliyathane Sorumlu Hemşiresi devam ediyor.

2017-2020 SBÜ Bursa Yüksek İhtisas Eğitim Araştırma Hastanesi Sağlık Turizmi Koordinatörlüğü

2014-2017 SBÜ Bursa Yüksek İhtisas Eğitim Araştırma Hastanesi Çocuk Yoğun Bakım ünitesinde yoğun bakım hemşireliği

2013 SBÜ Bursa Yüksek İhtisas Eğitim Araştırma Hastanesi Çocuk Acil Servis Hemşiresi